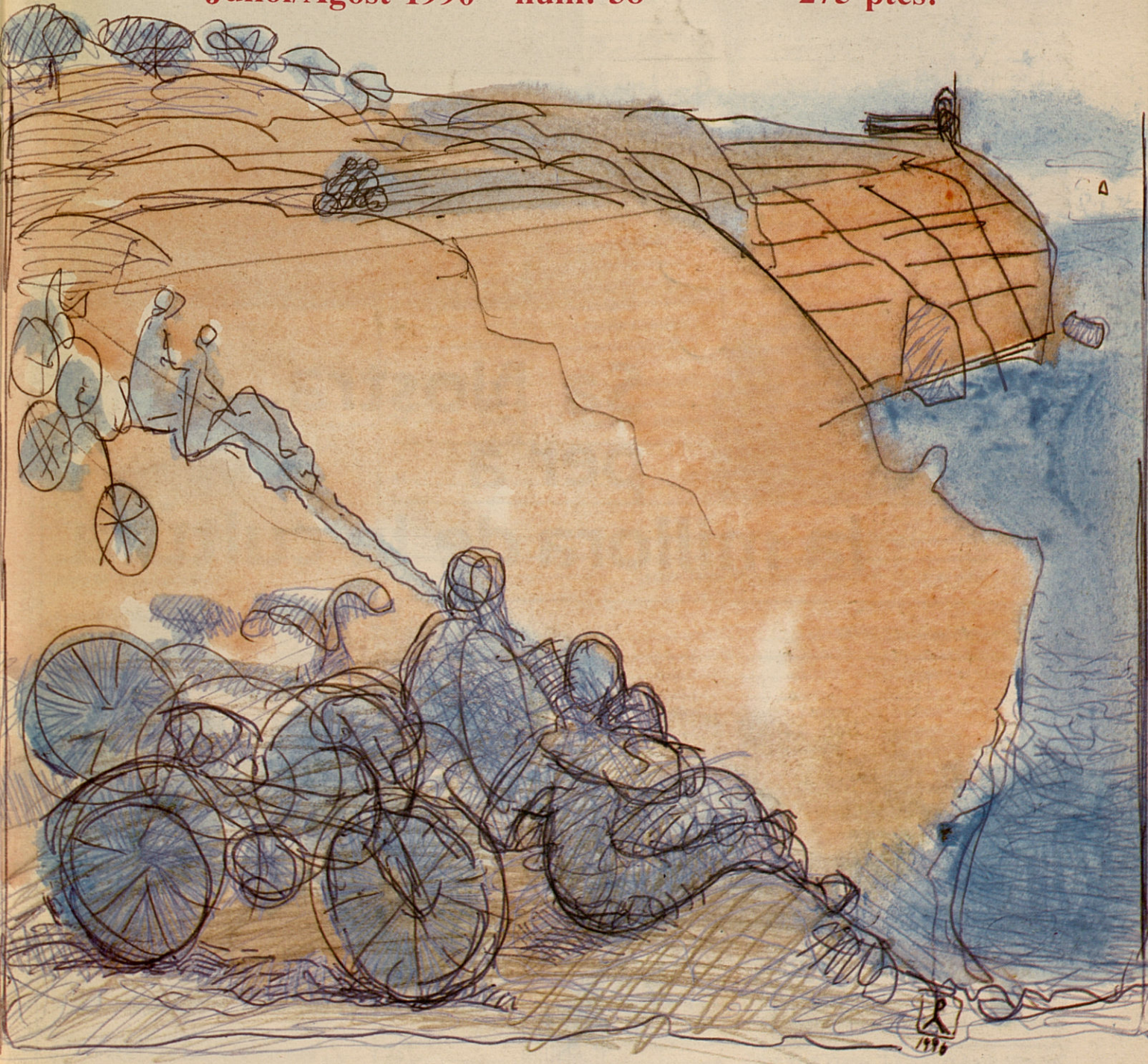

EL MIRALL

Juliol/Agost 1990 núm. 38

275 ptes.

La federació «LLULL»
Camí de Lluc / Torrent de Pareis
J.M. Palau i Camps / Adrià A. Pujol

Sa Nostra, per a la millora de la cultura

"SA NOSTRA"
CAIXA DE BALEARS

EL MIRALL

Revista mensual - 275 ptes.
Juliol/Agost-1990 - núm. 38

ANY IV

Edita:

OBRA CULTURAL BALEAR

Impremta, 1 - 07001 Palma

Telèfons: (971) 72 32 99

71 48 57

Telefax: (971) 71 93 85

Publica:

Associació EL MIRALL

Impremta, 1 - 07001 Palma

Producció, Administració i Publicitat;

Informació i Correspondència

C/ Impremta, 1, Pral. 2a. Tel. 72 59 37

07001 (Mallorca)

Apartat de Correus 179

07080 Palma (Mallorca)

Delegació a Barcelona:

C/ Montcada, 20 (Palau Dalmases)

08003 - Barcelona

Delegació a València:

C/ Moratín, 15

46001 - València

Director:

Clement Picornell

Cap de Redacció:

Pere Estelrich i Massutí

Secretari de Redacció:

Josep Mª Magrinyà i Brull

Consell de Redacció:

Macià Blázquez i Salom

Francesca Bosch i Capó

Rosa Mª Calafat i Vila

Joan Company i Siquier

Antoni Ginard i Bujosa

Joana Lladó i Ballester

Antoni Marimon i Riutort

Antoni Nadal i Soler

Joan Perelló i Ginard

Antelm Pujol i Fulgencio

Andreu Ramis i Puigrós

Pere Rosselló i Bover

Gaspar Valero i Martí

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Coberta d'Adrià A. Pujol per a EL MIRALL.

Fotos:

EL DIA i arxiu EL MIRALL

Maquetació i Fotocomposició:

EL MIRALL i DOCUMENTA BALEAR s. a.

Impressió:

Interior: OMNI S.A. Gremi Ferrers, 42. Polígon de Son Castelló - Palma.

Coberta: Xisco Arts Gràfiques. C/ del Baix

Riera, 1-A - Palma. tel. 24 03 86

Dipòsit Legal: P.M. 10

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5102891390

Universitat de les

Josep M. Llompart, president de "ELIÜ"

Joan Barceló i Coll: Madrid (consideració d'un poble)

Bonet de ses Pipes: Un fumador anomenat Sandro Pertini

Manifest del Comitè Científic de les II Jornades del Medi Ambient de les Balears

Document presentat pels sindicats d'hoteleria d'UGT i CC.OO. al Govern de la C.A.

TURONS DE CACERA

Antoni Roca: Contra el racisme

Ferran Gomila: El cas Martorell: una condemna penal.

Joana Lladó: Entrevista amb J.M. Palau i Camps.

J.M. Palau i Camps: Aplec literari-zoològic a Robines

Andreu Ramis: Patrimoni etnològic a l'illa de Menorca

Jordi Vidal Reynés: Heràldica de l'aviació de guerra a Mallorca (1936-39)

Francisca Salvà: Consells escolars municipals versus consells municipals d'educació

GUAL PERMANENT

Pere Font: Cultures de l'individualisme

F. Bosch / J. M. Magrinyà: Entrevista amb Adrià A. Pujol, un pintor mallorquí a Veneçuela.

EL FINESTRÓ DE CAN MIR

Joan Mir: Can Mir

CRE-A-CCIÓ

Pere Josep Lladonet: Deliris d'estiu

Ramon Tous: Els noranta començaren dia 18 de maig a Llucmajor

BÚSTIA

Xavier Lloberas: Crítica a la crítica

Joan Mayol: Les vaques d'aigua

Carme Sánchez: Els cursos de català per a adults

El concurs de còmics dins les VII Jornades d'Intercanvi d'Estudiants

N.R.T.: Entrevista a Mireia Serra Puig

Magdalena Serra Capó: I Trobada de Teatre d'Ensenyament Mitjà en Llengua Catalana

HIPOTECA DE CABÒRIES

Rafel Crespi i Ramis: Concerts de roc i altres músiques no (excessivament) celestials

Pere Rosselló i Bover: "Jerusalem de J.M. Llompart: la bellesa perfecta de la mort"

Felip Munar Munar: Indicis, de Miquel Bezares

Aina Perelló: Les evocacions poètiques de Jean Serra

Llibres

Josep Pons Fraga: "L'Enciclopèdia de Menorca"

Miquel Serra: La mala setmana

Gaspar Valero i Martí: Excursionisme: El torrent de Pareis

Antoni Ordines Garau: Itinerari toponímic: De Caimari a Lluc

Antoni Picazo: Viatge quasi al centre de la terra

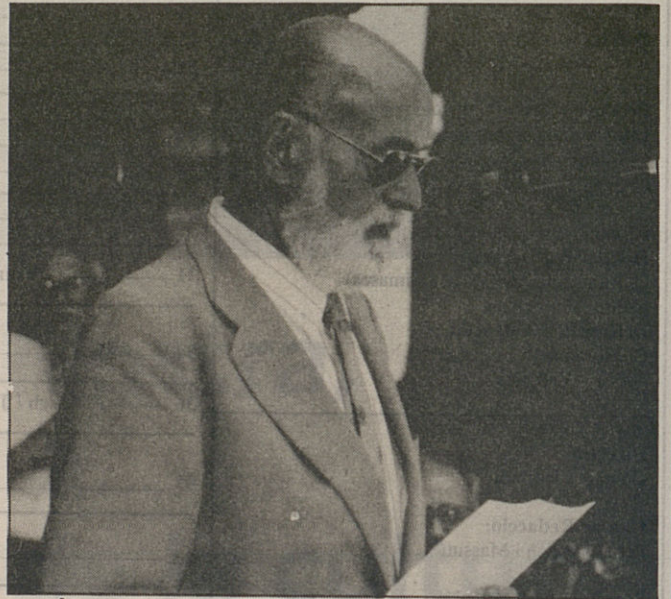
JOSEP M. LLOMPART, PRESIDENT DE "LLULL", FEDERACIÓ D'ENTITATS CULTURALS DELS PAÏSOS CATALANS

La constitució de LLULL és un intent d'aconseguir per la via de la societat civil, de les entitats civils, allò que l'Administració no ha aconseguit: la relació cultural i l'acció coordinada en tot l'àmbit dels països catalans en els problemes comuns de llengua i cultura. Les prevencions polítiques, les pors a les fronteres autonòmiques i a les normes estatutàries de cada Comunitat restringides per les sentències del Tribunal Constitucional, fins ara només ha permès que les relacions entre les Balears, Catalunya i València fossin del tot formal i protocolari apte per a totes les circumstàncies i, mancades d'imaginació, les distintes Conselleries sovint no han fet altra cosa que política electoral, com és el cas del procés de la "llengua valenciana", el conflicte entorn de la titularitat de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i, fins i tot, la marginació de què ha estat objecte l'Institut d'Estudis Catalans, per posar uns exemples de permanent actualitat.

Com ens deia el Dr. Badia i Margarit, la primera i principal conclusió del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana que ell mateix presidí, va ser demanar l'establiment de relacions efectives entre els governs de les tres Comunitats per a una actuació conjunta que garantis el patrimoni comú de la llengua i la cultura. "No vaig aconseguir res, ningú no va acceptar el compromís. I ara, quan ja em semblava que això havia quedat oblidat, avui, aquí, les entitats civils heu fet la passa que jo no vaig poder fer amb l'Administració. Per això no dubt a qualificar l'acte d'històric i a refermar-me en l'esperança que, si sabem fer bé les coses, ens en sortirem".

Són paraules que cal subscriure i que, d'altra banda, reconeixen la tasca prèvia de preparació i sensibilització efectuada prop del Ministeri i dels governs Autonòmics pel secretariat de la federació perquè LLULL comptàs des de bon començament amb l'estructura necessària per desplegar-se en un camp que sobrepassa les fronteres polítiques dels territoris afectats.

Presidiren l'acte Josep Millàs, Miquel Bes, Josep-

Josep Maria Llompart.

Lluís Carod i Jordi Bonet, per Omnium Cultural; Joan Francesc Mira, Eliseu Climent, Vicent Ortuño i Rafael Poveda, per Acció Cultural de País Valencià; Bartomeu Fiol, Antoni Mir, Josep M. Llompart i Bartomeu Colom, per l'Obra Cultural Balear.

Hi prengueren la paraula, Narcís Duran de la Catalunya Nord, Agustí Larrérgola de la Franja d'Aragó, Josep Sechi de l'Alguer; Joan f. Mira, Josep Millàs i Josep M. Llompart. Bartomeu Fiol va tenir al seu càrrec tota la part formal de la reunió.

En aquestes pàgines, EL MIRALL reproduceix el parlament que va fer Josep M. Llompart, president de l'entitat acabada de constituir per a ser, com va comentar, la mala consciència de les institucions. E.M.

Una aspiració cobejada de fa temps, un projecte sempre acaronat o, si tant volem, un vell somni, es perfila avui en el terreny de les realitats. Vet ací que vivim una jornada que, si ens ho proposam, si encertam a fer-ne la passa inicial d'un camí dretur, pot merèixer, dins l'àmbit del nostre país, dels nostres països, la qualificació d'històrica. Anys i panys ha costat la madu-

ració d'una idea gairebé secular, l'articulació d'aquell espai que configuren les terres agermanades per una mateixa llengua i una mateixa cultural -la llengua i la cultura catalanes- i que, si m'ho permeteu i per tal d'abreujar, designaré amb el nom que fa més de cent anys va idear Benvingut Oliver, erudit i notari de la vila de Catarroja, a l'Horta de València: el nom de "Països

Catalans".

Avui, vigília de Sant Joan de l'any 1990, els Països Catalans davalen del territori del somni, de l'etèria regió dels núvols, i esdevenen una ben senzilla, ben elemental, i facem vots perquè pugui ésser anomenada ben eficaç, realitat tangible. Els Estatuts d'aquesta federació d'entitats culturals que avui ha estat fundada i que hom ha

volgut anomenar amb el nom d'aquell ciutadà del món que s'atribuïa a ell mateix el títol de "català de Mallorca", defineixen ben clarament quins són els nostres objectius: en primer lloc, "el desplegament d'accions dirigides a fer complir el deure constitucional espanyol de respecte i protecció estatal a les llengües diferents de la castellana i, especialment, del català"; en segon lloc, "promoure l'estreta col·laboració amb totes aquelles associacions i entitats culturals del Principat, Catalunya Nord, les Illes, l'anomenada Franja d'Aragó, Andorra i l'Alguer de Sardenya, que tenen com a finalitats socials la defensa de la llengua i la cultura catalanes"; i, finalment, "la

Els representants de les entitats culturals en l'acte de constitució de LLULL.

AVANÇAR-SE A LES INSTITUCIONS*

Bartomeu Colom

El dia 23 de juny d'enguany, en el marc del castell de Bellver de Palma de Mallorca, cedit per l'Ajuntament de la ciutat, es va constituir Llull, federació integrada, en principi, per les tres entitats culturals amb més significació de les terres de parla catalana: Omnium Cultural, Acció Cultural del País Valencià i Obra Cultural Balear.

Comptem amb un actiu de primera magnitud: la seva gestió eficaç, la seva credibilitat i la confiança que en elles han disposat tant les institucions com els ciutadans, atesa la dilatada trajectòria de més de 25 anys en defensa del català. Per si no fos prou, les esmentades entitats apleguen més de 30.000 membres, xifra sense precedents a Europa, on difícilment es podria trobar una entitat cívica que aglutinés aquest nombre d'associats en defensa d'una llengua no estatal. Amb aquest acte, cristal·litzarà una antiga aspiració cultural de la societat civil que compta fins i tot amb algun precedent històric.

Els motius per constituir l'entitat en qüestió són diversos. Pel fet d'operar per separat, cadascuna dins l'àmbit territorial que li és propi, de relacionar-se bàsicament amb les institucions de les comunitats autònomes respectives, les associacions fundadores difícilment poden abordar els grans temes pendents en el camp lingüístic i cultural català, entre els quals podem destacar, sense ordre de prioritats, la consecució de la necessària projecció internacional, la demanda de l'ajut imprescindible de l'Estat per a la recuperació d'aquesta llengua minorada i l'exercici d'accions normalitzadores d'àmbit supracomunitari.

Per tal d'assolir-ho, les finalitats i els objectius de la federació són: la projecció internacional de la llengua i de la cultura catalanes, en particular dins l'àmbit europeu; la seva difusió a la resta de l'Estat; el desenvolupament d'accions adreçades a fer complir a l'Estat el deure constitucional de respectar i protegir les llengües diferents de la castellana; i, en un intent de

transcendir o superar les divisions administratives, el desenvolupament d'accions supracomunitàries de normalització lingüística i cultural dins l'àmbit de les terres de parla catalana i, amb aquest objecte, el foment de la màxima coordinació i col·laboració entre les institucions d'autogovern de les comunitats autònomes que les integren.

Interlocutors

Llull permetrà que les entitats fundadores disposin d'un interlocutor amb les organitzacions internacionals, amb l'Estat i amb les comunitats autònomes, i, per tant, que puguin influir en les seves decisions. D'altra banda, és previsible que la dinàmica que generi la nova entitat reforci, si no potencii, cadascuna de les entitats fundadores. Sens dubte, ens som davant d'un instrument que facilitarà la incorporació de la llengua catalana a la cultura universal i que contribuirà a promoure el desenvolupament de la unitat d'Europa, fonamentada en el respecte i el reconeixement dels drets nacionals, cultural i lingüístics de tots els pobles.

Les tres entitats que es federen no fan sinó oficialitzar, formalitzar, o, si es vol, intensificar unes relacions de col·laboració que al llarg dels darrers anys han demostrat que són molt fructífers. La constitució de LLULL implicarà un salt qualitatiu per a totes elles, una fita històrica en la qual la societat civil dels Països Catalans, potser més dinàmica que la de la resta de l'Estat, s'haurà avançat un cop més a les seves pròpies institucions d'autogovern, les quals encara no han fet convenis culturals per assolir els objectius de Llull.

Bartomeu Colom és professor titular de Dret Administratiu de la universitat de les Illes Balears i directiu de Llull, Federació d'Entitats Culturals dels Països Catalans.

* Publicat al suplement "Quadem" del diari El País del 12-7-90.

El públic segueix la intervenció de Joan F. Mira en l'acte celebrat al pati del castell de Bellver de Palma.

promoció del desenvolupament de la unitat d'Europa basada en el respecte i reconeixement dels drets nacionals, culturals i lingüístics de tots els pobles".

La nostra Federació se situa, en conseqüència, dins el marc constitucional de l'Estat espanyol, a partir d'una actitud, no ja de respecte, sinó de franca col·laboració amb les institucions d'aquest Estat i fins i tot de potenciació d'aquell marc constitucional en tot allò que fa referència a la realitat plurinacional. LLULL no aspira a una acció política, sinó a una acció promotora de la cultura pròpia dels nostres països i, per tant, de la identitat nacional d'aquests països; una acció que haurà de desenvolupar-se, no a partir d'accions polítiques, sinó a partir dels mitjans amb què compta la societat civil. I és a través d'aquests mitjans que es proposa arribar fins allà on les institucions públiques, condicionades inevitablement per una normativa política, no poden arribar amb la plenitud que caldria. Però també, al mateix temps, ens proposam instar seguit seguit les institucions de cada un

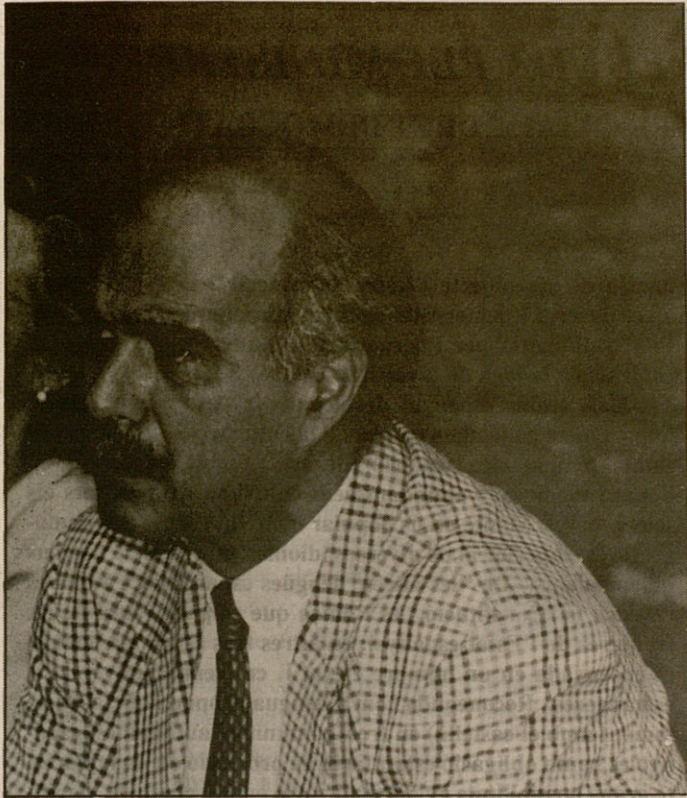
dels nostres països perquè esgotin totes les possibilitats de cooperació que permeti el marc constitucional i estatutari. La política se situa, òbviament, en el pla de les realitats; però, a més de les realitats, ens calen els somnis, i és a la síntesi harmònica de realitat i de somni a allò a què aspiram.

Els nostres països. Un fet nacional, unitari i plural alhora, en el qual la diversitat és garantia i penyora d'unitat profunda, enfront de qualsevol mena d'uniformitat aclaparadora. La federació que avui hem creat pretén de potenciar aqueixa unitat nascuda de l'enriquidora i irrenunciable diversitat. La federació que avui hem creat s'imposa com a tasca la de propiciar la reconstrucció d'aqueixa realitat cultural -que és tant com dir realitat nacional- a partir dels fonaments, no a partir de la teulada. Nosaltres no imaginam impossibles estructures polítiques situades en els bellíssims núvols de les utopies. Ens plau el somni, però sabem que aquest somni només es realitzarà si encertam a moure'ns en el terreny de les realitats. Provem de redreçar, doncs, les nostres estructures

culturals, i si la resta ens ha d'esser donada, ja arribarà el dia en què se'ns donarà d'afegitó. Ho repetesc; comencem la casa pels fonaments.

A condició, emperò, que en aquesta feina participem tots. La cultura catalana és patrimoni de tots els Països Catalans, absolutament de tots, tant d'aquells que s'integren dins l'Estat espanyol, com d'aquells altres que formen part dels Estats francès o italià o d'aquell altre que constitueix el Principat sobirà d'Andorra. En aquest punt no valen exclusions ni separatismes; ho he dit en alguna altra ocasió i ho repetesc ara: o ens salvarem tots plegats o ens enfonsarem tots plegats. Perquè als àmbits culturals els és perfectament aplicable allò que el poeta Miquel Ferrà deia de les nacions, que si no admeten unificacions arbitràries, tampoc no consenten mutilacions arbitràries.

Una feina de tots. Una tasca que condueixi a la unitat dins la diversitat i que s'iniciï a partir d'aquesta mateixa diversitat irrenunciable. Recordem aquell bellíssim exemple de la volta de creueria que explicava l'arquitecte i

Josep Secchi, de l'Obra Cultural de l'Alguer.

La presidència de la Junta Directiva: (d'esquerra a dreta) Joan Fc. Mira, Bartomeu Fiol, Josep Ma. Llompарт i Josep Millàs.

Personalitats assistents:
Agustí Larrégola,
Anthony Bonner,
Francesc Avellà, Aina Moll, Antoni M. Badia, Nicolau Llaneras, Miquel Fullana, Antoni Serra, Josep Planas, Josep Moll...

Reportatge fotogràfic de Magdalena Soler.

LA FEDERACIÓ "LLULL" ÉS REBUDA PEL MINISTRE JORGE SEMPRÚN EL MANIFEST "EL CATALÀ DRET DEMOCRÀTIC"

E.M.

Dia 11 de juliol, una representació de LLULL formada per Josep M. Llompart, Bartomeu Fiol, Antoni Mir, Josep Millàs, Josep Lluís Carod Rovira, Eliseu Climent i Vicent Ortuño, varen visitar al Ministre de Cultura, Jorge Semprún.

Una finalitat bàsica de l'entrevista era recordar-li les peticions ja formulades, el 29 de gener, de suport per a la potenciació de la llengua i cultura catalanes dins l'àmbit de les quatre autonomies que les "comparteixen", per a la resta de l'Estat espanyol --en tant que són un patrimoni no sols dels catalanoparlants-- i també per a fora de les fronteres de l'Estat, especialment de cara a l'Europa de les nacionalitats que s'està conformant.

El Ministre va atendre molt amablement l'exposició feta pel president Josep M. Llompart i pels altres components de la delegació --que van insistir en el paper de la societat civil en la promoció de la nostra cultura i en la representativitat, en aquest camp, de la Federació LLULL--, va comprometre's a ultimar els estudis necessaris i va oferir-se com a mediador prop dels altres organismes de l'Administració Central afectats, especialment els Ministeris d'Educació i Ciència i d'Assumptes Exteriors.

Per altra banda, se li va presentar el manifest "El catalán, derecho democrático" com una de les primeres iniciatives de la Federació, signat per 16 intel·lectuals, escriptors i artistes de reconegut prestigi d'expressió castellana, de cara a aconseguir una millor comprensió dels fets i els drets de la nostra llengua i la nostra cultura. El text del manifest és el següent:

EL CATALÀ, DRET DEMOCRÀTIC

El continent europeu és el protagonista apassionant d'un procés de canvi i d'integració, sobre la base plural de pobles, llengües i cultures que l'integren.

En aquest projecte històric, Espanya pot jugar un paper determinant ja que, al seu torn, el territori de l'estat espanyol és, també, un mosaic secular d'idiomes, nacionalitats i cultures.

Per imperatiu constitucional, aquesta realitat diversa

hauria de ser objecte d'especial respecte i protecció. Tot i això, l'exercici democràtic del dret a la diferència col·lectiva es veu dificultat per l'herència d'una inèrcia sociocultural, contrària a la idea de diversitat.

En l'àmbit espanyol destaca per la seva singularitat i importància la llengua catalana i la cultura que vehicula. El català té una rica tradició literària, molt important en l'època medieval i abundantment cultivada avui en tots els seus gèneres. Manté un ús popular molt viu i el seu pes demogràfic és superior al de diversos idiomes europeus de nacions independents. De "les altres llengües espanyoles" a què es refereix la Constitució, és l'única que es parla, fora de les fronteres de l'Estat espanyol, en altres tres estats europeus i és ensenyada en un nombre elevat i creixent d'universitats estrangeres. Reconeguda com a llengua pròpia i oficial (juntament amb el castellà) en tres comunitats autònomes espanyoles i amb obligació estatutària de protecció en una quarta, té grans possibilitats de normalització en un clima de pacífica convivència se rep de manera efectiva i decidida el respecte i la protecció que l'art. 3.3. de la Constitució espanyola garanteix.

Per a reparar errors històrics i evitar tota discriminació lingüística o hegemonia cultural, l'Estat espanyol, mitjançant les seves institucions, ha d'assumir la realitat cultural catalana, pròpia d'una quarta part dels ciutadans de l'Estat, com una riquesa i no com un destorb, per a la qual cosa és imprescindible la corresponent dotació pressupostària i tot el suport de l'administració, sense cap reserva.

Solament així, el manteniment, impuls i projecció de l'idioma i la cultura de tots els territoris de llengua catalana es veuran, efectivament, respectats i protegits.

Rafael Alberti, José Luis Aranguren, Ana Belen, Carlos Bousoño, J.M. Caballero Bonald, Rosa Chacel, Antonio Gala, Angel González, Luis Gordillo, José Hierro, José A. Labordeta, Rosa Montero, Francisco Rabal, Claudio Rodríguez, José Luis Sanpedro, Luis A. de Villena.

polític mallorquí Guillem Forteza, i que a mi m'ha agradat sempre de comparar al de la mata de jonc proposat per Ramon Muntaner o al de les tres llances formulat per Anselm Turmeda.

"Atenint-nos només a la configuració espiritual de la nostra pàtria -va escriure Guillem Forteza- (...) podem comparar-la a una gran volta de creueria en la qual, perquè servi pròpia estabilitat, almenys deuen concentrar-se els esforços i fonaments en quatre

punts. La condició que aquests quatre punts hagin de tenir cadascun d'ells resistència independent de la dels altres, fa que aquesta imatge ens serveixi per donar a conèixer el concepte que tenim de la vertadera estabilitat del nostre poble. "Pensen malament els mallorquins que creuen que llur patriotisme s'ha de recolzar sobre el solar espiritual del Principat de Catalunya o de València. Pensen malament els catalans que creuen que tota

la força de la pàtria ha de pesar damunt ells i ells sols són els qui han de contrarrestar-la. Pensen malament els valencians que creuen que el solar espiritual de València és inútil i feble per reconstruir-hi novament el pilar que en tal punt falta. Pensen balears, catalans, rossellonesos i valencians que qualsevol moviment de trasllat que donin al puntal que ells tenen des d'ara obligació de reedificar es traduirà en una deformació fatal i tal volta irremediable

en la fesomia de la pàtria.

“ Pensin Balears, catalans, rossellonesos i valencians, que qualsevol equivocació en l'elecció del pedreny per aixecar aquests pilars podria esser causa de terribles derruïments. Emprí cadescú de nosaltres el material que providencialment té a les mans. No volgum pel mal entès deler d'una unitat externa (...) reconstruir la fàbrica d'aquests quatre puntals indispensables per a l'estabilitat de la pàtria amb el material extret exclusivament d'una de les nostres pedreres (...). Una vegada tinguem aquests quatre pilars ben forts, podrem traçar de banda a banda les arcades diagonals que no han d'esser més que les enlairades vies per on transcorri la sang i l'espiritualitat de la nostra terra”.

La bella metàfora de Guillem Forzeza expressa exactament la nostra idea de redreç cultural i nacional, i és per aquest redreç que treballarà la federació que avui ha estat creada.

Com a mallorquí, he de proclamar que em sent profundament orgullós

JUNTA DIRECTIVA DE “LLULL”

President

Josep M. Llompart

Vice-president 1er

Josep Millàs

Vice-president 2on

Joan Fc. Mira

Secretari/tresorer

Bartomeu Fiol

Vocals

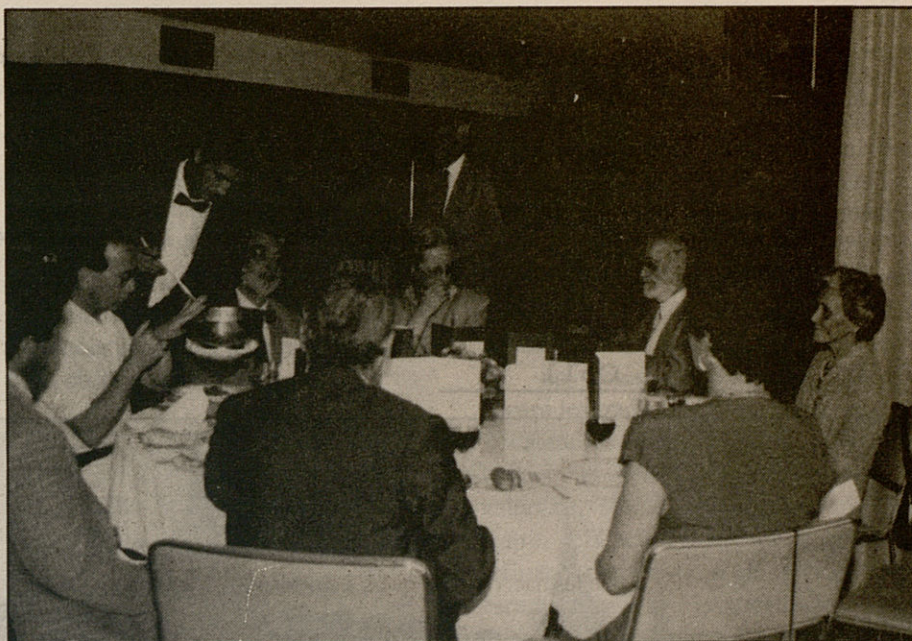
Jordi Bonet,

Josep-Lluís Carod Rovira

Eliseu Climent,

Bartomeu Colom

Francesc V. Ortuño

El parlament del Dr. Badia Margarit. A la taula: Joan Fc. Mira, Dr. Nadal Batle, Aina Moll, Josep Ma. Llompart, Maria Cardús; d'esquena: Cathy Sweeney, Josep Millàs i Agustí Duran.

que, desmentint un cop més els tòpics habituals al voltant de l'“imperialismo catalán” i del centralisme barceloní, la seu de LLULL, Federació d'Entitats Culturals dels Països Catalans s'hagi establert en aquesta illa nostra, punt de confluència dels camins de la Mediterrània. Dit això, ja no em resta més que agrair-vos la distinció que heu tingut a bé atorgar-me en confiar-me'n la presidència. La meva trajectòria és una garantia, no d'encert, però sí de dedicació continuada i sense desmai

la lluita per la nostra cultura i per la nostra identitat nacional. Podeu tenir, per tant, la seguretat que no estalviaré esforços per tal de donar compliments a la comanda que em feis.

Que comenci, doncs, la tasca i que els focs de Sant Joan prefigurin aquesta nit la claror d'aquella alba que destriava en l'horitzó l'esguard profètic de la Balanguera. ■

Castell de Bellver, 23 de juny de 1990.

Agustí Larrègola, President de l'Associació dels Consells Locals de la Franja d'Aragó, i Narcís Duran, President del Centre Cultural Català a Perpinyà.

MADRID (Consideració d'un poble)

"Tiràbala después la coronada Madrid, centro de la monarquía, donde concurre todo lo bueno en eminencias, pero desagradàbala otro tanto malo, causándole asco, no la inmundicia de sus calles, sino de los corazones. Aquel nunca haber podido perder los resabios de villa y el ser una Babilonia de naciones no bien alojadas."

Joan Barceló i Coll

Vaig viure quatre anys a Madrid, del 1976 al 1980. I no me'n penedeixo. Tot al contrari, de tornar a començar de nou, des de l'experiència acumulada, ho repetiria. I no només per l'aspecte professional que m'hi va portar -que no és el cas aquí parlar-ne-, sinó pel que Madrid és i representa. Hi ha tot un tòpic, fàcil i carrincló, de Madrid que costa de moure i de modificar. Inclou una visió arribista de la vida, en part lúdia i en part maquiavèlica, un cert descrèdit per al treball, un sentit obert i superficial de l'existència, o de les relacions, uns paradigmes de "casticisme" folklòric, l'element oficial "ocupant" els carrers i exercint el seu "poder", la passivitat, pes i fragilitat de l'aparell funcional, tota una dialèctica basada en el "rumor", la insídia política...

El terrible -i el bo- dels tòpics consolidats és que, molt freqüentment, no s'ajusten a la realitat. Així podem argumentar que sempre n'hi haurà

d'arribistes, un poder a on "arribar" o que "conservar", persones cofoies amb l'ordenament oficial més rutinari i inoperant, favors a repartir, una gran

elasticitat en l'ètica i els patrons de comportaments, la irresponsabilitat política... Però tot això no identifica Madrid, ni molt menys, ni és exclusiu

d'allí. Més bé es dona com una conseqüència de la concentració capitalina. És per aquí que més aviat vénen els defectes visibles i els colors esblaimats del desensís. En aquesta línia és més que irònic el fet que allí, normalment, no ha estat ni està governat per "madrilenys" -els de sempre s'enten, no els de cadastre-. Andalusos, catalans, mallorquins, valencians, bascos, gallecs, etc. formen una nòmina ben mesurable en els centres del poder de Madrid. A mi aquest madrid, mai m'ha interessat, sinó que més bé m'ha preocupat, quan no fastiguejat i quasi sempre decebut.

A mi el que sempre m'ha impressionat de Madrid és la Castella que hi respira. El vent fosc del Guadarrama -la "sierra" per als madrilenys-, els límits i contorns físics de la "meseta" extensa els cels clars i moblats d'escassos i precisos núvols, just els suficients per permetre la bellesa de colors i relleus nets dels cels pintats per Velázquez -quan era el pintor de la Cort- i l'austeritat, vençuda per la comunicativitat, de la gent d'aquest poble. Goya ens en dona el batec i el caliu, i, quan cal, el dramatisme. Veieu sinó "La romería de San Isidro" i "Fusilamientos del tres de mayo".

Fins fa poc, Madrid era una ciutat amb una presència alterosa que mostrava un cert orgull urbà i arquitectònic i una afable hospitalitat castellana. El tragí diari, el caos automobilístic, les "bosses" de suburbis, la contaminació creixent, tot plegat, ha restat molta "accessibilitat" al que era Madrid. Però, perdre's pels carrers i carrerons dels Àustries, la plaça Major, les seves tavernes -turisme a part-, viure les relacions amb els veïns de les finques -no de les associacions de veïns, que és tota una altra història-, la delicadesa i cordialitat que la gent dona als infants, les festes populars o gremials, passejar-se pels parcs -de l'Oeste, Retiro, Casa del Campo, etc.-, certs racons urbans -Glorieta de Bilbao, Chamberí, la "colina de los chopos" juanramoniana, Rosales, Malasaña, Argüelles, Puerta del Sol, etc.- té encara un respectable "caràcter", manté un cert "casticismo" de

sòca originària i us pot donar un bon cop d'ull d'aquesta pell de brau sobre la qual es belluga el nostre país i al seva gent.

El Madrid popular ha estat sempre una aspiració cobejada per molts artistes i escriptors, i, per gran part d'ells, una forma de trencar motllos al seu provincianisme d'origen, quan no la culminació de la seva carrera i una experiència vàlida per a la maduresa de la seva obra.

● **Andalusos,
catalans, mallorquins,
valencians, bascos i
gallecs formen una
nòmina ben mesurable en
els centres del poder de
Madrid**

● **Si Velázquez és la
bellesa de colors i relleus
nets dels cels pintats,
Goya ens en dona el
batec i el caliu i, quan
cal, el dramatisme**

Així difícilment l'obra de Galdós i Baroja haurien tingut tants de registres sense la seva estada i coneixences en aquesta ciutat. tampoc oblidem, entre d'altres, Azorín i el seu paraigua roig en la seva juvenesa impertinent, el tremp periodístic i vital de Casinos-Asséns i corpus Barga, els capgirells imaginatius de Ramón Gómez de la Serna, el Cela tremendista, tendre i descarnat de la Colmena, el laconisme distinguit i sarcàstic de Cesar González Ruano, el millor -i el pitjor- Umbral. També el nostre Josep Pla ha deixat alguns dietaris memorables sobre Madrid, tot i la seva sornegueria davant de Castella. Personalment, potser, exemplificaria en Ortega y Gasset o Gregorio Marañón, en el seu sentir i la seva prosa, moltes

virtuts i possibilitats de Madrid, del Madrid de sempre. Els seus lectors assidus bé saben prou per què.

Provincianisme a part -que de tot hi ha- Madrid maté una gran activitat intel·lectual, o almenys respectable. Hi trobem conferències del pelatge més variat, exposicions intranscendents i d'altres de gran interès, com suara va ésser la de Velázquez, tertulies animades amb gracilitat i soltura mental -no totes, òbviament, i menys encara les radiofòniques i televisives-, cafeteries per a estar-hi i deixar voleiar el temps, museus variats i valuosos, el mal morir que encara té el teatre, els actors i les idees, concerts refinats, populistes o de música més escadussera, la concentració acadèmica i no sempre academicista...

Veiem així com el tòpic de Madrid, tan estès i generalment admès, pot ésser un concepte ben prim, a l'alçada de passavolants circumspectes o d'executius sincrònics i habilidosos i que, només en part, reflecteix unes connotacions negatives aplicables fonamentalment, al l'estructura i llenguatge dels polítics, no al "poble" de Madrid.

Seria així bo donar a cadascú la responsabilitat i el valor que té. Ens haurien de convèncer que els "dinars" i "sopars" en els restaurants carregats de "forquetes" els gaudeixen només uns quants que solen ser els que hi arriben, hi passen, hi busquen, hi troben o que matenir a Madrid. Els que sempre han estat el poble de madrid, poc tenen a veure amb la forma de vida que ha condicionat el tòpic. ells bé valen alguna disculpa i algun mèrit hi tenen en la "realitat" d'aquesta entelèquia nacional, ben tòpica, que per a molts encara és Madrid. Per a destriar dins la barreja de Madrid el "qui és qui" i el "qué és que", els focs d'encenalls respecte als calius vius i profitosos, jo aconselleria, a part de tenir els ulls i l'esperit ben oberts, acudir a la lectura dels clàssics castellans, posem el cas de Cervantes, Quevedo, Lope de Vega, Gracian o Mesonero Romanos. Hi trobareu moltes claus més enllà del dull del tòpic. ■

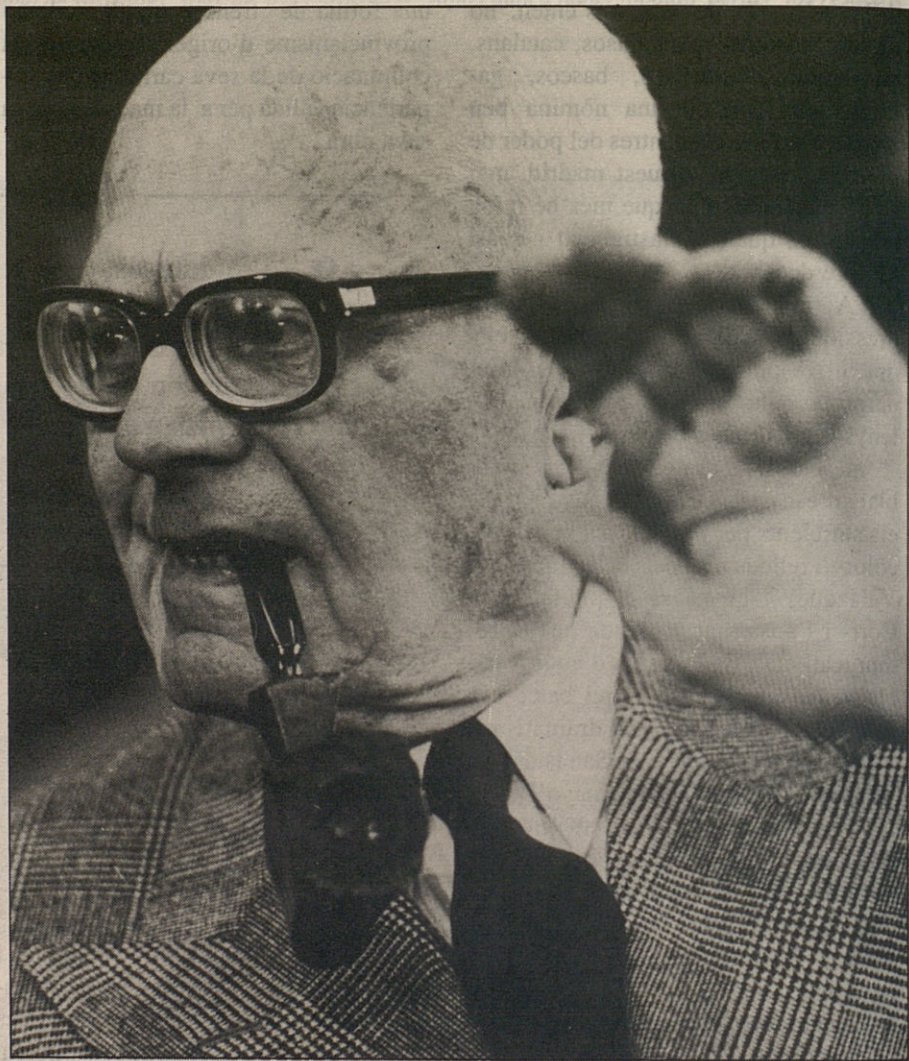
UN FUMADOR DE PIPA ANOMENAT SANDRO PERTINI

Bonet de ses Pipes

El record de Sandro Pertini restarà per a sempre dins la memòria dels qui integren la cofraria universal de pipadors, on va agombolar-se de fa estona ferm, palesant-ho amb la seva presència en textos i fotografies que figuren a revistes i llibres pipers de per tot arreu.

Aquell fumador de pipa senzill ple de bonhomia que no va voler mudar-se mai al Quirinal, malgrat haver presidit durant set anys la República Italiana, perquè havia preferit el seu pis de la Plaça de la Fontana de Roma, en el qual va morir el 25 de febrer d'enguany, als 94 anys, a conseqüència d'una caiguda, va ésser un pipaïre de vocació tardana o d'aquells que descobreixen tard la seva vocació no plantejada, puix que Pertini ja tenia 47 anys quan va iniciar-se en la que havia d'esdevenir una habitud perennal. Ho va fer amb una pipa obsequi d'un pilot anglès estrenada amb el tabac que va donar-li un tinent francès a Xamonix, ran d'Itàlia, però defora, en la circumstància política que l'havia duit allà. Sempre es va mostrar molt satisfet del que ell considerava un inici tan eminentment europeu de la seva passió per la pipa.

Aleshores l'il·lustre polític es trobava a mitjan camí de la seva vida, durant la segona part de la qual va arribar a posseir una col·lecció ben extensa de pipes. L'any 1983 ja en tenia més de set-centes, la majoria regals d'admiradors i amics, entre elles una d'escuma de mar obsequi del president francès Mitterrand, una calumet índia que va enviar-li Carter i que la mare del president nord-americà li va dur a Itàlia, o la mallorquina de bruc

La col·lecció de Sandro Pertini és famosa: més de 700 pipes, moltes d'un gran valor històric.

donada pel president González.

Dues mostres clares de la seva doble condició de fumador de pipa i col·leccionista expert foren el costum que tenia d'usar només algunes pipes procurant, no obstant això, que no en restàs cap sense estrenar, i la norma que havia adoptat de carregar els fornets tot just un poc més de la meitat perquè les cassoles es conservassin noves sempre --això darrer no en conec d'altre que ho faci.

En 1978 Pertini va inaugurar, entre paleses mostres d'apreci dels pipadors

assistents, l'exposició de pipera que acompanyà el IV Campionat del Món de fumada lenta en pipa, celebrat a l'Hotel Hilton, situat al cim del Monte Mario, un dels set pujols romans. A la clausura de l'acte va anunciar-se, entre aplaudiments, que el següent campionat mundial es faria a Mallorca.

Poc abans Pertini havia dit al periodista Giancarlo Fortunato: "La pipa relaxa els nervis, serena l'esperit i indueix a la meditació". Heus aquí una meditació ben encertada. ■

MANIFEST DEL COMITÈ CIENTÍFIC DE LES II JORNADES DEL MEDI AMBIENT DE LES BALEARS

Els dies 23,24 i 25 d'Abril, convocats per la Universitat de les Illes Balears i la Societat d'Història Natural de les Balears, ens reunirem 210 congressistes interessats en la ciència, la tècnica i, en general en l'estudi de les Ciències Naturals i Ambientals. En el congrés s'intercanvià informació i es debatiren problemes que ens afecten, ens interessin o ens preocupen. Pensam que és important donar a conèixer aquestes preocupacions i inquietuds a l'opinió pública ja que és la societat la que ha subvencionat les investigacions i és a la societat on han de revertir els beneficis que es puguin treure de la ciència i la tècnica. En aquest manifest hem intentat fer públiques les idees intercanviades al Congrés i la Taula Rodona de cloenda.

Evolució dels treballs realitzats

La primera conclusió que s'ha d'extreure és el fort increment que han tengut tant les ciències naturals com les ambientals en aquests darrers anys. Calculam que en els anys 70 es publicaren 1420 treballs a revistes científiques i actes de congressos, mentre que en els anys 90 s'hauran publicat uns 2207 treballs d'aquest tipus sobre les Balears. Així mateix durant aquests anys s'han multiplicat els congressos científics de caire ambiental a les Balears. El Congrés de Sedimentologia a Menorca, el Congrés Assemblea Plenària de la Comissió Internacional per a l'Exploració Científica de la Mar Mediterrània, el Congrés Nacional d'Estudis del Bentos, les I i II Jornades de Contaminació, el Congrés Internacional de Pteridologia de Maó, el Seminari de la F.A.O. sobre lectura de l'edat del llop i la sardina, les II Jornades conjuntes de la Inst. Catalana d'Història Natural, la Soc. d'Història Natural de les Balears i la Soc. Catalana de Biologia, les I i II Jornades de Medi Ambient de les Balears, el Congrés de Geologia i Geomorfologia del Solc Valencià, el Congrés de la Societat Europea de Cetacis o la creació de l'Escola Europea de Ciències i Tècniques de l'Entorn, són encontres científics que s'han realitzat aquest darrers anys a les Balears

i que de mica en mica han aportat nous coneixements i han contribuït a incrementar la rellevància científica internacional (una altra forma de promoció) de les Illes.

Necessitats socials d'investigació a les Balears

Malgrat aquest impuls actual de les ciències ambientals i naturalístiques hi ha mancances importants d'informació tant a nivell local com a nivell global. És important no oblidar que la investigació local no ens la farà ningú; ha d'ésser de les Balears d'on ha de sortir primordialment el finançament i la realització.

Investigació bàsica

Hem de començar pel que anomenam ciència de base, això és, conèixer l'entorn i les espècies del lloc on habitam. Actualment hi ha grups d'organismes que han estat molt poc estudiats i, en conseqüència, no estan catalogats (molts invertebrats tan terrestres com aquàtics, algues edàfiques, fongs aquàtics, etc) i no sembla gens fàcil aconseguir finançament per a aquestes investigacions, malgrat el seu estudi sigui preliminar a qualsevol estudi ecològic correcte. Per una altra banda la distribució de les espècies i les cartografies en general són essencials per a poder fer planifica-

cions ambientals, però ens manquen les publicacions de les cartografies geològiques, manquen els mapes edafològics i la cartografia vegetal de les Illes, manca un coneixement dinàmic de la físico-química, biomassa i producció primària dels ecosistemes de les Illes i dels nivells de fons de contaminació. Aquestes mancances de base són injustificables a un país desenvolupat i molt més a un lloc que, privilegiat per la seva natura, ha pogut aconseguir una renda per càpita superior a la mitjana europea.

L'ordenació

La informació de base és essencial per a poder elaborar unes Directrius Generals d'Ordenació Territorial consensuades. Aquestes directrius han de servir, per una part, de fonament dels Plans d'Ordenació Territorial dels Municipis i, per l'altra perquè els plans municipals quedin enquadrats dins un Pla General d'Ordenació de les Illes.

La realització d'aquestes directrius és essencial per a dissipar innecessaris projectes especulacionistes i evitar caríssimes compres d'última hora. Els convenis amb propietaris i les expropiacions, justes socialment i amb l'expropiat, hauran d'utilitzar-se per assolir els estàndards europeus en protecció del patrimoni i per preservar els paisatges de les Balears que són

Campus
de la
Univer-
sitat de les
Illes
Balears.

valuosos *per se* i perquè són el primer atractiu turístic competitiu de les Illes.

La gestió

Per una part es fa necessària una inversió forta per a planificar i dissenyar experiments a petita escala que ens permetin gestionar amb seguretat, i no de forma intuïtiva, les futures Reserves Naturals, els futurs Parcs Nacionals, l'únic Parc Natural actual i les finques públiques. Els ecosistemes són molt diferents i el tipus de pertorbació o explotació que s'hi pugui fer no és generalitzable; un incendi és transcendent a un alzinar però pot ésser fins i tot necessari en determinats moments a un prat d'albufera. Una duna del sud de Menorca és ben diferent a una del nord i l'estratègia de rehabilitació o de conservació haurà d'ésser diferent. La distribució d'esculls artificials o la conservació de prats bentònics del nostre litoral, on hi ha la major part dels recursos alimenticis i d'hàbitat de les espècies marines popularment conegudes i on, paradoxalment hi ha els organismes formadors d'arena, requereix un esforç investigador per a donar arguments contundents en contra de l'alteració de

corrents marins i de les mal anomenades restauracions de platges. I així hi ha molts més exemples per posar que requereixen una informació prèvia abans de qualsevol actuació.

Finalment no es poden oblidar les necessitats cada vegada més adelera-des respecte a la gestió de productes residuals i recalcitrants que han d'ésser reciclats o eliminats.

La prevenció

Un aspecte transcendent que s'ha de recordar és la situació quant a la predicció i prevenció en el nostre país. Estam preparats per una catàstrofe d'aigües roges i proliferació d'algues com la del 89 a l'Adriàtic? Tenim investigadors de les Balears a Itàlia o Iugoslàvia estudiant el fenomen per si es reproduïx a certes zones de les nostres costes? Hi ha becaris subvencionats per la Comunitat autònoma en aquests llocs? La resposta és no. Estam preparats per controlar, de la forma més eficient, el vessament d'un petrolier, com succeí fa poc a les costes de Madeira?. Estam preparats per a una catàstrofe com l'incendi devastador de Còrcega? Tenim investigadors i becaris allà estudiant la millor manera de

rehabilitar les zones incendiades? La resposta és sempre no. En canvi tenim la constància que n'hi ha de moltes altres comunitats autònomes. Estam preparats per a resoldre qualsevol tipus de contaminació química o radioactiva o al·lèrgica?. La resposta és que ni tan sols estam preparats per a controlar la salinització i nitrificació dels nostres aqüífers, ni esbrinar quins seran els efectes a llarg termini de la manca d'aquest limitat recurs que és l'aigua ni tampoc contam amb dispositius de control i avaluació de l'impacte de les activitats potencialment contaminants.

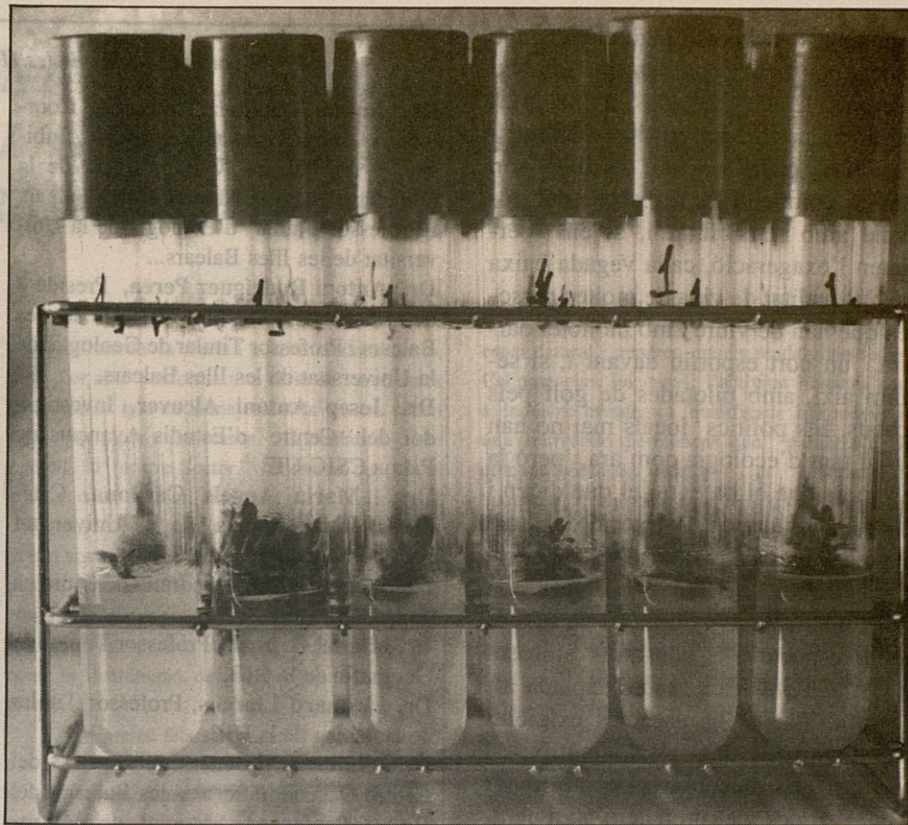
Front a la petita part de problemes exposats resulta evident la necessitat d'una política científica a curt i llarg termini que contempli la realització d'estudis de base que són ja inexcusables, i una política a nivell global amb una correcta aplicació d'ajuts per a l'ampliació d'estudis a l'estranger. S'ha d'aconseguir l'institucionalització de vies directes de comunicació entre l'investigador i els responsables polítics, sindicals i empresarials. Malgrat aquesta evidència tenim, per una part, que l'opinió exposada a la Taula Rodona per part de la representació de

la Conselleria d'Obres Públiques i Ordenació del Territori, és la de considerar no necessària una política científica a les nostres Illes, i per l'altra banda cal dir que la política científica que es fa des de Madrid no considera en absolut les necessitats reals de les Illes i a més hi ha moltes dificultats per a conèixer els estudis previs a les actuacions que sobre el nostre entorn realitza el Govern Central.

Necessitats socials d'investigació a nivell global

Cal pensar que d'aquí a menys de deu anys entrarem en un nou segle i que ara encetam els anys 90. La tendència actual és, sortosament, la d'imposar la informació com a preliminar a qualsevol actuació. Els naturalistes, en sentit ampli, haurem de fer un esforç per posar a l'abast dels centres de decisió la informació ambiental i naturalística que en el seu àmbit hagin de menester. Des d'un petit ajuntament o una empresa fins als parlaments europeus es discuteix contínuament sobre problemes ecològics. Des de fer conèixer el petit *Balearonethes sesrodesanus* de la cova de Ses Rodes (Pollença) o la situació actual de les poblacions d'elefants africans, fins els problemes derivats de l'increment de CO₂ atmosfèric, erosió o acidificació dels sòls, eutrofització d'aigües, pèrdua d'ozó, etc. Tots són problemes que ens afecten i dels quals ens hem de responsabilitzar i donar informació. Els ambientalistes de les Balears hem d'aportar el nostre gra d'arena a la problemàtica ambiental mundial. La manera de fer-ho és investigant processos generals, des de degradació d'hidrocarburs per microorganismes o l'obtenció d'acurades metodologies per a la detecció de tòxics, fins a l'estudi i seguiment d'àrees inalterades (observatoris naturals) per a conèixer els efectes dels canvis climàtics globals o l'obtenció de mostres atmosfèriques i marines per a l'estudi i control dels nivells de contaminació global (observatoris ambientals).

Per a poder col·laborar en aquestes investigacions és necessari, per una banda, que el Govern Balear

L'especialista ha de disposar de zones naturals d'observació i de laboratori d'investigació.

estigui disposat a finançar part dels projectes de recerca o que, si més no, aportí els llocs, preferentment Reserves Integrals, que puguin servir d'observatoris naturals i ambientals; i per l'altra és necessari:

1.- La determinació d'àrees prioritàries d'investigació a curt i llarg termini.

2.- La determinació dels criteris de valoració dels projectes realitzats.

3.- La determinació dels criteris de valoració de la capacitat científica dels equips de recerca.

Aquests aspectes exposats requereixen l'actuació d'un Consell Balear d'Investigació Científica que dicti una normativa per a la possible admissió, avaluació i, en el seu cas, finançament dels projectes que pel seu contingut i qualitat s'adaptin als requeriments prèviament fets públics pels polítics i científics del Consell d'Investigació.

Els organismes internacionals dedicats a la ciència, el propi Ministeri D'Educació i Ciència i moltes comunitats autònomes tenen, amb més o menys fortuna, un pressupost anual únic per a tals objectius, uns criteris

establerts i unes regles de joc públiques a les quals es pot recórrer en cas de desacord. Aquesta és l'única manera de minimitzar l'amiguisme que, més tard o més prest sempre acaba en esclavisme.

La situació ambiental de les Balears

La natura de les Balears és el nostre camp de treball i font de nova inspiració. Tenim la convicció que la natura és una font de coneixements, i destruir-la o malmenar-la és un atemptat no sols a la cultura sinó també a l'adquisició de nous sabers. Pel que ens toca més directament hem de repetir el manifest reiterat innombrables vegades; la conservació de la natura en general, i la de les Balears en particular, és un deure ètic. A les Balears a més, ens convé molt a tots no oblidar que el rendiment que va generar el turisme es va fonamentar en una oferta de paisatges, sovint idíl·lics, per la qual cosa estam convençuts que la conservació de l'entorn de les Balears és la millor inversió, amb garanties de futur, per no perdre el progrés social i econòmic a les nostres Illes. Tothom està d'acord

amb aquest manifest, però els fets que podem constatar contínuament són ben diferents. Cada vegada hi ha més paisatges pertorbats, hi ha més construccions, cada vegada les Illes són menys competitives respecte del turisme amb sensibilitat i, si ens permeten l'exageració, cada vegada baixa més la qualitat de vida de moltes persones que han de viure amb un hotel darrera, un port esportiu davant i, si seguim així, amb pilotades de golf pels costats. Els polítics locals mai no han parlat tant d'ecologia com ara, però la distància que hi ha entre el que diuen i la realitat actual de destrucció del paisatge és immensa. En conseqüència la credibilitat del Govern Balear, de molts ajuntaments i de molts partits és nul·la respecte a les qüestions ambientals, la seva ètica està adaptada als Pensam que hi ha aspectes exigibles des d'un punt de vista científic i docent. És necessari l'establiment d'unes zones de protecció suficientment àmplies per a cada tipus d'ecosistema de les Illes, de manera que l'investigador disposi de zones de control (observatoris naturals) on poder comparar els seus estudis i que, a la vegada, siguin útils als docents per a ensenyar com evoluciona la nostra natura inalterada. És inadmissible que un ensenyant no tenguí una duna inalterada o un bosc autòcton d'alzines o un arxipèlag d'illots, etc. on demostrar als seus alumnes com viuen els organismes cohabitants d'aquestes Illes. Obtenir aquests llocs és essencial ja que sols de la coneixença sorgeix la consegüent sensibilitat conservacionista. A partir d'aquí podem començar a parlar del nivell de protecció que ha de tenir la resta del paisatge balear, que de cap manera ha de tenir carta blanca per a ésser destruït.

Finalment s'ha de fer un suggeriment lligat a la campanya del GOB de *Prou d'Urbanitzacions* a la qual s'han adherit innumbrables persones i institucions, com la pròpia Societat d'Història Natural de les Illes Balears i els Departaments de Biologia i Ciències de la Salut i el de Ciències de la Terra de la Universitat de les Illes

Comitè Científic de les II Jornades de Medi Ambient:

Dr. Antoni Martínez Taberner, Coordinador de les II Jornades de Medi Ambient de les Balears, Vice-president de la Societat d'Història Natural de les Balears i Professor Titular d'Ecologia de la Universitat de les Illes Balears...

Dr. Antoni Rodríguez Perea, President de la Societat d'Història Natural de les Balears i Professor Titular de Geologia de la Universitat de les Illes Balears.

Dr. Josep Antoni Alcover, Investigador del Centre d'Estudis Avançats de Palma CSIC-UIB.

Dra. Maria Angels Cardona, Catedràtica de Botànica de la Universitat Autònoma de Barcelona, UAB.

Dr. Víctor Cerdà, Catedràtic de Química de la UIB.

Dr. Miquel Grimalt, Professor Titular de Geografia de la UIB.

Dr. Lleonard Llorens, Professor Titular de Botànica de la UIB.

Dr. Guillem Mateu, Investigador del Centre Oceanogràfic de les Balears del IEO i Professor Associat de Micropaleontologia de la UIB.

Dr. Gabriel Moyà, Professor Titular d'Ecologia de la UIB.

Sr. Pere Oliver, Director del Centre Oceanogràfic de les Balears de l'Institut Espanyol d'Oceanografia, IEO.

Dr. Guillem Ramon, Professor Titular d'Ecologia de la UIB.

Dr. Joan Rita, Professor Titular de Botànica de la UIB.

Dr. Onofre Rullan, Professor Titular de Geografia de la UIB.

Dr. Jaume Sureda, Professor Titular de Pedagogia de la UIB.

Dr. Francesc Vives, Professor Investigador del Centre d'Estudis Avançats de Palma, CSIC-UIB.

Col·laboradors

Dr. Pere Brunet, Professor Titular de Geografia Humana de la UIB.

Dr. José Castro, Professor Titular de Genètica de la UIB.

Dr. Joan Josep Fornés, Professor Titular de Geologia de la UIB.

Dr. Enrique Descals, Investigador de C.E.A. de Palma CSIC-UIB.

Dra. Isabel Moreno, Catedràtica de Biologia Marina de la UIB.

Dr. Miquel Morey, Catedràtic d'Ecologia de la UIB. Director del Dpt. de Biologia de Ciències de la Salut.

Dr. Antoni Obrador, Catedràtic de Geologia de la UAB.

Dr. Pere Salvà, Catedràtic de Geografia de la UIB. Director del Departament de Ciències de la Terra.

Dr. Enric Tortosa, Investigador del C.E.A. de Palma. CSIC-UIB.

Dr. Mikel Zabala, Professor Titular d'Ecologia de la Universitat de Barcelona.

Balears. La major part de les urbanitzacions estan a un 40% d'ocupació (aquesta xifra de consolidació és incomprendiblement desconeixuda, però entre els especialistes es creu que es troba entre un 35-45%). No té cap sentit fer-ne més ja que són per ara innecessàries i sempre extremadament destructives. Per altra part són necessàries i imprescindibles les restauracions de moltes zones urbanes dels municipis de les Balears així com els enderrocaments de construccions hoteleres, sovint il·legals, que no suporten cap test de qualitat i que poden ésser substituïdes per noves construccions o utilitzades com a zones verdes per esponjar un teixit urbà únicament ordenat per l'especulació. D'aquesta manera i no construint més ports es-

portius ni projectant innumbrables camps de golf podrem tornar al turisme d'abans i augmentar la qualitat de vida de la societat de les Balears. La política d'ajudar a les restauracions és molt més adient per conservar la natura, i conseqüentment per a conservar l'atractiu de les Balears, que no la política actual; i a la vegada, ofereix possibilitats d'expansió i reciclatge de nous empresaris constructors amb un estil diferent i una nova personalitat no destructiva.

És l'hora de passar comptes a les persones i institucions que provoquen aquesta situació i és hora també de denunciar-los des de tots els àmbits interessats en la cultura, la solidaritat i la conservació de la Natura. ■

DOCUMENT PRESENTAT PELS SINDICATS D'HOTELERIA D'U.G.T. I CC.OO. AL GOVERN DE LA COMUNITAT AUTÒNOMA I AL PRESIDENT DEL PARLAMENT

És intenció dels Sindicats U.G.T. i CC.OO. d'hoteleria de Balears reclamar la seva atenció sobre els problemes que als treballadors del Sector se'ns vénen plantejant, reiterativament, aquests darrers anys, cada vegada que iniciam la Negociació del Conveni Col·lectiu. Problemes del Sector que ens afecten com a treballadors i ciutadans. Entenem que cada Entitat té encomanades per la Societat tasques específiques, i si als Sindicats se'ns demana millorar la qualitat de vida i de treball dels obrers, al Parlament i a les Organitzacions Polítiques se'ls encomana capacitat legislativa, en un cas, i l'altre, de Govern, en benefici de la nostra societat.

Quedi clar, doncs, que no sol·licitam ni mediació ni arbitratge en el conflicte que el Sector té plantejat. A les Organitzacions socials (Empresaris i Sindicats) ens correspon trobar solucions concertades que facin viable la inevitable confrontació d'interessos.

Els Sindicats volem traslladar al Conseller de Turisme i al Govern de la Comunitat Autònoma, al President del Parlament i a les Organitzacions Polítiques problemes del Sector que els són propis. I si abans altres els plasmaren mitjançant entrevistes o comunicacions, avui els Sindicats volem fer-ho des de la nostra perspectiva d'organitzacions obreres.

Volem ressaltar la nostra parti-cular visió de la famosa crisi de la qual ja tant s'ha parlat.

En primer lloc és necessari concretar els problemes estructurals, quines són les seves causes, quines les mesures necessàries unes, i urgents les altres, que al nostre entendre haurien de prendre's.

Primerament sembla oportú definir aquests problemes: el creixement desordenat, la no planificació, el desequilibri entre l'oferta i la demanda que es manifesta com a greu exponent d'una política d'expansió d'efectes negatius l'oferta creix més que la demanda, la destrucció del paisatge i el medi ambient, l'oferta il·legal constatada, la qualitat dels serveis en disminució, la poca inversió que es destina per a la formació i reciclatge dels treballadors, l'existència d'un nombre important de places obsoletes (fa temps ja amortitzades) que practica una política de preus a la baixa com a única solució de permanència al mercat, la poca reinversió de gran part del Sector

en la millora de la oferta i la seva modernització, etc. Tot això conforma una sèrie de problemes estructurals que en la majoria dels casos vénen provocats per interessos especulatius que operen al nostre Sector. Entenem que no es tracta d'una crisi turística, ni una crisi conjuntural, sinó de problemes estructurals que es vénen arrossegant des de fa anys i que si no es prenen mesures peremptòries té aparences de continuar. No es pot parlar de crisi turística quan hem aconseguit xifres rècord de turistes en el 88 i quan la disminució del 89 no fou en cap cas alarmant.

Aquests fets no poden tenir mai solució a la mesa de la negociació col·lectiva, i l'únic que aconsegueixen, aquells que insistentment allà els traslladen, és pertorbar la funció pròpia de la concertació entre les parts. Tant és així que si els Sindicats entenguessin que és aquí on tenen solució responsablement entrariem a la recerca de la millor sortida.

La Nostra Comunitat Autònoma té en el turisme el seu referent econòmic més clar, i això ha permès a aquestes Illes assolir els majors nivells de renda del País. El fet de mantenir un determinat desenvolupament econòmic de la Nostra Comunitat mai no pot justificar les polítiques agressives en el seu limitat espai i recursos naturals, i els Poders Públics no poden quedar-se expectants a allò que la sola iniciativa pugui proporcionar-nos.

Per això reclamam de manera immediata: -La Llei d'Ordenació Integral del Territori que posi fre a l'especulació del sòl, que racionalitzi el creixement de l'oferta i possibiliti l'adequació convenient entre l'oferta i la demanda.

-La Llei de Protecció dels Espais Naturals, que al temps que impedeixi la seva destrucció, els potencii com a component de l'atractiu turístic de les illes.

-Com a complement de les anteriors mesures és, així mateix, urgent la definició d'una política turística de les illes que, en benefici de tots els habitants, consolidi les Balears com el millor destí turístic de la Mediterrània, i és per això que és urgent l'aplicació de mesures:

A.- Que impedeixin la parcel·lació del nostre territori per a vivendes de segona residència ja que són les que depreden un major

espai natural i generen menys rendabilitat social. Cal potenciar, en canvi, l'activitat hotelera com a indústria estratègica qualificada que requereix una reinversió permanent que garanteixi la competitivitat del Sector i la generació de beneficis i un més just repartiment d'aquests. Per altra part això comporta necessàriament unes més altes quotes de qualitat i professionalitat que s'hauran de garantir per mitjà de la formació dels treballadors. Aquesta política turística ha de servir per prolongar l'activitat estacional, allargant la temporada i fomentant el turisme d'hivern.

B.- Una política promocional més diversificada envers altres demandes com el turisme ecològic, l'esportiu, el de la tercera edat, el congressual, el juvenil etc. Dins aquests col·lectius mereix especial atenció el de la tercera edat per la gran capacitat quantitativa de la demanda i les polítiques de suport que realitzen els distints països de la C.E.E. i també el nostre.

C.- La màxima duresa i rigor legislatiu per a aquells que continuen en el mercat amb places turístiques il·legals.

D.- Posada en marxa de la reconversió de places turístiques obsoletes i la recuperació de zones ja urbanitzades, i per altra banda un pla d'actuació enfront de la pèrdua d'ocupació que això generi, que pugui requalificar els treballadors afectats, en uns casos i, en altres, facilitar el pas a la jubilació anticipada. En la negociació i aplicació d'aquest pla d'actuació els Sindicats hi haurem de tenir significativa participació, al temps que avaluàssim la seva posada en pràctica.

Altres aspectes no mencionats no deixen d'esser importants, però hem volgut fixar-nos en els que entenem més urgents.

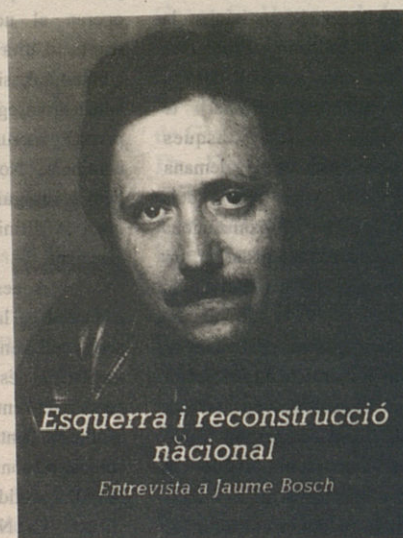
La peremptorietat d'aquestes polítiques les demandam amb el sol objecte de beneficiar el conjunt dels que residim o treballam a les illes, i molt especialment com a representants dels treballadors, que veuen innecessàriament amenaçat el seu futur.

Ens ha semblat oportú de fer-li arribar les nostres preocupacions que la coincidència en el temps amb la Negociació del nostre Conveni només ha fet aflorar assumptes de permanent preocupació entre els treballadors.

Ciutat de Mallorca, 2 de Maig de 1.990.

El nacionalisme és a debat.

8-9

Revista
trimestral

debat
NACIONALISTA

**"Pretén ésser una eina més al servei de la reconstrucció nacional
dels Països Catalans oberta a totes les tendències i ideologies
que vulguin, sense complexos, construir la nació catalana".**

Subscriu-te i participa en el debat.

Targeta de subscripció

Nom

Adreça

Població

Tel.

- ☐ Subscripció normal..... 2.200 Ptes.
☐ Subscripció suport..... 3.000 Ptes.

Altres formes de pagament

- ☐ Xec bancari
adjunt núm.
☐ Contra reemborsament
☐ Gir postal

Domiciliació a Banc o Caixa

de de 199

Sr. Director Banc o Caixa

Sucursal

Adreça

Compte corrent/
llibreta d'estalvis núm.

A nom de

Distingit senyor,

Us preguem que fins a una nova
ordre feu efectiu a Fundació CDP
amb càrrec al meu compte
corrent/llibreta d'estalvis els rebuts
anuals, que per a aquesta entitat us
siguin presentats. Cordialment,

Signat

Gran Via de les Corts
Catalanes, 570, entresol
Tel. 254 97 02
Fax: 254 97 03
08011 Barcelona

Fundació
CDP
Centre
Documentació
Política

TURONS DE CACERA

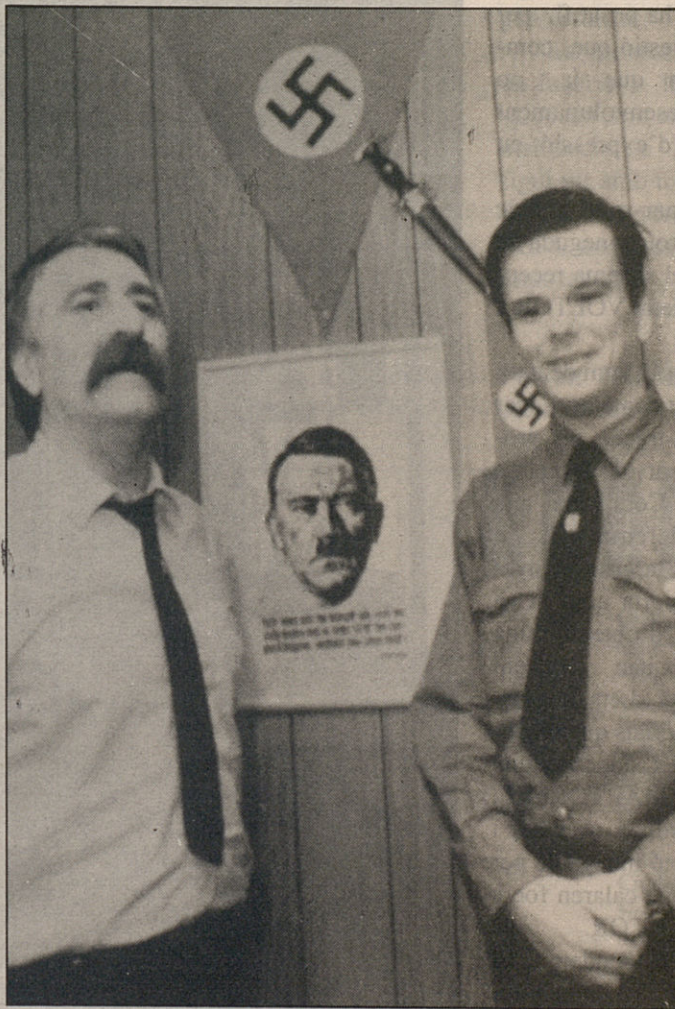
CONTRA EL RACISME

Antoni Roca

El racista és un ser patètic, és un malalt, d'esperit si més no. Viu permanentment acomplexat i no troba cap altra sortida a les seves mancances que el menyspreu cap a altres grups humans que considera inferiors al seu. El racista no destaca pels seus mèrits, simplement desprestigia, insulta, humilia, ataca i maltracta d'altres grups humans que es diferencien del seu per alguna característica ètnica, religiosa o lingüística. En el racista ens trobem l'home més primari, el més primitiu de tots, aquell més allunyat de la racionalitat.

El racisme fa pudor, però està present entre nosaltres, i cíclicament apareix i desapareix de la societat com a moviment organitzat que s'encarrega de catalitzar sentiments irracionals més o menys amagats o dissimulats. Els tentacles dels grups racistes intenten arribar a tots els recons de la societat, sobretot a aquells que poden usar per fer-se amb el poder polític. Usant les mitges veritats, la mentida descarada, el populisme, la demagògia i els sentiments viscerals més primaris, penetra en el teixit social sense cap distinció de classe o d'estament social. El seu missatge és tan repel·lent, injust i insolidari, que ha de desfressar-lo per a fer-lo presentable, a la qual cosa hi contribueixen excel·lents prestidigitadors en l'art de la propaganda i al manipulació. S'aprofita de les llibertats que li atorga el sistema democràtic per empastifar la societat amb la seva brutícia verbal, així com per augmentar la seva presència.

Grups nazis s'han dedicat darrenament a la provocació, profanant cementiris jueus a Itàlia i França.

Covards!. A gran part d'Europa, però molt especialment a França, aquests execrables fets han produït majoritaris sentiments de rebuig i d'indignació que s'han fet palesos en manifestacions multitudinàries. No ens trobam, però, davant d'un fet puntual i esporàdic, sinó davant d'una provocació perfectament planificada pels racistes per quantificar el nivell de resposta de la societat democràtica.

En actes com aquests, els racistes estan posant en pràctica tàctiques ja usades a l'Alemanya anterior a la II guerra Mundial.

La resposta de la societat davant l'agressió d'un racisme que comença a reviscolar no ha de ser tímida, ni ha de limitar-se a la protesta, la condemna i el rebuig. La Història ens demostra que qualsevol feblesa amb aqueixa gent es torna, a mig termini, en contra de la societat democràtica. Al racista, per tant, se l'ha d'aïllar i al racisme no se li ha de consentir que gaudeixi de cap llibertat que li permeti maniobrar impunement en la nostra societat.

Jueus, gitanos, turcs, armenis, negres, eslaus,...tots compten amb la meua solidaritat cada vegada que siguin agredits per la irracionalitat. La solidaritat amb aquells que són atacats pels racistes és al millor arma que tenim per contraatacar i per defensar-nos. Sembla mentida que al es acaballes del segle XX, a la fi de II mil·lenni, una xacra com la del racisme torni a prendre cos entre nosaltres. ■

EL CAS MARTORELL : UNA CONDEMNNA PENAL

Ferran Gomila

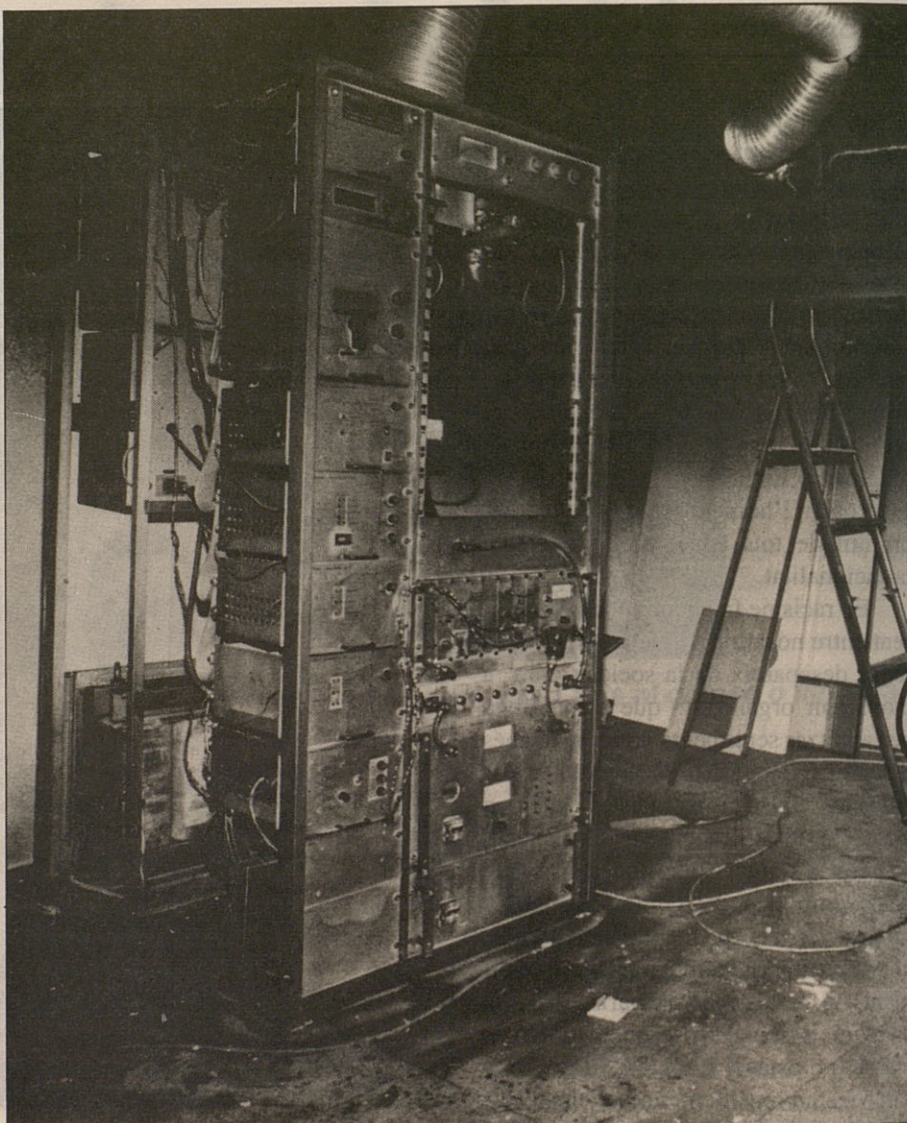
La sentència dictada el 7 de juny de l'any corrent per la secció segona de l'Audiència Provincial ha posat fi, per ara, a una penosa qüestió que comprometia --i esperem que ja no comprometrà-- el desenvolupament normal dels mitjans d'expressió en llengua catalana.

Ja podeu imaginar que m'estic referint a la malifeta prou coneguda de l'incendi provocat en el sistema receptor instal·lat per la societat VOLTOR a la Serra d'Alfàbia.

La qüestió és penosa, com deia tot començant aquest breu comentari, car sempre resulta aflictiv tractar els problemes del desplegament de la nostra llengua catalana amb el Codi Penal a la mà, tant si és per defensar-nos de l'agressió cultural i de la criminalització que a voltes comporta com si es tracta, com és el cas, d'obtenir una reparació satisfactòria quan resultem lesionats en els nostres drets lingüístics i en els béns materials que disposem per a tal finalitat. És, doncs, el que s'ha produït en el cas MARTORELL. Es tracta d'un atac meditat, preparat i executat amb deliberació innegable per part de les persones que calaren foc a les instal·lacions de VOLTOR.

La sentència dictada condemna al sr. JAUME MARTORELL com a autor responsable d'un delictes d'estralls, tipificat a l'article 554 del vigent Codi Penal, al compliment d'una pena de privació de llibertat equivalent a sis anys i un dia de Presó Major. No ens hem de felicitar, per més que és justa i totalment adequada al Dret vigent.

No ens hem de congratular pel fet que JAUME MARTORELL és només el cap visible d'una règula d'activistes, perfectament definida en la seva minúscula dimensió, i no és del tot just

que li sigui imposada en exclusiva una pena que també s'hauria d'estendre als altres participants en el malfraig, no determinats exactament encara que les sospites racionals recauen en el cercle d'adeptes del Sr. MARTORELL, que prou es fan veure als encontorns de la sala de l'Audiència i a la secció de "Cartes al Director". És una mancança de la Justícia que els coautors del crim resultin fins ara in-

dennes.

No ens hem de felicitar pel fet que un energúmen esvalotat es deixi arrossegat per la seva dèria anticatalanista fins al punt de vulnerar unes instal·lacions materials molt valuoses que no seria capaç de maltractar per cap altra motivació ni en cap altra circumstància.

No ens hem de congratular davant la trista evidència de que la nostra soci-

etat segrega, entre gent mallorquina de socarrel, un baix fons d'automenyspreu per la llengua i cultura pròpies que obnubila tot capteniment racional i provoca reaccions autoagressives tan forassenyades com perilloses per al conjunt de la comunitat.

Així doncs, una condemna penal no és motiu de satisfaccions perquè ens demostra una patologia social fortament impregnada d'irracionalitat i d'autorebuig. Així i tot, el fet és important i reclama un breu comentari jurídic i també metajurídic.

Examinada des d'una perspectiva jurídica la sentència dictada per la sala segona de l'Audiència Provincial és impecable. Presenta una construcció lògica francament modèlica, expressa amb tota exactitud les proves apreciades en consciència que fonamenten la captació de la realitat per part de la Sala, analitza temàticament l'enquadrament dels fets provats en la dimensió típica del delictes d'estralls, desbarata la pueril coartada esgrimida

pel Sr. MARTORELL i, en definitiva, imposa la pena que és correlativa a la greuges dels fets acreditats. Té tota l'aparença d'una sentència immovible que serà mantinguda pel Tribunal Suprem en el cas de presentar-ne un recurs de cassació.

La Sala no es deixa arrossegar a cap consideració polèmica entorn de la guerra anticatalanista que encapçala el Sr. MARTORELL, el qual no resulta jutjat i condemnat per les seves idees, que són lliures encara més que nefandes, sinó pels mitjans criminals que utilitza en vulnerar un mitjà de difusió molt valuós que té una gran significació social.

En el terreny metajurídic, aquesta és la gran victòria que suposa per VOLTOR i per tots els defensors de la nostra cultura la sentència dictada; vol dir que hi ha un reconeixement explícit del gran paper social que desplega la societat VOLTOR en el terreny de la comunicació. El delictes d'estralls es configura per la importància SOCIAL

que recau en els béns protegits per l'article 554 del Codi Penal, de manera que una lesió qualsevol a una propietat indotada d'un contingut social específic seria merament un delictes de danys, penalitzable amb una condemna molt més lleu.

En definitiva, la importància de la condemna es correlativa a la greuges del mal inferit a una propietat dotada d'un gran poder social: aquell que correspon a la difusió socialment molt significativa de les emissions en llengua catalana.

La protecció atorgada pel Tribunal de Justícia a la dita tasca ha de ser saludada com un gran avenç en la normalització de la nostra cultura; això sigui dit amb total independència de la peripècia personal del Sr. MARTORELL en el compliment de la pena imposada. ■

Ferran Gomila és advocat i Vice-president de l'OCB

BIBLIOTEQUES MUNICIPALS

1990

Son Rapinya

Llac de Banyoles, s/n.
C.P. 07013

Son Ximelis

Cap Blanc, s/n.
C.P. 07011

Rafal Vell

Pere Ripoll Palou, 9
C.P. 07008

Gènova

Barranc, 2
C.P. 07015

Establiments

Pça. Immaculada, 3
C.P. 07010

Sant Jordi

Bauçà, 31
C.P. 07199

Arenal

Pça. G. Rul-lan Garcías, 5,
1er pis. C.P. 07600

Coll d'en Rabassa

Bailèn, 38
C.P. 07007

Blanquerna

Sant Joaquim, 9
C.P. 07003

Son Gotleu

Regal, 105
C.P. 07008

Sa Indioteria

Gremi Tintorers, s/n.
C.P. 07009

Polígon de Llevant

Ciudad de Querétano, 3
C.P. 07007

Molinar

Xadó, 7
C.P. 07006

Horari

Dilluns a divendres: 15-21 h.
Dissabtes: 10-14 h.

Cort

Pça. Cort, 1
C.P. 07001

Horari

Matins: 9'30-13'30 h.
Horabaixa: 17-20 h.
Dissabtes: 9'30-13 h.

ENTREVISTA AMB JOSEP M. PALAU I CAMPS

Joana Lladó

Josep M. Palau i Camps és un barceloní que resideix a Palma de fa gairebé cinquanta anys. Reflexiu com tots els fumadors de pipa, conversador, no resulta difícil xerrar amb ell de la seva vida i de la seva obra perquè està avesat a intervenir en múltiples accions de caràcter cultural. Vice-president de l'OCB en la junta d'Ignasi Ribas, no ha deixat cap setmana de fer una visita a l'entitat per "veure què passa". Va néixer el 1914. Llicenciat en Ciències per la Universitat de Barcelona. Vice-president a les illes de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. Poeta, autor dramàtic, darrerament ha cultivat amb preferència la novel·la negra, gènere en el qual ha desplegat la seva capacitat d'anàlisi psicològica i de narrativa social.

Josep Maria Palau i Camps.

-Vàreu començar publicant poesia (Mosaic d'Espurnes, 1951, i d'Orient i d'Occident, 1957), teatre i prosa humanística (Carrers, places i un rellotge, 1959). Posteriorment vàreu abandonar aquests gèneres per dedicar-vos a la novel·la (Els trasplantats, 1963, Premi Ciutat de Palma). A què obeeix aquest canvi de gènere?

-L'abandonament de la poesia és perquè un dia em vaig adonar que ho feia tan malament que valia més deixar-ho córrer. Quant al teatre, que per cert m'agrada, he de dir que si algú me'n demanés una peça per representar, amb molt de gust la hi donaria, però si jo he d'anar a dir: "...escolti, representi'm això que és molt bo", quan jo mateix no sé si ho és, no ho faig. I llavors passa que les peces de teatre es queden guardades. Deu fer tres anys que vaig escriure la darrera, *Quan només es canvia de camia*, però no n'estic molt satisfet...

-No es pot dir que la crítica us hagi tractat malament...

-No, la crítica no n'ha tractat ni bé ni malament perquè pràcticament, de

crítica, no n'hi ha. No es fa crítica profunda, ben feta, que pot ajudar molt al que escriu.

-La novel·la *Els Trasplantats* és una mostra ben significativa del realisme social dels anys seixanta. Quins motius us induïren a escriure-la i quines influències literàries més directes vàreu rebre?

-Crec que cap. Jo no havia llegit cap novel·la realista, en aquell moment, ni tampoc que tractés el tema de la immigració. Hi va haver, però, dos fets concrets que em varen dur a escriure-la: vaig veure sortir de l'església de la Sang una parella de joves que s'acabaven de casar; ell tenia quinze anys i ella tretze. I aquests són realment els protagonistes. Per altra part, vaig anar a passar una temporada a Son Serra, on teníem una caseta. Just al costat hi vivien dues famílies d'immigrants que donaven molt de si, en tots els aspectes. I així se'm va ocórrer escriure la novel·la.

-Per què creis que el tema de la immigració, que és de tanta transcen-

dència, s'ha tractat tan poc en la nostra literatura?

-No ho sé. És, potser, un tema una mica compromès. Si s'han de tractar els immigrants com són, se senten ofesos, han de sentir-s'hi per força. Si s'ha de dir la veritat hem d'afirmar que vénen aquí i fan les feines que nosaltres no volem fer, perquè, socialment parlant, estam a un nivell més alt, i els explotam moltes vegades. I això, a *Els Trasplantats*, hi figura.

-Actualment sembla que us dediqueu quasi exclusivament a la novel·la negra o policíaca...

-Jo diria que no. Justament la darrera novel·la que he publicat, *La dama del país del sol*, és una novel·la rosa.

-Però també és cert que una bona part de la vostra producció la podem incloure dins aquell gènere.

-Sí, però això té una explicació. La primera novel·la negra va sorgir per casualitat i així queda explicat a *Assassinat al Club dels poetes*. Per unes missions que vàrem posar d'escriure

una peça de teatre que s'havia de desenvolupar al "Club dels poetes", aquesta novel·la va esser, en principi, una obra teatral. Però, per una part, jo som incapaç, com he dit, de demanar que em representin una obra i, per altra banda, aquí i en aquells moments, hi havia un absolut domini de la Companyia Artis que, en la meua opinió, va esser molt nefasta per al teatre mallorquí perquè es va centrar en un gènere i no tan sols no va intentar-ne un altre, sinó que, si un altre ho provava, procurava desfer-lo. Només va tenir una virtut: es va parlar català damunt l'escenari mentre la Companyia Artis va actuar. D'aquella peça de teatre, cansat de veure-la en un prestatge durant trenta anys, en va sorgir la novel·la.

-Què en diríeu, d'aquesta obra de teatre transformada en novel·la?

-Es nota molt que ha sorgit d'una obra de teatre. N'han fet cinc edicions i jo encara no m'ho explico perquè de la segona novel·la, *El paisatge de dunes*, i de la tercera, *L'inspector ensopega*, que són molt millors, només n'han feta una. Per altra part, sí que ho entenc: els professors d'institut són una gent que recomana cada any el mateix llibre.

-Què preparau, actualment?

-Tenc dos llibres a punt de sortir: una novel·la negra, a la Col·lecció Raixa, que es titula *Mort damunt la gespa* i es desenvolupa a partir de l'assassinat d'un jugador de futbol al camp Lluís Sitjar; l'altra és una novel·la contextualitzada a la guerra civil, de la col·lecció Tomir, que té per títol *El sol surt al crepuscle*.

-En general, quina valoració fariéu de l'estat de la literatura de gènere en català?

-Mai no s'havien publicat tants de llibres en català com ara, però això no vol dir que estiguem salvats ni molt menys perquè, com diu Josep M. Llompart, el català es pot llatinitzar, és a dir, que tothom el sàpiga i que ningú no el parli, com va passar un cert temps amb el llatí. No crec que es llesgui en proporció al que es publica, però per altra banda tampoc no crec que els editors siguin uns suïcides... Si publiquen tanta novel·la en català és perquè la venen.

RAIXA

-Un altre aspecte de la vostra feina ha estat la participació, com a vice-president, en l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. Explicau-nos una mica quina ha estat la vostra feina i què pensau que cal fer per impulsar la professionalització dels escriptors.

-És justament aquesta la feina de l'Associació, que no ve a ser més que una mena de sindicat per defensar els interessos dels escriptors. Vàrem aconseguir, per exemple, que els escriptors quedassin exempts de l'IVA; els d'Hisenda deien que els pintors, per posar un cas, no el pagaven perquè fan una obra única. Però nosaltres, els escriptors, també feim una obra única; en tot cas qui en fa còpies és l'editor.

I ara estam barallant-nos amb els editors perquè intentam controlar el tiratge de les edicions. Un escriptor signa un contracte per la publicació d'una obra però no es pot saber si s'edita la quantitat especificada de llibres o si se n'editen més.

Un altre problema és sobre el que en diuen "llibre de butxaca". A tot Europa és un llibre del qual se n'han de tirar un mínim de quinze mil exemplars i l'autor ha de cobrar el 10% que li correspon per anticipat i tot d'una sola vegada. L'editor ja els vendrà quan i com vulgui.

Vull dir que l'Associació d'escriptors ha lluitat i lluita molt. Ha establert també uns preus mínims que ha de

cobrar tot escriptor per una conferència o taula rodona.

-Com a barceloní establert des de 1941 a Mallorca, com veis la qüestió del redreçament nacional, a les Balears?

-No ho sé... Els mallorquins són una gent que diu: "...fes el que vulguis, però deixa'm fer", i llavors s'enfaden perquè no se'ls fa cas. Per altra part la immensa majoria quasi no sap que té una llengua pròpia. Ara mateix parlem de mallorquins, però i Menorca?, i Eivissa?. És clar, mai no he sentit a dir: "Jo som balear". No hi ha esperit de col·lectivitat i així és molt difícil tirar endavant un país. Per altra banda, hi ha gent que està a l'altre costat de la barricada, que sap fer les coses molt bé, sap fomentar aquesta desunió. Als senyors que comanden, allà a ponent --i "de ponent, ni vent ni gent"-- els va molt bé que els de les Balears, els valencians i els catalans no s'entenguin.

-Heu estat també vice-president de l'Obra Cultural Balear. Com valorau la feina feta per l'OCB i què pensau dels seus projectes?

-Ha fet una feina que algú havia de fer. Després de quaranta anys s'havia de defensar la personalitat del país. Hi ha coses que han anat molt endavant, com els cursos de català. Però també hi ha el problema del setmanari, que no sé si és econòmicament viable, perquè no es pot fer si no el fan els professionals; és una cosa massa seriosa per fer-la només amb voluntarisme. Vaig veure el primer exemplar de "La Veu de Mallorca" --aquest "de Mallorca" ja em va semblar un error-- però, és clar, la presentació tampoc no ofería una visió del que vol ser o del que ha de ser aquest setmanari.

-I la Campanya de Normalització Lingüística?

-Des de "dalt" no es té massa interès per normalitzar res. S'ha d'empènyer, i a base de molestar i empipar s'arriba a fer qualche cosa. No crec que cap partit de dretes estigui interessat en la normalització lingüística. Esper que les persones que estan al front de la campanya tenguin la constància i l'encert per mobilitzar tot allò que ara veig tan estàtic. ■

APLEC LITERÀRIO-ZOOLÒGIC A ROBINES

Josep M. Palau i Camps

Temps era temps, els escriptors catalans de Mallorca acostumaven a fer alguna excursió de la qual un dels assistents, no pas sempre el mateix, era encarregat d'escriure'n una ressenya, que sembla que després servava l'enyorat Sanchis i Guarner.

Anades a can Pinoi, Sóller; a Biniatzar, Bunyola; a Binissalem, etc. A més de la que reproduïm a continuació, Josep Maria Palau i Camps va redactar la ressenya de Biniatzar, una possessió que llavors era propietat de la seva muller, i que, per aquesta presència d'escriptors i perquè el moviment d'escoltisme i guiatge n'havia fet el lloc dels seus actes més importants, fou, segons paraules d'Aina Moll, en aquells dies, l'embrió de l'actual Campanya de Normalització Lingüística. (N. de la R.).

Convidats pel patrici robiner Misser Llorenç Andreu Gaspar Moyà de la Bombarda i Gilabert de la Portella (P.C.P.P.J.A. 1955), que, sortosament, no es fa targes de visita, si no seria la ruïna de la família, es va celebrar, a Robines, altrament anomenada Binissalem, la més descomunal reunió de saberuts i lletraferits, amb qualche incrustació de deixebles d'Apel·les i

Fotografia feta el dia de la trobada a Robines. D'esquerra a dreta i en primer terme: Baltasar Porcel, Gori Mir, Llorenç Moyà; al darrere: Llorenç Vidal, Josep M. Palau, Enric Arbós.

una representació, no nombrosa però sí selectíssima, de bàrbars del Bàltic amb una bàrbara d'aquelles que tomben d'esquena i fan anar de bòlit tots els picadors de Mallorca i els seus voltants.

L'acció de dues forces centrípetes, que sembla que actuaven des del ma-

teix punt, va fer que els que acudiren a Robines, a ca'n Gilabert, fossin més que nombrosos: la primera d'aquestes forces la constituïen les primfilades i inspiradíssimes invitacions - de les quals n'acompanyem un exemplar(1)- que Missèr Llorenç va llançar, a tort i

a dret amb una profusió sense parió (això, encara que ho sembli, no és un rodolí); l'altra força d'atracció era la fama i la qualitat, mai prou lloades, dels vins robiners i d'aquell menú - amb Saladina i Dolcinea- que, oficialment, ningú no havia vist però que, poc més poc manco, tothom sabia quasi de memòria.

No ens és possible fer la història del viatge dels que acudiren a Robines d'altra fàisó que amb la "carrozza di tutti", altrament dita ferrocarril, tren, comboi o "rail-way"; només sabem que els que venien de Cala d'Or foren retardats per una visita de la qual l'amic Dolç no es va poder espolsar tan aviat com pensava i volia.

Un altre grup, procedent de Ciutat, va fer el viatge en automòbil -el "carro de foc" de Missèr Llorenç- sortats mortals! I els binissalemsers o robiners, com volgueu, que eren a quatre passes de ca'n Gilabert, van arribar en el més democràtic dels mitjans de comunicació: a peu.

El cronista, amb un altre grup, segurament el més nombrós i en el qual figurava algun il·lustre barbamec, com en Gori Mir, es desplaçà en carril. Quasi en vagó especial, però només quasi. Es va sortir de Ciutat a les 14'45 i el tren, fent honor als F.F.C.C. de Mallorca, que, com sabeu, són de via estreta, va devorar els vint-i-quatre quilòmetres que hi ha de Ciutat fins a la romana Robines en cosa, esgarrafeu-vos!, d'una horeta.

En arribar a l'estació de Binissalem divisàrem, tot d'una, l'esbelta i elegant figura del nostre amfitrió que, fotent-se del sol i de les mosques havia acudit, amb la seva proverbial cortesia, a rebre els seus hostes.

Després de les efusions que en tals casos s'acostumen, la comitiva, després dels pobres robiners que en aquella hora feien la sesta, es va dirigir cap ca'n Gilabert passant, però com ja és tradicional i d'obligació a la qual no es pot renunciar, ni s'ha de renunciar, pel carrer "Calle de Lorenzo Moyà" - Vergonya, cavallers, vergonya!- i allà, a la cantonada, l'amic Sanchis i Guarnier, que aquesta vegada havia canviat la filologia per la fotografia, va co-

mençar la seva comesa de repòrter gràfic mapant, amb la seva càmera, tot el grup dessota aquella castissa i castellànissima placa de marbre, no sé si de Carrara.

Es va arribar a ca'n Gilabert, entre sol, pols i mosques i va començar a funcionar la corriola traient aigua d'aquella cisterna, corriola suspesa en l'aire per una sirena tallada en pedra de Santanyí i un pèl abarrocada. La sirena sembla que semblava pecaminosa a la mare de Missèr Llorenç i un picapedrer, alliçonat per ella, la va deixar esmamellada per in secula seculorum. Lloat sia Déu! ara hom no pot saber si allò que aguanta la politxa és una sirena o bé un sirè. Les bones intencions, a vegades, tenen efectes sinistres.

El cronista, sense saber ben bé com, va descobrir, i d'altres també ho feren, que per l'altra cisterna sortia vi enlloc d'aigua i, naturalment, tots es van decidir per la segona d'aquestes cisternes.

Una vegada tots reunits i passada la calor, va començar, en aquella polida clastra de la robinera Malmaison, el debat. Per una sola vegada en la història els lletraferits es van dedicar a la zoologia i, en especial, a l'estudi de l'espècie *Camelopardalis giraffa* Linn. Insistent, sobretot, en els sistemes òptic i neurovegetatiu de la dita espècie. No transcriurem així els debats que, pensem, seran recollits en un infoli d'unes quatre mil pàgines. La conclusió a la qual es va arribar, i quasi per unanimitat, és que un animal que té les potes llargues com els cimalers que usen a Binissalem per dur les portadores i, damunt les espatlles, un coll més llarg que en Tomeu Fiol, no pot tenir una bona perspectiva per examinar panorames, i encara menys si els tals panorames són literaris.

Una vegada pres aquest acord ja ningú no es va preocupar més per la zoologia i a les beneïdes paraules de Missèr Llorenç, que anunciaven l'hora de tenir gana, va entrar tothom al refeitor on el panorama gastronòmic deixava a l'alçària d'un ca assegut tots els altres panorames, literaris o no, del món i de la bolla.

Guiats pel nostre amfitrió i per les delicades atencions de la seva mare i germanes, tan competents en gastronomia, tothom va fer el que va poder. Fins hi havia qui, amb el menú a la mà, anava assenyalant amb una creueta les menges a mesura que les ingeria i així no li passava res per malla.

Aquell berenar va inflar els estómacs, però va desinflar les lectures. Per més esforços que es feren en aquest sentit no es va poder convèncer ningú ni de llegir ni d'escoltar. Fins i tot en Jaume Vidal, que en el camí d'anada a Robines deia que ell pensava fer una lectura d'almenys mitja hora, no va ser capaç de llegir ni un sol vers.

Es passà, doncs, el temps a la fresca parlant i fent davallar el nivell del contingut d'un almut dintre el qual Missèr Llorenç guarda, convenientment assecades i trinxades, diferents castes de fulla de *Nicotiana tabacum* Linn.

Cal fer constar, abans de tancar aquest document, que camí de retorn la major part dels confabulats es doïa del fracàs de la prevista lectura. No sé perquè, doncs hem titulat aquesta crònica amb el nom d'Aplec Leteràrio-Zoològic. Com que no es va llegir res i el poc que es va dir eren animalades, es podia prescindir, perfectament, d'allò de literari. Tots els extrems són dolents i, entre massa i gens, calia, hom creu, haver trobat un punt d'equilibri.

Iniciaren la fuga els ciutadans que capitanejava l'amic Llompart de la Peña, seguien els que havien d'anar fins a Cala d'Or, i el grup que havia arribat en carril, amb el cronista, fou acompanyat fins a l'estació per l'hoste i la seva germana gran i sortia, en el tren de les 21'15, cap a Ciutat després d'haver passat una bella jornada a la Malmaison de Robines. ■

Ciutat, 5 d'agost de 1958.

(1) A l'original de 1958.

PATRIMONI ETNOLÒGIC A L'ILLA DE MENORCA

Andreu Ramis

Durant el darrer mig any a l'illa de Menorca han aparegut dues importants publicacions pel que fa al patrimoni etnològic. Ens referim als llibres de Jaume Sastre Moll sobre les barraques menorquines, construccions rurals de pedra seca i l'assaig de catalogació dels molins de vent fariners de l'illa de Menorca d'Antoni López Pons i Jaume Murillo Orfila.

La importància d'ambdues publicacions, a part de l'indiscutible interès del contingut, rau especialment en la significació que suposa la incorporació del patrimoni etnològic a les prioritats dels investigadors menorquins. Suposa també, en ambdós casos, posar a l'abast dels interessats dues eines essencials per a la protecció del patrimoni etnològic immoble. Cal suposar que a partir d'ara cap tipus de planificació o intervenció territorial a l'illa de Menorca no podrà ignorar l'existència de molins de vent fariners o barraques i en podrà preveure la seva protecció.

Un altre aspecte d'interès és que finalment la tasca d'edició i divulgació hagi estat assumida per les institucions. Els dos treballs han estat editats per la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear dins la col·lecció de Treballs del Museu de Menorca (9 i 10). Ha estat lamentable que la protecció del patrimoni etnològic de l'illa s'hagi ignorat des de les instàncies oficials. Fins ara, deixant de banda els importants esforços de grups de treball com el Col·lectiu Folklòric de Ciutadella o l'Associació d'Amics del Port de Maó i les lloables edicions i reedicions d'alguns treballs folklòrics, les incursions institucionals

per a la preservació del patrimoni etnològic menorquí han estat inapreciables.

Menorca no compta, avui per avui, amb cap museu etnològic: la secció etnològica del Museu de Menorca és només un projecte a l'espera de pressuposts, lloc d'ubicació i personal; el Museu Municipal de Ciutadella és tancat; el Museu de la Mar de Maó¹ no deixa d'esser un anhel de l'Associació d'Amics del Port de Maó a la qual es posen entrebancs. El Molí de d'Alt, propietat de l'Ajuntament de Sant Lluís, és l'única instal·lació actualment

oberta al públic, encara que amb moltes mancances.

El treball de Jaume Sastre Moll sobre les barraques de pedra seca planteja, en primer lloc, una aproximació al paisatge agrari menorquí per passar a analitzar la connexió existent entre aquestes construccions rurals amb altres de similars de la conca mediterrània. Compara les barraques menorquines amb construccions mallorquines, amb els *cucos* de les zones muntanyenques del País Valencià, amb les barraques de Montroig a Tarragona, els

ASSAIG DE CATALOGACIÓ DELS MOLINS DE VENT FARINERS DE L'ILLA DE MENORCA

ANTONI LOPEZ PONS-JAUME MURILLO ORFILA

CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORTS
GOVERN BALEAR

trulli de Murgia i Pulla a Itàlia i les *bunja* d'algunes zones de Iugoslàvia. A continuació estudia la construcció geogràfica de les barraques conservades, a partir de la prospecció de cinc sectors del ponent i sud de l'illa.

Finalment fa un assaig tipològic i intenta establir una relació entre la barraca i la tècnica constructiva talaiòtica per acabar amb un repertori dels exemples més representatius.

El plantejament de l'obra d'Antoni López i Jaume Murillo és diferent ja que respon a l'exigència de redactar un catàleg de molins de vent fariners amb una finalitat protectora.

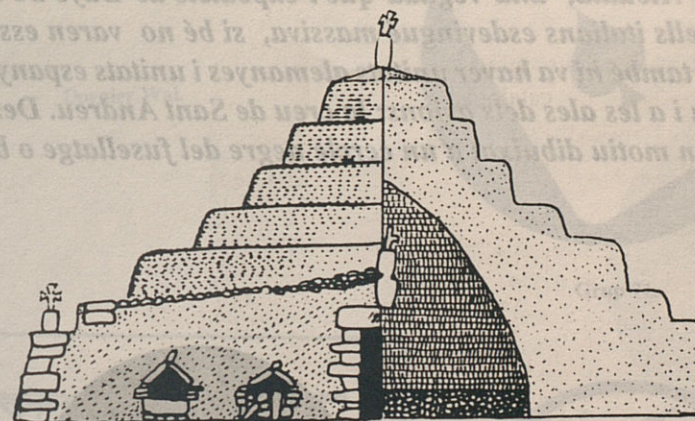
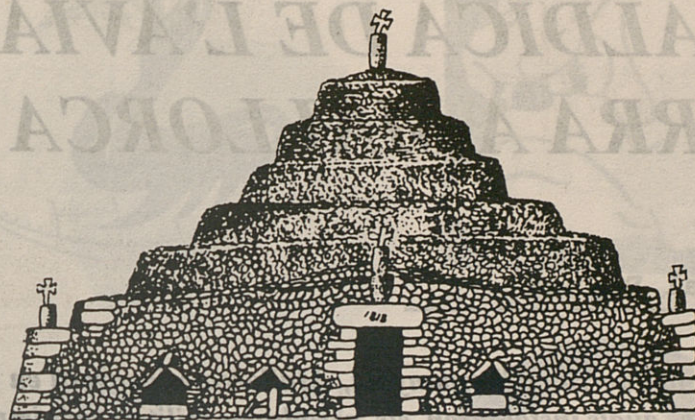
En aquest sentit, els autors ens ofereixen una visió de la metodologia utilitzada per a la redacció del catàleg. Com és norma en aquest casos, el predomini d'aspectes de localització, estat de conservació i patologies esdevenen primordials. La primera part es conclou amb una proposta d'actuació amb indicacions sobre terminis i fórmules de finançament. A aquests apartats introductoris segueix la fitxa catalogràfica dels 31 molins de vent localitzats a l'illa. En aquesta fitxa hi figura també una descripció dels elements complementaris a la màquina de moldre: les cases o cintell, la torre i les restes de l'aparell.

Acaben amb un ampli vocabulari tècnic sobre els molins de vent fariners i amb la reproducció planimètrica on es localitza cada una de les peces inventariades. ■

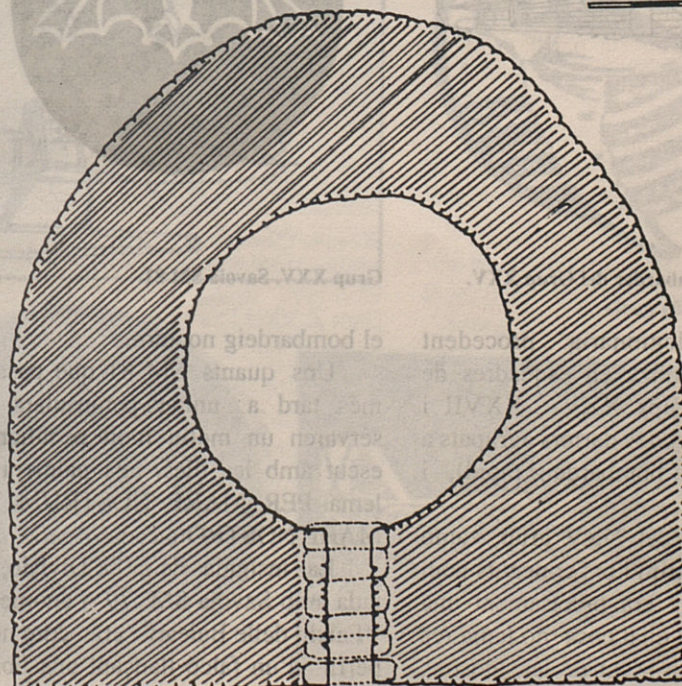
SASTRE MOLL, Jaime.- *Las barracas menorquinas. Construcciones rurales de piedra seca.* Mahón; Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, 1989. (Trabajos del Museo de Menorca, 9).

LOPEZ PONS, Antoni; MURILLO ORFILA, Jaume.- *Assaig de catalogació dels molins de vent fariners de l'illa de Menorca.* Maó; Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, 1990. (Treballs del Museu de Menorca; 10).

1.- A *El Mirall*-28 es publicà un documentat article sobre el Museu de la Mar de Maó.

4 2 3 4 mts.

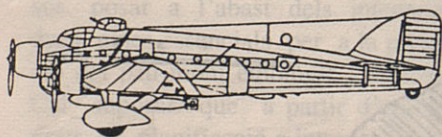

Barraca de ses Troquetes. (Las barracas menorquinas. Construcciones rurales de piedra seca, de Jaime Sastre Moll. Edit. Govern Balear).

HERÀLDICA DE L'AVIACIÓ DE GUERRA A MALLORCA (1936-39)

Jordi Vidal Reynés

Durant la guerra civil espanyola, Mallorca es convertí en una gran base estratègica per als nacionals, els quals instal·laren els aeròdroms militars més importants a Son Sant Joan i als ports de Pollença i Alcúdia, una vegada que l'expedició de Bayo a Portocristo fracassà. La presència de pilots i aparells italians esdevingué massiva, si bé no varen esser els únics que operaren des de Mallorca, ja que també hi va haver unitats alemanyes i unitats espanyoles¹, totes elles amb un únic distintiu comú a la coa i a les ales dels avions: la creu de Sant Andreu. Després, cada unitat es distingiria per la presència d'un motiu dibuixat a un cercle negre del fusellatge o buc.

Savoia SM 81. Bombardeig del Grup XXV.

Grup XXV. Savoia SM 81.

L'aviació legionària procedent d'Itàlia s'organitzà en esquadres de bombardeig (grups XXV, XXVII i XXVIII, aquests dos darrers agrupats a la 8a Divisió de bombardeig ràpid), i un grup de caça.

L'emblema del XXV grup, amb Savoia SM 81, trimotors coneguts com a "Pipistrelli", era precisament una rata-pinyada, la qual cosa no tenia res a veure amb cap escut de les nostres terres, sinó que es tractava del nom d'aquesta espècie animal. Recordem que l'especialitat d'aquests aparells era

el bombardeig nocturn.

Uns quants SM 81 que passaren més tard a unitats peninsulars, conservaren un motiu molt peculiar: un escut amb les illes, una palmera i el lema PER MARE NOSTRUM PRO MARE NOSTRO².

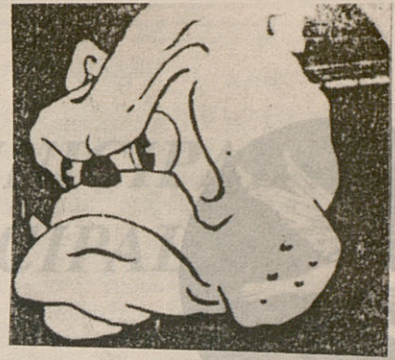
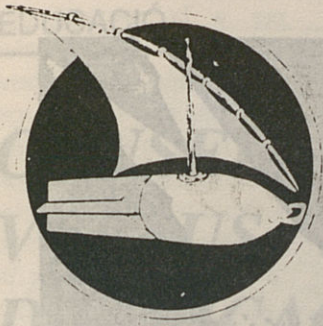
La insígnia de la 8a Divisió, dotada amb Savoia SM 79 i anomenada "Falchi delle Baleari" era, com no, el perfil d'un falcó llançant una bomba. Hi havia, però, emblemes especials per a algunes unitats. Així, la 10a esquadreta es distingia per la presència d'una

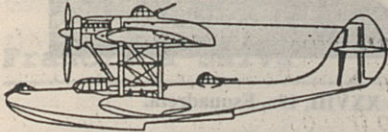
SM 81 a la península, amb insígnia fent referència a les illes.

gallina i dos ous; la 19a per una ala i una urpa; finalment, el grup XXVII portava un àngel amb una bomba que deia "bon anno". A finals de la primavera de 1938 es recomanà mantenir l'emblema de la Divisió com a principal distintiu i traslladar l'específica de l'esquadreta a la coa de l'avió.

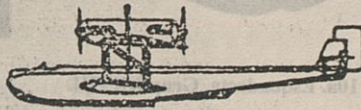
Així, a les unitats de bombardeig predominaren els animals voladors, de vegades amb una intenció esfereïdora, com és el cas d'aus de presa o una rata-pinyada. No oblidem que aquests aparells atacaren Barcelona, València,

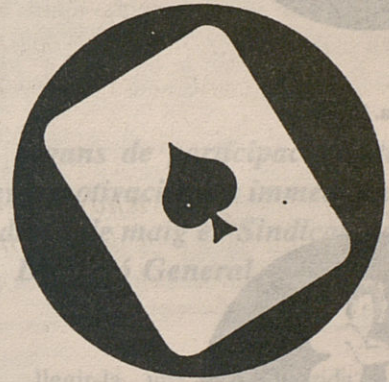
X Grup Autònom de caça (CR 32).

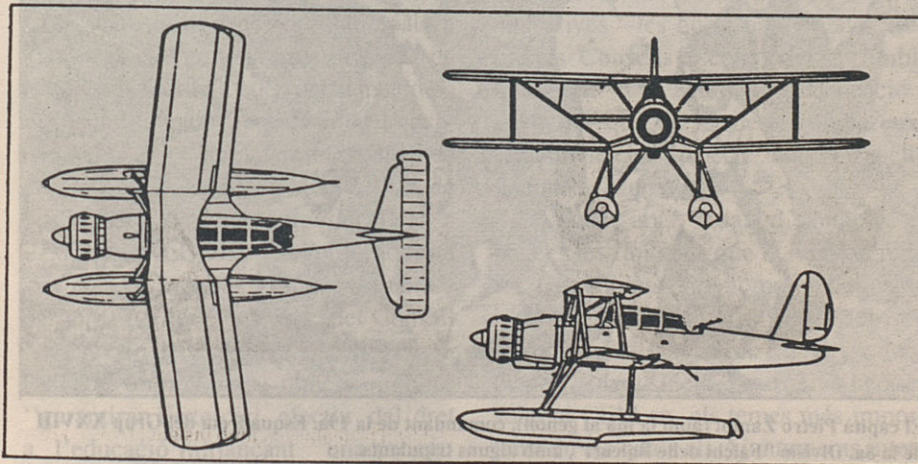
Cant Z 506

Dornier Wal.

Grup 71.

Grup 64 (Arado 95).

Grup 60.

Grup 64 (Arado 95)

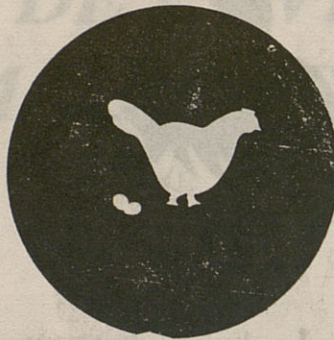
Cant Z 501.

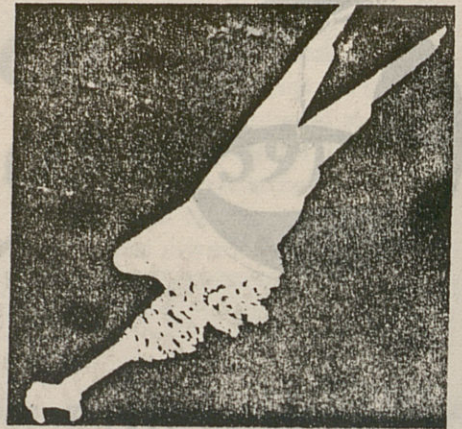
Grup 60.

SM 79, 8a. Divisió.

SM 79, 10a. Esquadreta, Grup XXVIII.

Grup XXVIII, 19a. Esquadreta.

Grup XXVII.

Cartagena i Menorca.

Quant a la unitat de caça, el X Grup Autònom, la seva insígnia consistia en un ca, un bulldog amb cara de males puges. Aquest era l'emblema que portaven els CR-32.

Els alemanys instal·laren a Pollença l'esquadró de reconeixement marítim AS-88 de la "Legió Còndor", que s'organitzà en 4 grups, tots ells dotats d'hidroavions. El Grup 71, amb Heinkel 59, duia el dibuix d'una carta, en concret, l'as de pica; el Grup 60, dotat de Heinkel 60, un peix volador; el grup 64, amb Arado 95, un voltor amb sabates i un paraigües. Desconeixem l'emblema del grup 72, constituït només per un Junkers 52 W amb flotadors.

Finalment tractarem la unitat d'hidroavions sota el comandament d'espanyols, amb aparells Cant Z 501,

El capità Pietro Zampi (amb la mà al genoll), comandant de la 19a. Esquadreta del Grup XXVIII de la 8a. Divisió "Falchi delle Baleari", amb alguns tripulants.

Cant Z 506 i Dornier Wal. Els primers duïen al buc el dibuix d'un pilot amb escafandra assegut, com una bruixa, damunt una granera; els Cant Z 506, una bomba amb una vela vaixell, emblema dissenyat pel tinent Lassalle³; els Dornier, fabricats per CASA amb patent alemanya, portaven un ocellot posat damunt un flotador d'hidro.

Comparat amb les italianes, les insígnies alemanyes i espanyoles eren més simpàtiques i alegres. L'ambient marítim quedà, a més, patent en la majoria de casos. ■

Notes

1. Veure VIDAL, J.; MARIMON, A: *L'Aviació a Mallorca durant la Guerra Civil (1936-1939)*. El Mirall 16. Palma, 1988; p. 6-9.
2. EMILIANI, A.: *La aviación legionaria. España 1936-39*. San Martín. Madrid. 1974. Fig. 172.
3. HERRERA, E.; *Los Cant Z 506B en la aviación militar española*. Revista de Aeronáutica y Astronáutica. Madrid 480 (1980); p. 1340.

EDUCACIÓ

CONSELLS ESCOLARS MUNICIPALS VERSUS CONSELLS MUNICIPALS D'EDUCACIÓ

Francisca Salvà

L'objecte d'aquest escrit és fer algunes reflexions entorn dels òrgans de participació ciutadana en temes educatius a l'àmbit municipal, reflexions que tenen la seva motivació més immediata en la trobada que sobre Consells Escolars Municipals va organitzar el dia 5 de maig el Sindicat de Treballadors d'Ensenyament de les illes (STEI) amb el suport de la Direcció General d'Educació del Govern Balear.

ELS CONSELLS ESCOLARS MUNICIPALS

La denominació de l'encontre "Els Consells Escolars Municipals a debat" deixa prou clar que l'objecte de debat és la fórmula de participació en la programació general de l'ensenyament a l'àmbit municipal que possibilita la Llei Orgànica 8/1985 de 3 de juliol, reguladora del Dret a l'Educació (LODE). Segons aquesta llei --que estableix una estructura participativa que va des del Consell Escolar de l'Estat als Consells Escolars de Centre-- els poders públics "garantiran l'exercici efectiu del dret a l'educació mitjançant una programació general de l'ensenyament, amb la participació efectiva de tots els sectors afectats, que atengui adequadament les necessitats educatives i la creació de centres docents" i "en l'exercici de les seves respectives competències, podran establir Consells Escolars d'àmbits territorials diferents del que fa referència l'article anterior (l'article anterior es refereix al Consell Escolar de cada Comunitat Autònoma), així com dictar les disposicions necessàries per a la seva organització i funcionament"².

Els poders públics competents per

a legislar sobre els Consells Escolars Municipals (CEM) són les Comunitats Autònomes (CA) amb competències educatives --les quals han legislat sobre els Consells Escolars del seu àmbit territorial-- i el Ministeri d'Educació i Ciència --que no ha desenvolupat cap reglamentació respecte dels Consells Escolars Municipals--.

Vegem ara, a tall d'exemple, el paper i les funcions que la legislació de les Comunitats Autònomes valenciana i catalana assignen als CEM del seu territori. En el cas de la CA valenciana, es considera preceptiva la consulta al CEM en els temes més importants en els quals els Ajuntaments intervenen (AP. 2.a) o solen intervenir (ap. 2.b) i que impliquen la col·laboració amb altres administracions, així com en les activitats més importants de la política educativa municipal (ap. 2.c, d i e). També els CEM poden sol·licitar informació i elevar informes a l'administració sobre qualsevol matèria que afecti l'educació a l'àmbit municipal i han d'elaborar anualment un informe sobre la situació del sistema educatiu en el municipi.

La reglamentació de la Generalitat de Catalunya és més restrictiva i, en

llegir-la, una cosa ens crida en primer lloc l'atenció: ahora que s'obliga els municipis a constituir el CEM, aquest es concep com a òrgan de consulta obligatòria de l'administració educativa --que en el seu llenguatge vol dir de la Generalitat-- que a més "pot esser consultat" per l'Ajuntament respectiu. Quant a les funcions, se centren en els temes que impliquen la intervenció de la Generalitat en qüestions on l'Ajuntament intervé sempre (ap. 2.d i e) o habitualment (ap. 2.a, b, c i f). A més han d'esser consultats sobre les competències educatives que afecten l'ensenyament no universitari i que la legislació atorga als municipis (ap. 2.g), poden emetre i sol·licitar informes sobre qüestions relacionades amb llur competència i han d'elaborar una memòria d'actuació anual.

Ens trobam, doncs, davant dos models que impliquen respostes diferents a una mateixa situació que als qui no som experts en lleis ens sembla contradictòria en el seu propi origen: reglamentar des dels Governos autònoms uns òrgans de participació i consulta que han de constituir els Ajuntaments --als quals per altra banda l'art. 137 de la Constitució atorga l'autonomia per a la gestió dels interessos propis--, i

GENERALITAT VALENCIANA

1. Als Municipis de la Comunitat Valenciana es constituirà un Consell Escolar Municipal com a òrgan de participació en la programació i el control de l'ensenyament per part de la comunitat local¹.
2. Els Consells Escolars Municipals seran consultats preceptivament en les matèries següents²:
 - a. Elaboració de propostes i sol·licituds d'ubicació i renovació de Centres docents i unitats escolars dintre el terme municipal.
 - b. Actuacions i disposicions municipals relatives a l'ensenyament amb incidència en matèries tals com educació especial, escolarització de marginats, activitats complementàries i extraescolars i ensenyaments no reglats.
 - c. Fixació, distribució i gestió dels recursos que en matèria educativa correspon d'invertir als Ajuntaments i aquells fons que discrecionalment s'inclouen en els pressupostos municipals per a accions educatives.
 - d. Construcció de patronats o instituts municipals d'educació.
 - e. Proposta de conveni i acords per a millorar la prestació del serveis educatius.
3. Els Consells Escolars Municipals podran³:
 - a. Demanar informació a l'Administració educativa i les autoritats locals sobre qualsevol matèria que afecti l'educació en l'àmbit municipal i, especialment, sobre el rendiment escolar.
 - b. Elevar informe a l'administració competent sobre les qüestions anteriors.
4. El Consell Escolar Municipal elaborarà anualment un informe sobre la situació del sistema educatiu al Municipi respectiu⁴.

Notes

* Serà potestatiu en els municipis on sols hi hagi un centre escolar mentre que als municipis amb elevat número d'habitants o gran dispersió geogràfica dels seus nuclis de població es podran constituir Consells Escolars de Districte.

1. Decret Legislatiu de 16 de febrer de 1989, del Consell de la Generalitat Valenciana, pel qual és aprovat el text refós de la Llei de Consells Escolars de la Comunitat Valenciana, cap. II, art. 11.

2. Id., art. 13

3. Id., art. 13 i 14.

4. Id., art. 14.

això en una situació de cert confusió respecte de les competències educatives dels diversos nivells territorials de l'administració i de reivindicació de més competències i de major finançament per mitjà dels pressupostos generals de l'estat per part dels Ajuntaments. De la correlació de forces i de les polítiques municipals i autonòmiques dependrà, per tant, en cada cas que s'assignin unes o altres funcions als CEM.

ELS CONSELLS MUNICIPALS D'EDUCACIÓ

Els Consells Municipals d'Educació (CME) són els òrgans de participació en educació a nivell municipals. Els creen els Ajuntaments, sobretot a partir de les segones eleccions municipals democràtiques de 1983, en el marc de les seves polítiques educati-

ves i de participació ciutadana i tenen les funcions que en cada cas se'ls assigna mitjançant l'acord municipal corresponent.

Han estat creats per diversos Ajuntaments, sobretot a Catalunya, abans que la Comunitat Autònoma -- en aquest cas la Generalitat Catalana -- legislàs sobre Consells Escolars i actualment n'estan constituint Ajuntaments de Comunitats Autònomes sense transferències. A Balears, s'han constituït entre el juliol de l'any passat i juny d'enguany els tres primers Consells Municipals d'Educació a Palma, Ciutadella i Maó.

Respecte del paper i les funcions assignats als CME ens referirem, a tall d'exemple, al de Ciutadella. L'Ajuntament de Ciutadella considera el CME com a canal de comunicació efectiu entre els diferents estaments i sectors de l'ensenyament a Ciutadella,

necessari per a la resolució dels problemes educatius del municipi: "És voluntat d'aquest Ajuntament, coordinar i impulsar tots els esforços necessaris, per a resoldre amb la màxima eficàcia i rapidesa els problemes que afecten al nostre municipi en matèria educativa, per açò es veu la necessitat d'establir uns canals de comunicació efectius entre els diferents estaments i sectors de l'ensenyament a Ciutadella"³.

Les seves funcions són fonamentalment coordinadores, organitzadores i dinamitzadores de l'acció educativa municipal en un sentit ample que va des de la planificació i programació de les construccions, reparacions i manteniment de les escoles públiques fins a la dinamització de l'acció municipal a nivell de cultura, educació física i convivència democràtica. Es tracta, doncs, d'un òrgan amb voluntat d'ésser operatiu i, com a tal, té un darrer apartat on s'indica que pot tenir altres funcions i competències que es determinin⁴.

Què passa quan un Ajuntament que té organitzat un Consell Municipal d'Educació és obligat per llei a crear un Consell Escolar Municipal? Què pot aportar l'obligatorietat de crear Consells Escolars Municipals a l'educació que es desenvolupa en l'àmbit del municipi?... La teoria de la contingència és aquí del tot apropiada. Doncs depèn de la tradició educativa i participativa del municipi, de la reglamentació sobre CEM a la qual s'hagi de sotmetre l'Ajuntament, etc. Però depèn en darrer terme --malgrat cert determinisme derivat de les atribucions reglamentàries sobre CEM-- de la política educativa i de participació de cada Ajuntament, és a dir, de la voluntat política de l'Ajuntament respecte de les seves funcions i respecte del seu paper. I una mostra evident en són alguns dels CEM que finalment --i a vegades amb la doble denominació de Consell Escolar Municipal-Consell Municipal d'Educació-- ha hagut d'aprovar la Generalitat de Catalunya.

Tanmateix en una societat moderna i amb una tradició de reivindicació

GENERALITAT CATALANA

1. Els Consells Escolars Municipals són els organismes de consulta i participació dels sectors afectats en la programació de l'ensenyament no universitari dins l'àmbit municipal i s'han de constituir en tots els municipis que disposin com a mínim d'un col·legi d'Educació General Bàsica¹.

2. Els Consells Escolars municipals han d'ésser consultats per l'Administració educativa, i també poden ésser consultats pels ajuntaments respectius, sobre les següents qüestions².

a. Els convenis i acords de col·laboració amb el Departament d'Ensenyament i les institucions i els organismes educatius que afecten l'ensenyament dins l'àmbit del municipi.

b. Les actuacions i les normes municipals que afecten serveis educatius complementaris i extraescolars amb incidència en el funcionament dels centres docents.

c. Les actuacions que afavoreixen l'ocupació real de les places escolars, amb la finalitat de millorar el rendiment educatiu i, si s'escau, fer factible l'obligatorietat de l'ensenyament.

d. L'emplaçament dels centres docents dins la demarcació municipal.

e. Les prioritats en els programes i les actuacions municipals que afecten la conservació, la vigilància i el manteniment adequats dels centres docents.

f. El foment de les activitats que tendeixen a millorar la qualitat educativa, especialment pel que fa a l'adaptació de la programació del medi.

g. Les competències educatives que afecten l'ensenyament no universitari i que la legislació atorga als municipis.

3. Els Consells Escolars Municipals podran³:

a. Demanar informació a l'Administració educativa i a l'Administració municipal de l'àmbit territorial corresponent i al Departament d'Ensenyament sobre qualsevol matèria que afecti llur camp d'actuació.

b. Elevar informes i propostes a l'Administració i als consells escolars d'àmbit superior sobre qüestions relacionades amb llur competència i, especialment, sobre aspectes qualitatius del sistema educatiu.

4. Els Consells Escolars Municipals elaboraran, al final de cada curs escolar, una memòria d'actuació i la trametran al Departament d'Ensenyament⁴.

Notes

1. Llei 25/1985, de 10 de desembre, dels Consells Escolars. cap. III, art. 14.

2. Id., art. 17.

3. Id., art. 18 i 19.

4. Id., art. 17.2.

AJUNTAMENT DE CIUTADELLA, COMPETÈNCIES, FUNCIONS I OBJECTIUS DEL CONSELL MUNICIPAL D'EDUCACIÓ¹

-Coordinar els diferents aspectes que l'escola ha d'assumir en matèria educativa.

-Canalitzar les reivindicacions educatives dels diferents sectors de la Comunitat Educativa en relació amb el municipi.

-Debatre i cercar solucions als problemes educatius i traslladar-los als òrgans municipals corresponents.

-Planificar i programar les construccions, reparacions i manteniment de les escoles públiques.

-Elaborar el cens d'al·lots a matricular cada curs, segons les dades dels serveis de l'Ajuntament.

-Col·laborar, conjuntament amb els Consells Escolars de cada centre i la Direcció Provincial del MEC, per determinar les àrees d'influència de cada col·legi públic d'EGB i Pre-escolar, segons marca el Reglament d'Admissió d'alumnes, que desenvolupa la LODE.

-Actuar d'element dinamitzador de l'acció municipal a nivell de cultura, educació física i convivència democràtica.

-Organitzar activitats extra-escolars per a alumnes i pares, i programar l'utilització dels centres d'acord amb APAS i CLAUSTRES.

-Posar en comú experiències sobre l'ús, manteniment i reforma de les instal·lacions.

-Recolzar les activitats de reciclatge encaminades a fomentar una escola arrelada a l'entorn socio-cultural menorquí, profunditzant amb la normalització lingüística.

-Impulsar la formació dels pares a través de les activitats pròpies amb col·laboració amb les APAS.

-Organitzar taules rodones, conferències, exposicions, concursos, etc. sobre temes educatius.

-Impulsar les Federacions d'APAS i les relacions entre els Claustres.

-Atendre l'equilibri de recursos de tots els nivells educatius davant els organismes corresponents impulsant la creació de les unitats necessàries.

-Participar en el seguiment de les noves instal·lacions educatives aportant les suggerències que es creguin necessàries.

-Impulsar i recolzar la integració dels deficients dins les escoles ordinàries.

-Formació Professional i BUP --encaminar cap a complir la funció que el mercat de treball local demana, amb informació, estudi, noves tecnologies, etc.

Altres funcions i competències que es puguin determinar.

Notes

1. "Consell Municipal d'Educació-Ajuntament de Ciutadella (Menorca)" a la documentació *Els Consells Escolars Municipals a debat* elaborada amb motiu de la trobada del mateix nom abans citada, p. 69.

de la participació en els afers educatius, que precisament volen recollir la LODE i les diverses fórmules de participació municipal, ningú no pot negar

a l'òrgan de participació local en educació la discussió, l'estudi, l'anàlisi, les propostes, les actuacions que consideri més pertinents respecte de

l'educació a l'àmbit del municipi. Sols aquest òrgan s'ho pot negar a si mateix.

Palma, maig 90

Notes

1. Llei Orgànica 8/1985 de 3 de juliol, reguladora del Dret a l'Educació (LODE), títol 2n., art. 27.1.

2. Id., art. 35

3. "Consell Municipal d'Educació-Ajuntament de Ciutadella (Menorca)" a la documentació *Els Consells Escolars Municipals a debat* elaborada amb motiu de la trobada del mateix nom abans citada, p. 68.

4. Idem, p. 69.

GUAL PERMANENT

CULTURES DE L'INDIVIDUALISME

Pere Font

Així com hi ha eixams d'abelles que van i vénen del rusc, així també tenim eixams humans que van i vénen en col·lectivisme cultural.

A segons quins abellers l'acceptació del propi rumb gregari és assumit amb devoció i consciència. Cada abella i cada individu es realitza en el clan, i es defineix pels trets i signes de l'estol. Aplegats tenen la seguretat, la força i l'empenta, es defensen i envesteixen: van de la maneta per la vida i cadascú és més o menys com cadascú i la casa pairal de la pròpia cultura els protegeix i els empara, com lloca gelosa. Potser de vegades la tebiesa de la covada li esdevé tuf i ferum, a algun pollet especial. I així, mig asfixiat, emprèn, renegat i pròdig, l'exili personal de la culpa i les aventures.

Però bé, deixem-nos d'abelles, lloques i aviram pollós, que això ja fa picor, i adonem-nos que sí, que espleten onsevilla les cultures compactes, fermades i gregàries.

Llavors hi ha també les altres: les cultures confiades, armades fins al bartram, sense perills immediats ni urgències, i que poden permetre's el luxe i les distensions de la llibertat. Són les cultures que motiven l'elaboració de respostes particulars i individuals i en les quals cadascú fa, refà, pensa, acciona i reacciona com li balla pel cap i més li plau. Deslleialtats, deseracions i defeccions al grup presumeixen precisament d'evitar entrellçar-se entorn a referències massa comunes: juguen, oberts, sense "tocar mare", el joc dels pensaments i de les arts i els oficis.

En aquests casos el tret cultural cabdal es diu "jo" i individualisme.

L'individualisme, un androgin concebut mig de fets i d'il·lusions.

Tirar cadascú pel seu costat cultural amb recepta pròpia no és apostasia ni renegament, sinó encert. Llavors és quan algú es pregunta si verament existeix el temperament d'un poble, si les "actituds nacionals" volen dir alguna cosa o són simple nominalisme i filigrana.

En aquests casos individualisme és creativitat, pluralitat i independència. Llavors les etiquetes verbals és quan, altre cop, potser ens sobren i traeixen. Ara i a Occident, pintura contemporània francesa, arquitectura italiana, música escandinava, moda britànica, etc. i etc., què assenyalen? Pintors, arquitectes, músics, dissenya-

dors i altres creadors sorgeixen amb similituds i divergències ex-territorials. Per això, què o qui emmarca i classifica amb i des de referències geogràfiques?

És ben ver el nostre individualisme, amb els seus prodigis i meravelles. I amb els seus deficiències de solitud, de rivalitat i competència. I de mercat, per postres i plat fort. És el mercat qui dona vida i empenta i també turmenta i aclapara i distorsiona, és a dir, el doble tall, la paradoxa del progressisme; el canvi i la diversitat. El mercat és impulsor de competències, lluita i individualisme, però també fita comuna. És punt d'anada i arribada.

Així que, com sempre, res no és clar ni massa simple. El mercat és tasca i diana que agermana l'individualisme

que, per això, també esdevé col·lectivisme de propòsits. La vida sobre camins de treball, acció, hedonisme, temptativa d'èxit, cursa de triomf i victòria, és vehicle occidental comunal. És el vehicle dels somniadors en unes mateixes i no massa diferenciades truites.

Què se'n fa, de l'individualisme, per tant? Doncs que al cap i a la fi, és un fet tan constatable com també una elucubració i un conte: un androgin concebut mig de fets i d'il·lusions, o una cosa que no és cosa, i que per tot el món es posa. O, almenys, ingènuament així s'ho pensa. ■

ARROYO
BROTO
CAMPANO
CHIRINO
FEITO

COLECCION DE ARTE CONTEMPORANEO PATRIMONIO NACIONAL

GENOVES
GUERRERO
GUINOVART
HERNANDEZ PIJUAN
MILLARES
MOMPO
LUCIO MUÑOZ
RAFOLS CASAMADA
SEMPERE
SANTIAGO SERRANO
SOLEDAD SEVILLA
SICILIA

PALAU SOLLERIC
Centre d'exposicions i documentació
de l'Art Contemporani
Ajuntament de Palma

30 julio al 15 septiembre 1990

Patrimonio Nacional

ADRIÀ A. PUJOL, UN PINTOR MALLORQUÍ A VENEÇUELA

Francesca Bosch/Josep M. Magrinyà

N'Adrià Amorós i Pujol és un home cordial i amable. Fa 16 anys que viu a Veneçuela. Inesperadament ens retrobarem a Palma i només ens havíem vist una altra vegada des que se'n va anar. "Has de venir a sopar a ca nostra i ens explicaràs què s'ha fet de la teva pintura. Justament fa poc temps que EL MIRALL va il·lustrar dos articles amb dibuixos de la teva joventut", li diguérem.

Va venir el dia abans de partir, diligent i pulcre com sempre. N'Adrià és una persona que escolta, capeix la pregunta, la repensa i la resposta és detallada, matisada, un poc indecisa. El color ros panotxa dels cabells ha esdevingut castany fosc. Els ulls conserven el somriure pregon que coneixíem i no ha perdut la rialla franca que convidava a l'amistat i la confiança.

-Va ser al 75 que partires?

-Vaig partir al 74, i al 75 o 76 vaig fer la primera exposició i tot d'una la meua obra va tenir molta acceptació. Vaig començar a exposar a la Galeria Mendoza i, independentment que fos estranger, que d'entrada és una cosa un poc fotuda, va agradar i vaig vendre.

Adrià Amorós Pujol.

EL MIRALL

La idea del mirall m'ha interessat: la traduiré en una sèrie d'escultures o potser qualche altra cosa ceràmica...

-Firmes A. Pujol. Per què no Amorós? És un llinatge habitual?

-Perquè en un moment determinat em va semblar que era més senzill. No conec ni un sol Pujol, però sí Pujols.

-Què en queda de la teva etapa mallorquina dedicada a la pintura? Va ser una etapa de formació, o realment et vares fer i vares madurar a Veneçuela?

-Aquí va ser de formació, en tots els sentits, no només pictòrica.

-Has estudiat allà?

-Em vaig dedicar a fer gravat, que és el que hauria acabat d'estudiar si m'hagués quedat. Durant dos anys vaig deixar de pintar per fer gravats. D'aquestes obres, de formats grans, en vaig fer una primera exposició que en el seu moment va ser un "boom", (parl dels anys 77/79). Vaig deixar de fer el que sé fer, pintar, per entrar en un món cada vegada més "ensimismado" i d'impacte més dur. La gent no ho processava. Eren cotxes, cotxes com accidentats, molt grans. Va tenir èxit artístic i de públic, però econòmic, no.

Ho tenc tot jo. N'hi ha un a un museu i a casa de qualche amic.

-Com es fan gravats tan grans, amb quins recursos?

-Amb planxes de cartró, amb esmalts sintètics i carborúndum. Però és una tècnica que també es fa aquí.

-I tornares a pintar.

-I vaig pintar el mateix, cotxes en accidents, com si fossin objectes aïllats. Era un paral·lelisme amb la meua existència, i poc a poc els cotxes entraren dins un espai imaginari, dins una atmosfera i un paisatge, i això va ser una altra exposició. Després vaig fer-ne una que va ser el laberint, que era un poc la situació que jo tenia amb la pintura, una situació de la qual no sortia.

-Laberint... amb quina temàtica?

-Laberint, espais, ciutats laberíntiques...

-T'hi trobes bé a Veneçuela, artísticament?

-Sí, molt bé, molt integrat, en tots conceptes. Sempre m'ha tractat molt bé tothom, sempre he tengut recolzament i ajudes. He representat Veneçuela in-

ternacionalment en bienals, no tot sol sinó col·lectivament amb altres veneçolans.

-Quin tipus d'obra t'escolliren per a representar-los?

-No ho feren amb paisatges. Jo pint paisatges ara i des de fa tres anys, i és una cosa que encara està en observació de cara a la crítica, estic en una etapa en què la crítica no es pronuncia tot i que a l'exposició del laberint un crític va delirar i va dir que "era la pintura con más contenido humanístico de la América latina", en una de les columnes més apreciades del periòdic. Com diuen allà, "se exageró".

Aquest mateix crític, fa dos anys, en la meua primera exposició de paisatges, va fer un article amb reserves, i de la segona exposició no va escriure res. El vaig sondejar i em va dir: "Bueno, es que ver paisajes, tu sabes..." No els agraden tot i que ara es parla de la tradició del paisatge a Veneçuela. Aquests tres anys darrers vénen a ser com un "rescate" del tema.

En el meu cas jo era el menys ide-

alitzat de la bienal, amb una pintura directa. Els altres, amb coses més líriques o introspectives. Jo he anat al lloc mateix que volia pintar, potser perquè la tradició nostra, la que vaig aprendre aquí, em permet expressar una visió diferent que agrada molt més, més estimada i com més real, amb uns registres una mica diferents i una manera pròpia de pintar. No vull

va dur la pròpia feina. Després del laberint, que ja eren paisatges imaginaris, vaig fer una obra per a una exposició col·lectiva que es deia "Amazònia", i vaig inventar un paisatge de l'Amazones: dins el meu estudi vaig pintar un quadre de vuit peces acoblades, estudiant en llibres i fotografies. És un paisatge maquíssim, a l'oli. A partir d'aquí vaig entendre que no havia

-Sí, ja ho crec que el vaig a veure. No, no ha exposat mai a Veneçuela, i crec que no seria un bon mercat per a ell.

Respecte al que em demanàveu, m'escolliren (per exemple, per a la Bienal de Medellín, al 1981/82) perquè consideraren la meua obra representativa en aquell moment, no per veneçolà, sinó perquè el fet plàstic o les

Vaig fer un mosaic de dimensions molt grans per a un edifici oficial del govern.

dir que els altres pintors no siguin estimats, sinó que és la manera de veure-ho.

Tot això quant a la crítica. Quant al públic, ara tenc més èxit que abans, paradoxalment agrad més i venc molt més que mai. Fa tres anys, pintar paisatges a Veneçuela era, com en el segle passat aquí, allò que feien les senyores que sortien els diumenges i pintaven, o els senyors que feien feina tota la setmana i els diumenges tenien aquella distracció. Dir que un pintor un poc conegut feia paisatge era com dir: "Cómo se te ocurre?" A mi m'hi

de fer pus més paisatge "des de dins". Amb les plantes que creixen a l'estudi i que he de tallar perquè no l'invadesquin, amb l'Amazones defora, l'he d'inventar a ca meua?

Per a mi, sortir defora a pintar ha estat un alè espontani i directe. A casa era un obra estudiada, més intel·lectual, més muntada, i jo no la volia tan pensada, tan rígida, tan intel·lectual ni la volia investigar i estudiar.

-Això em recorda que aquí vares fer feina amb En Xim Torrents. El vas a veure quan véns? Exposà a Veneçuela?

imatges que jo creava eren interessants i podien ser mostrades a fora com fetes a Veneçuela.

-Si t'hem fet la pregunta és perquè has distingit una època de paisatges d'una altra de fantasia i imaginació: el laberint, els cotxes...

-Això va coincidir amb una etapa anterior a la dels cotxes. En aquell moment es feia pintura conceptual que més que pintar era expressió de conceptes i jo, que no havia deixat mai de pintar, vaig fer allò que em semblava que millor representava la idea de Veneçuela, que era el barril de petroli, i

vaig pintar 10 o 12 barrils, olis sobre tela. És a dir, era un objecte, com després van ser caixes de refrescos. Era un moment entre pop i objectual, una mescla d'imatge i concepte, més lligada al consum, objectes més quotidians als veneçolans, una mica dins la idea en què jo em movia: botelles d'aigua, bombones de gas, coses que entraven i sortien (allà et duen l'aigua cada setmana en una botella de devers 16 l.). Era passar d'aquests objectes a un cotxe, perquè sempre t'has de desplaçar en cotxe, Caracas no és una ciutat peatonal. Vaig passar al cotxe com a objecte i després al cotxe en situacions diferents que es van tornar aparentment més agressives i violentes. Hi havia sobretot molta gent gran que se n'anava de l'exposició i que em deia: "no me gusta lo que haces, com se te ocurre!" Els agradava més el que feia abans.

I quan vaig fer gravats tot això es va accentuar més perquè el gravat permetia expressar-me en formats més grossos i més dramàtics, amb absència de color i presència de blanc i negre, i situacions més extremades de composició que feien que les imatges resultassin violentes associades a accidents, tragèdies que tothom té en el conscient o en el subconscient, que són familiars, coses desagradables. Jo mai havia pensat això: per a mi el cotxe és una peça que em fa feliç perquè em transporta d'un lloc a l'altre i perquè m'agrada molt conduir, i mai m'ho presentava com un fet pròxim sinó com un fet plàstic.

Anar del gravat a la pintura va ser guaitar dins un espai més natural. Jo canviava, jo cercava com un respir, com un trosset de paisatge. Els objectes i les màquines no m'interessaven: jo cercava simbòlicament a través de la pintura un espai més gran. (Els cotxes ja apareixien en uns paisatges imaginaris). El cotxe dins un espai natural, ja no com un objecte aïllat, em duia a una situació que pel fet de treballar en sèries hi havia moments en què pareixia que esgotava la sèrie, esgotava allò que em plantejava com a imatge per crear.

Fins aquell moment, crear era

El gravat permetia expressar-me en formats més grossos i més dramàtics, amb imatges que resultaven violentes associades a accidents... (Esbós fet expressament per a il·lustrar aquesta entrevista).

"valerse de un recurso" i els recursos s'esgoten. No podia ser aquesta la manera de crear, havia de ser una altra cosa, que no sabia què era, i pensant-ho vaig veure que em trobava en una situació que no tenia sortida: per a mi era una situació laberíntica, era una cosa que tenia molta relació amb la meua vida, que no sabia com funcionaria i vaig sentir que havia de pintar això: un laberint. I tot i que era sortir de les sèries, pareixia una sèrie, però jo m'adonava que no podia ser una sèrie perquè els quadres anaven per molts camins i era una cosa que ja

m'agradava més.

El fet és que quasi em vaig imposar pintar i al final va sortir una cosa gairebé inesperada perquè era de veres molt interna, molt mística...

-Una cosa figurativa?...

...seguia sent una cotxe, un autobús dins una ciutat laberíntica, generalment amb un horitzó infinit; o les portes d'entrada al laberint, unes portes magalíntiques i uns cotxes petits; uns cotxes dins una selva molt gran.

Va agradar molt. Roberto Guevara va escriure tot el que he dit abans: es

veu que li va arribar molt. Aquesta manera de pintar és molt meva. El que passa és que no la podia reiterar, però l'hauria pogut seguir fent i sé que qualche dia la reprendré. Per a mi era més important desfer-me de jo mateix en aquell moment, de jo mateix com d'una persona que estava en una situació tancada que no tenia sortida dins la seva pintura. Calia que deixàs de banda tot el que són sèries, que eren com crossets per fer feina: deixar les fotos, deixar les projeccions, deixar un procés més o manco mecànic i entrar en un de creació. Era més important començar a plantejar-me el fet de crear sense cap recurs.

-I llavors desembocares a l'època...

-Després ve aquesta època del paisatge que ja he dit que es produeix a Veneçuela i que per a mi va ser retornar a lo natural, deixar de banda tot allò que t'ajuda a fer alguna cosa --les crossets-- i fer-la tu directament.

Si mires quina diferència hi ha entre pintar un laberint, que és un laberint vegetal, una taca de 6 metres de plantes amb un cotxe petit dedins, i fer això mateix amb una taca de vegetació amb arbres, veus que és el mateix. El que és diferent és la manera com jo ho pint, l'acció de fer-ho.

-Has dit que per a tu el paisatge era continuar la teva tradició de sempre. Allà no tracten el paisatge tal com el tracten aquí?

-No el tracten de manera gaire distinta. Hi ha la tradició de pintar paisatge i és una tradició que ve d'on ve la nostra, del postimpressionisme, que a la vegada procedeix de l'impressionisme, que és sortir a pintar defora. Aquí a Mallorca tots els que han pintat són postimpressionistes i jo culturalment en som fill. El paisatge sempre ha estat tractat de la mateixa manera, com una artesanía, i això succeeix igualment aquí i allí: pots seguir fent la mateixa tassa perquè ton pare t'ha ensenyat a fer-la així, i tu ho ensenyaràs als teus fills que la faran com la feia ton pare. Les composicions, els temes, la manera de fer, més o manco és la mateixa. És a dir, hi ha una tradició, que no és oral sinó gairebé artesanal, en

la manera de veure les imatges naturals, tot i que hi ha creadors individuals que es distingeixen. Al cap i a la fi sempre és paisatge. Avui en dia havia caigut en desprestigi, pintura decadent, molt mal vista, itambé malvistes les persones que pintam paisatge perquè pintam seguint l'aprenentatge que havíem fet i de qualche manera reproduït.

-Has pintat, aquests dies, aquí? En tot cas, t'ho emportes?

-Sí, he pintat, poc, i m'ho enduc. Fa tres anys vaig pintar molt al port d'Andratx, vuit o nou obres: una la té el meu germà i les altres les vaig vendre allà.

-Varen agradar, doncs?

-Sí, perquè era exòtic. La veritat és que jo tenc moltes reserves sobre allò que vaig fer perquè em sent més pròxim a tot el que he contat i que consider característic. És a dir, em sent pròxim a la tradició d'aquí i no m'hi sent massa diferent, però si jo pintàs aquí no em veuria reflectit pintant paisatge. Dic això avançant-me a un temor, que tanmateix no he de tenir perquè encara està per veure el que jo pugui fer. Però aquests dies he sentit repetir que hi ha poques coses d'interès: les mateixes oliveres, els mateixos xots, els mateixos pins, roques i cales... Pintar paisatge i fer-ho diferent ho veig molt difícil, i tampoc em plantejaria pintar una cosa per fer-la diferent, m'hauria de sortir de manera natural, no vindria a pintar un paisatge diferent perquè seria una cosa "angustiante".

-A Veneçuela, n'hi exposen molts de pintors coneguts aquí?

-En Guinovart i En Mompó fa un parell d'anys. En Guinovart té una obra molt gran en el museu, que la va donar, i En Mompou segurament també deu haver donat qualche obra. Sí, d'espanyols n'hi van sovint, i ara són els galeristes qui en solen dur. Darrerament tot està molt fotut, falten doblers.

Hi ha el fet que ara jo pugui exposar a Mallorca, i s'ha produït d'una manera natural perquè he vingut aquí. Em fa il·lusió pel que representa de situar-me en un espai diferent i

familiar.

-I què penses exposar?

-Pintura d'allà, però no les sèries perquè no hi ha cap motiu per a una retrospectiva. El que puc fer és entrar dins el mercat, en una galeria privada, com qualsevol altre.

-I de retrat, no n'has fet mai?

-No. Bé, en faig, però no...

-I els formats tan grans, qui els compra? Es poden tenir en cases particulars?

-Sí, a cases de gent que té cases grans. Però els meus millors clients són entitats bancàries. Darrerament un banc em va comprar sis quadres grans, molt grossos, i feia uns anys que me n'havia comprat dos, molt llargs, i mentre he estat aquí un altre banc n'ha comprat dos i se n'han venut altres dos a un espanyol que va anar allà, el senyor Fierro, que crec que és consogre d'En March.

-I de serigrafies, en fas numerades i limitades?

-Sí. N'he duit dues, i m'hauria agradat que les haguéssiu vist. Tenc molt bon impressor: reproduïx un quadre de 66 o 67 colors, molt ben fet, una aquarel·la molt guapa. Normalment és una quatricomia, quatre colors que "subyacen", i damunt s'hi posen quatre "empastes", i habitualment és un procés mecànic. Aquest de què parl no en té, perquè no m'agrada i més m'estim no fer-ho si s'ha de fer així. Jo mateix em convertesc en editor.

-Ens deies que també havies fet ceràmica...

-Vaig fer un mosaic de dimensions molt grans per a un edifici oficial del govern. Prèviament vaig coure les rajoles i després les vaig esmicolar. És una peça que fa molt impacte, amb més de cinquanta tonalitats de colors, omplint tot un frontis.

...

Ens va dur uns dibuixos que havia fet aquests dies. "La idea del mirall m'ha interessat: la traduiré en una sèrie d'escultures o potser qualche altra cosa ceràmica... He fet uns quants esbossos, si us agraden podeu triar". Escollirem el que figura a la coberta d'aquest número de la revista i els que il·lustren aquestes pàgines. ■

EL FINESTRÓ DE CAN MIR

CAN MIR

Joan Mir

El nom d'aquesta secció --El finestró de can Mir-- no té res a veure amb el meu llinatge.

Can Mir és el nom d'un magatzem que hi havia on ara hi ha la Sala Augusta i les botigues de veïnat.

A can Mir, convertit en presó de republicans durant la guerra del 36, és on més temps va estar tencat el meu padrí Joan, de can Amagat del carrer dels Prohissos, regidor de Felanitx per Esquerra Republicana.

L'agafaren durant la repressió que va desencadenar el desembarcament del capità Bayo a Portocristo. Li embargaren els béns i el tengueren tencat als baixos del Mercat de Felanitx fins que el dugueren a Palma.

A can Mir hi havia un pati gran amb les cuines a la dreta i les cel·les a l'esquerra. Molts de presos no podien veure el sol. Per això el meu padrí va estar molt content quan el posaren a pelar patates: cada dia travessava el pati i durant uns segons li tocava el sol.

La meva padrina i la seva cunyada anaven a Palma una vegada o dues cada setmana i passaven tot el dia passejant dissimuladament, amunt i avall, per lesAVINGudes, esperant veure el meu padrí quan anava a la cuina: així sabien que era viu i que estava bo. Ell, amb un imperceptible gest del cap, mostrava l'alegria de veure-les. Si tenien molta sort aconseguien, subornant el vigilant amb cinc duros d'aleshores, fer-li arribar un paquetet de queviures.

El menjar era molt dolent. La carn, que arribava podrida al pati, quedava en terra hores i hores, plena de mosques, i feia una olor terrible. El meu padrí aconseguia empassar-se-la po-

El magatzem de Can Mir. Il·lustració que publicà el diari "Balears" el 17 d'agost de 1986 en un extens reportatge de n'Antoni Oliver sobre les presons de Palma durant la guerra civil.

sant-hi molta de voluntat i amb l'ajuda d'alls crus per matar el gust.

A can Mir hi varen tancar un diplomàtic republicà que Musolini va facturar cap a Mallorca amb el frac que duia posat quan l'agafaren. Passava el dia fent classe als companys de presó. La tela del frac era tan delicada que no va resistir gaire i el pobre home va mostrar les anques fins que va morir de fam i de repugnància.

Mentre el meu padrí era a can Mir mataren don Pere Reus i en Barbut, republicans felanitxers. En general, quan s'enduien un pres ningú no sabia si era per matar-lo o per deixar-lo en llibertat; per això varen acordar enviar tabac si quedaven lliures. Quan el tabac no arribava era mal senyal.

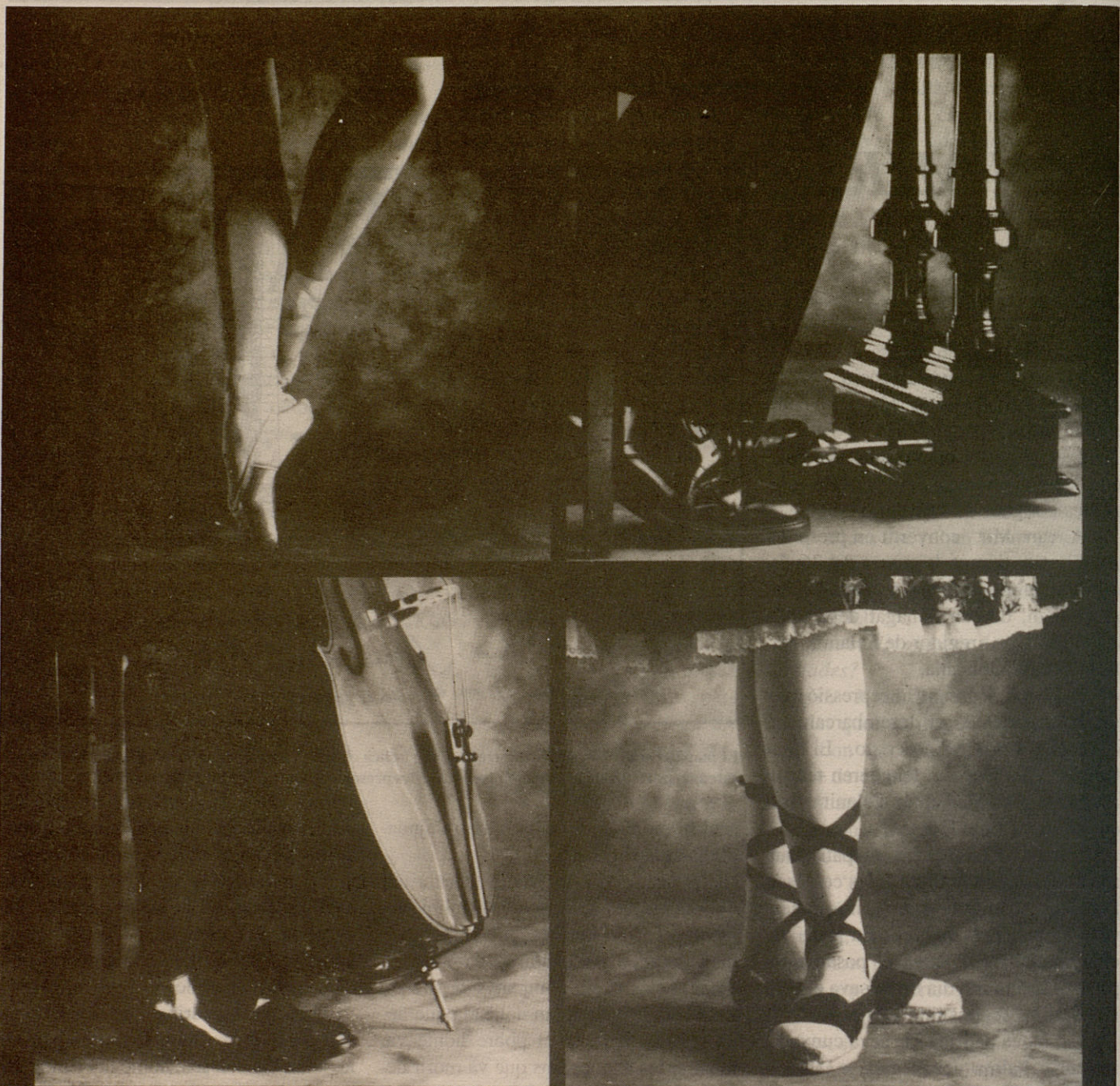
Pel meu padrí, home fort i acostumat a fer les feines de foravila, no va ser cap desgràcia sortir de can Mir per anar a picar pedra a la carretera de Capocorb. Fins i tot procurava acabar aviat el seu caramull per ajudar don Xim Bonet, del carrer Nou, felanitxer,

professor de química, magrístol i maltís, que no tenia temps mai d'acabar la tasca obligatòria. Les passades, amunt i avall, de la meva padrina i la cunyada, ara eren en cotxe i, quan coneixien el vigilant, s'aturaven i podien parlar una mica.

La meva padrina va ser una dona valenta que va lluitar sempre perquè no matassin el seu home. Primer va anar a demanar firmes a tots els amics i coneguts de dretes que podien avalar-lo; després va anar cada setmana a demanar clemència a ca l'auditor, al carrer de la Missió, acompanyada de la seva filla major (la meva padrina era una dona normal, és a dir, no sabia parlar castellà).

L'endemà de ser posat en llibertat, el meu padrí va rebre la mala nova de la mort del seu fill, el meu conco Jaume, al front de Tremp.

Molts no els volen recordar però tanmateix és ben cert que els presos de can Mir eren gent molt digna. Aquest finestró vol ser seu. ■

Al peu de la cultura.

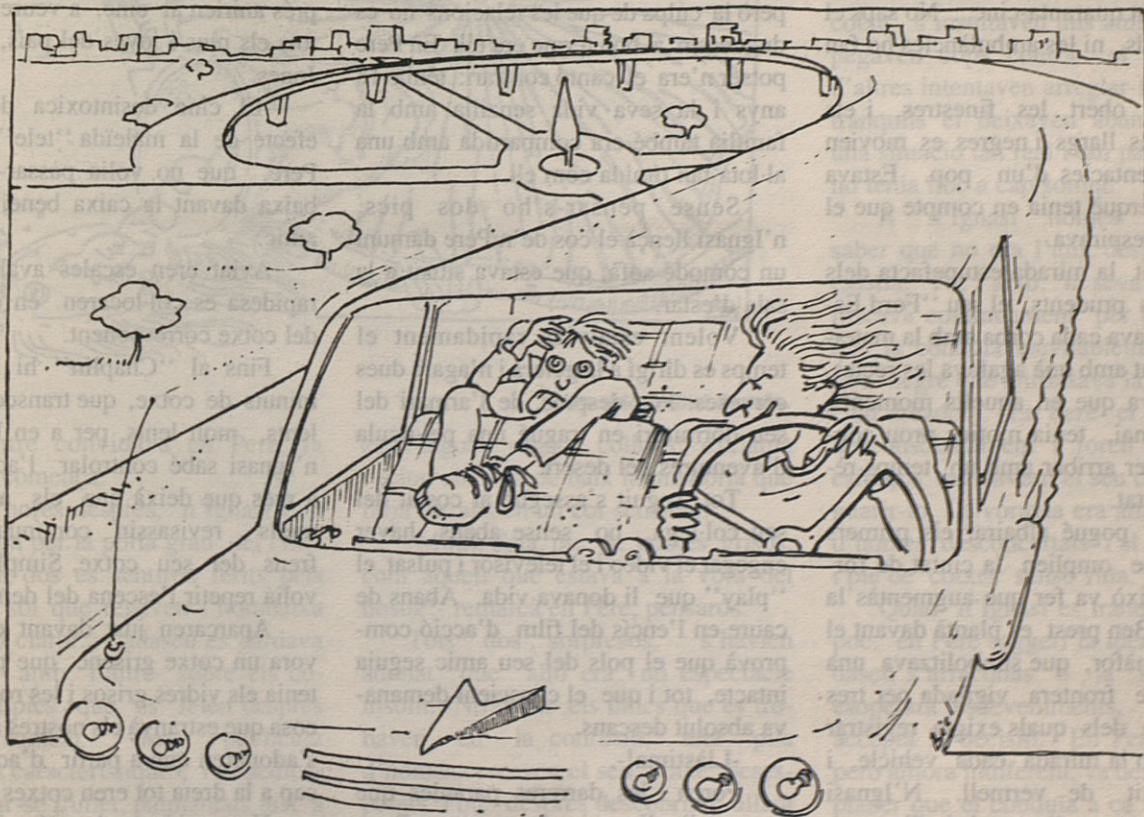
CAIXA DE PENSIONS

"la Caixa"

CRE-A-CCIÓ

DELIRIS D'ESTIU

Pere Josep Lladonet i Riera

Il·lustració de Biel Bonnin.

-Bruoumm!! Ja agaf els cent!- exclamava n'Ignasi, victoriós.

-Escolta, Ignasi- li deia amb veu baixa en Pere, que l'acompanyava.

-Què? Supòs que tu no ho fas millor, eh?- seguia quasi cridant excitat per l'orgull que li reportava mostrar-se valent davant els companys.

-És que...- en Pere tenia por, veia com les mates que s'arrapaven a cada costat de l'autopista de Palma a S'Arenal passaven com una exhalació davant la seva mirada, i això el posava nerviós. Però n'Ignasi pareixia que no se n'adonava.

-Mira com l'agulla s'acosta als cent quaranta, nano. Ha! Guaita'ls, com

miren amb enveja el meu Ford Escort.

-Ignasi! Atura ja, que em ma...- l'organisme alterat d'en Pere no pogué suportar més, es desmaià.

I ara, què et passa? Escolta, jo volia arribar al tren de la frenada amb cent-seixanta quilòmetres per hora -deia mentre el mirava amb cara de menyspreu, tot i que el cap d'en Pere reposava sobre el vidre-. No has begut, no has sortit de marxa, em vols dir què fas repenjat al meu parabrisa?

N'Ignasi i en Pere es coneixien des que anaven a la Universitat, feia nou mesos. Era un dels calurosos dies del prematur estiu que prometia cal·facció regular durant un parell de

mesos llargs, i n'Ignasi havia decidit convidar el seu amic d'estudis, un company que l'havia ajudat a superar el primer curs de la carrera de missèr, a prendre els primers raigs de sol per així tenir el bronzejat a punt per quan l'estiu gaudís de la lluna plena.

Moments després, el cotxe s'havia aturat al llit de l'autopista. A la fi n'Ignasi s'havia adonat que l'atordiment del seu amic no era res provocat pels artificis de l'excés.

-Pere! Quina mosca t'ha picat? Desperta!- mentre el sacsejava i el ventava amb la premsa del dia. -Però si encara no ens hem començat a divertir...-

En Pere no recuperaria l'alenada normal fins dues hores després, a ca n'Ignasi. Aquest l'hauria d'acompanyar a ca seva amb la ràbia de saber que aquell dia havia començat amb el peu esquerre.

-Merda!- exclamava mentre pitjava l'accelerador a fons, pocs moments després que hagués ajeut el seu amic a la butaca de darrera i agafàs l'autopista en sentit contrari.

-Cent-deu, cent-quinze, cent vint-i-cinc, cent quaranta-cinc... No saps el que et perds, ni les ambulàncies ho fan tan bé-.

Havia obert les finestres, i els seus cabells llargs i negres es movien com els tentacles d'un pop. Estava tranquil perquè tenia en compte que el seu amic respirava.

Davant la mirada estupefacta dels conductors prudents, el seu "Ford Escort" agafava cada corba amb la mateixa velocitat amb què agafava les rectes. Ell pensava que en aquells moments, més que mai, tenia motius prou convincents per arribar amb un temps rècord a Ciutat.

Aviat pogué albirar els primers edificis que omplien la ciutat de formigó, i això va fer que augmentàs la velocitat. Ben prest es plantà davant el primer semàfor, que simbolitzava una espècie de frontera vigilada per tres agents, un dels quals exigia registrar a fons amb la mirada cada vehicle, i anava vestit de vermell. N'Ignasi fastiguejava aquella espècie d'agents, que a cada cantó de tot carrer de dins Palma et vigilaven amatents. Per això quan travessava la ciutat en ple dia de feina se cercava rutes que evitassin aquells detectius més alts que les persones.

Fet una exhalació veié com el Parc de la Mar passava quasi desapercebut, però va tenir temps de veure reflectida en les brutes i pudentes aigües del seu llac la bonica catedral, que atreia la mirada de qualsevol vianant que no tengués ulls de cabra. El que més adorava n'Ignasi d'aquell gegantí monument eren els arcbotants i els pinacles, que estructurats perfectament significaven la simbiosi eterna.

Tot seguit es desvià cap al Born, i

a partir d'aquest passeig n'agafà una travesia. Era el carrer en el qual vivia.

No sense remugar el pes que havia de suportar, duqué en Pere en braços fins al seu tercer pis.

N'Ignasi tenia 24 anys, i era d'aquells als quals se'ls havia despertat la vena d'estudiar quan eren prou madurs per saber que quan eren més joves havien perdut el temps. Vivia totsol al pis dels seus difunts pares, i ja havia festejat un parell d'al·lotes, però la culpa de que les relacions no es duguessin a bon terme era ell. En Pere potser n'era el cantó contrari: tenia 18 anys i la seva vida senzilla amb la família també era compartida amb una al·lota tan tímida com ell.

Sense pensar-s'ho dos pics, n'Ignasi llençà el cos de'n Pere damunt un còmode sofà, que estava situat a la sala d'estar.

Volent estalviar ràpidament el temps es dirigí a la gelera i n'agafà dues cerveses. Poc després, de l'armari del seu dormitori en tragué una pel·lícula d'aventures pel desert.

Tot seguit s'assegué al costat del seu col·lega, no sense abans haver engegat el vídeo i el televisor i pulsat el "play" que li donava vida. Abans de caure en l'encís del film d'acció comprovà que el pols del seu amic seguia intacte, tot i que el conscient demanava absolut descans.

-Llàstima!-

Foren les darreres paraules que pronuncià n'Ignasi, abans que en Pere, just acabada la pel·lícula, es despertàs.

-Què, nano? Estàs animat?- aprofità per pegar-li amb el palmell de la mà un parell de galdades- Aixeca aquesta ànima, que encara hem de fer moltes coses!-

En Pere pareixia absent. S'incorporà i s'adonà que un moscard pululava pels intrincats passadissos del cervell.

-Te pareix bé si dinam? He duit hamburgueses del supermercat- es dirigí a la cuina i tot d'una en sortí amb pa de sandvitx i hamburgueses fetes mig fredes.

En Pere començà a menjar àvidament sense aixecar paraula. A poc a poc anà entrant en el malson de la vida,

mentre n'Ignasi li contava els succeïts del dia.

-Però, Ignasi... la velocitat és un fet que desencadena en mi greus reaccions. No en tens cap culpa, però ja estàs avisat. El fet de volar damunt la carretera em produeix una hipnosi que immobilitza les neurones encarregades de dur el conscient en funcionament- digué quasi en termes científics en Pere.

Durant el dinar decidiren que després anirien al cine, a veure l'heroï de tots els nins i joves del país, n'Indiana Jones.

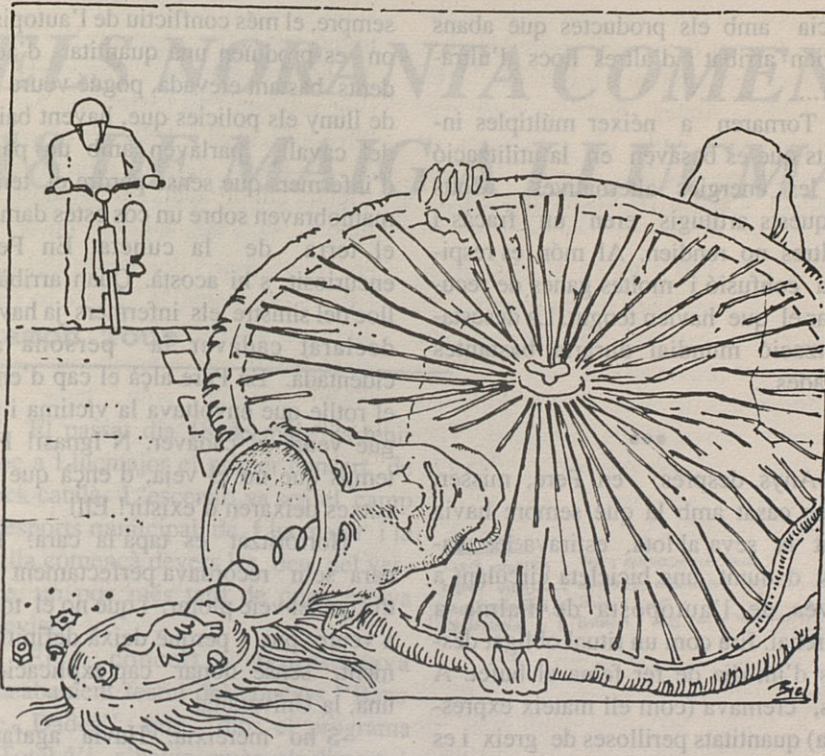
-El cine desintoxica del virulent efecte de la maleïda "tele"- aclarí en Pere, que no volia passar-se l'hora-baixa davant la caixa beneïta del seu amic.

Aviat eren escales avall, i amb rapidesa es col·locaren en els seients del cotxe corresponent.

Fins al "Chaplin" hi havia deu minuts de cotxe, que transcorregueren lents, molt lents, per a en Pere. Però n'Ignasi sabé controlar l'accelerador, a més que deixà que els agents vermells revisassin contínuament els frens del seu cotxe. Simplement, no volia repetir l'escena del dematí.

Aparcaren just davant el cinema, vora un cotxe grisenc que per postre tenia els vidres grisos i les rodes grises, cosa que estranyà els nostres amics. No s'adonaren que a partir d'aquell cotxe cap a la dreta tot eren cotxes grisos.

Uns minuts després ja s'endinsaven pel passadís que els portaria a la sala dues. Un porter panxut i de cara llarga i rodona els revisà les entrades i els digué que podien passar. La sala era mig buida i encara il·luminada artificialment perquè la pel·lícula no havia començat. Triaren dos seients dels que estaven situats al darrera de tot. S'assegueren i just abans de començar la pel·lícula, cinc minuts després, n'Ignasi notà com el seu estómac es removia amb constància. Segurament els anuncis que començaven a aparèixer li obrien descaradament la gana. Sense perdre el temps, s'aixecà i es dirigí al vestíbul, on es trobava el bar. Comprà patatilla i dues cerveses en pot de les que havia vist anunciades feia

Il·lustració de Biel Bonín.

poc. Mentre convidava en Pere, la pel·lícula començà.

Dues hores després, n'Ignasi i en Pere sortien per la porta gran del cinema. Tots dos es sentiren ferits pels raigs de sol que regaven l'horabaixa ciutadà de claror. Cadascú es gardava de xerrar amb l'altre sobre els comentaris típics que es feien després de visualitzar una pel·lícula d'aquelles característiques, i es dedicaven a picar-se l'ullet, palplantats just a la sortida del cinema, quan una al·lota fina i atractiva esquitava els seus instints d'infinit desig. Eren els moments que més agradaven a en Pere de l'amistat que tenia amb n'Ignasi. Per a en Pere el silenci i la mirada eren els factors més importants d'una tendra amistat. N'Ignasi, lluny de rebre el sentimentalisme del seu company, pensava en una orgia amb quatre bagasses junt amb el seu company, quan li picava l'ullet.

Pocs moments després, es dirigiren cap al seu cotxe.

-Jo crec que l'hem deixat aparcat just aquí davant- suggeria en Pere, que s'estranyava que el cotxe de n'Ignasi no hi fos.

-Ja ho sé, ja. Ens l'han robat! Ja

és la segona vegada, collons!- exclamà excitat una veu de baix inquisitòria que faria estralls en un cor sensible.

-Mira! Està ple de cotxes grisos, com aquell que estava a la vora del nostre!- remarcà en Pere, pensós.

Tots dos sorpresos, s'havien adonat que allò era un espectacle insòlit. No eren els únics que es trobaven en la confusió, una pila d'homes cercaven el seu cotxe desesperats. Poté després descobriren ullant el cotxe gris que s'havia posat en el lloc del seu que tenia la mateixa marca i matrícula. Sens dubte, aquell cotxe era el seu.

-El meu Ford! Què t'han fet! Avui mateix et duré a pintar del teu vermell color cridaner que tant m'agradava!-

Obrí el cotxe, tots dos s'hi encabiren i l'intentà engegar en va. N'Ignasi, que era mecànic, revisà el motor i totes les peces que formaven el sistema mecànic d'aquell cotxe. Només pogué indagar que cap factor acondicionava aquell cotxe perquè no es posàs en marxa a la primera, com sempre havia fet. Enfurismat, etzibà una coça a la carrosseria del seu automòbil, davant la mirada incrèdula d'en Pere, i després va inspeccionar els seus voltants.

Esbrinà que tothom revisava impotent el seu motor.

Resignant-se a un fet que no podien aprovar, anaren a donar un tomb. Sospitaven que allò era una plaga maligna que passava de cotxe en cotxe, com una malaltia venèria. N'Ignasi i en Pere pogueren notar com el seu alè es tallava quan veieren el creuer del carrer d'Aragó ple de cotxes aturats, tots grisencs completament. Una infinitat d'homes, drets a la vora del seu cotxe, s'insultaven uns amb els altres, pegaven cops contra el seu cotxe, d'altres intentaven arreglar-lo i els més tranquils el deixaven abandonat. Era una situació tan real i tan palpable, que no tenia lloc a cap somni.

A n'Ignasi només l'alleujava saber que no era l'únic desgraciat que existia. Tot i això, la seva ànima rel·liscava continuament per un tobogan que la conduïa inevitablement a un pou negre que enfonsava la seva capacitat creadora. En Pere el veié plorar desconsoladament i foren inútils els esforços que invertí el seu company en guarir-lo. La voravia era ample i plena d'homes desconcertats i el carrer llarg i ple de cotxes sense vida.

Quan n'Ignasi es tranquil·litza un poc, en Pere seggerí la idea que cadascú s'arraconàs a la seva llar, esoperant esdeveniments, i n'Ignasi acceptà la decisió. En Pere, inquiet però alhora indiferent, va desfer el camí planer que el conduïa a ca seva. Però n'Ignasi n'po es dirigí a la seva llar. Va córrer fins al lloc on tenia aparcat el seu cotxe, i es va agenollar començant un altre pic la seva crisi depressiva. Va estar fent companyonia al seu amic difunt durant tota la nit.

L'holocaust no havia acabat de començar. Aviat totes les ciutats del món quedarien lliures de renous i de fums. Molt prest ni una moto, ni un cotxe, ni un tren cricularien pel vast terreny que regió a regió separa comunitats, nacions, països, en el cas dels avions, continents...

Era un dels primers retrocessos tecnològics, que alhora suposava un avenç en l'atmosfera, en l'ecosistema,

en l'ecologia en general, en el perill de la mort per carretera i mil i un ècteres que s'havien succeït d'ençà que el primer automòbil fou capaç de transformar el petroli de les arrels de l'escorça terrestre en energia cinètica.

Segons els científics que parlaven a través dels mitjans informatius, la causa que els cotxes es convertissin en cendra o del color de la cendra, i que a més tornassin inservibles i irrecuperables era un virus que s'havia introduït a la benzina i que s'apoderava totalment del cotxe: primer del motor, llavors de tot el sistema mecànic, i per últim de la carrosseria. Molts d'aquests virus eren capaços de parasitar una filera de cotxes en bon estat en qüestió de minuts, i cada cotxe significava una multiplicació de la seva força i per tant de la seva capacitat reproductora.

-Totes les benzineres han rebut el petroli virulent. Podem afirmar que aviat al món no hi haurà els mitjans de comunicació que habitualment ens donaven el seu servei. Ho podem reafirmar confessant que els jaciments de petroli actualment en funcionament, misteriosament, estan plagats d'aquest virus. La investigació que es duu a terme a gran escala, per ara és un fracàs. Esperem trobar una solució o una explicació lògica dels fets de tan greu problema...- deia la cara àtona d'un informador televisiu.

Fou inútil. Ningú ni res va poder evitar aquell fet que era anomenat pels diaris constantment com una CATÀSTROFE MUNDIAL.

Com era lògic de suposar, les coses canviaren molt. L'economia evolucionà greument als llocs on s'havien produït constants exportacions de matèria de primera a països desenvolupats, sempre mitjançant avions i vaixells, que ja no existien a excepció del vaixell impulsat pel vent, que invertia molt més temps.

A Mallorca molta gent s'empodrí, sobretot la que vivia sota el bagatge del turisme, que quasi ja no existia. N'hi hagué molta que s'establí en una possessió on començà treballs agrícoles que sabien que els proporcionarien beneficis, a causa que no tenien compe-

tència amb els productes que abans havien arribat d'altres llocs d'ultramar...

Tornaren a néixer múltiples invents que es basaven en la utilització de les energies alternatives. Molts d'aquests artilugis eren un fracàs i d'altres no rendien. Al món es respirava confusió i moltes ganes de recuperar el que havien tengut. La desestabilització mundial duraria bastantes dècades...

...

Anys després, en Pere, misser, home casat amb la que sempre havia estat la seva al·lota, estirava les cames damunt una bicicleta circulant a través de l'autopista de Palma a s'Arenal. Era com un ritual obligat després d'un dia de fer feina al bufet. A més, cremava (com ell mateix expressava) quantitats perilloses de greix i es posava en forma. Duia el casc reglamentari, el carnet de conduir bicicletes i respectava les normes que molts infringien.

Aquell dia d'hivern, el sol havia sortit, i molts ciutadans feien corredisses per aquell tros d'asfalt mentre d'altres partien camp a través cap a les muntanyes, en "Mountain Bike" (bicicletes dissenyades aposta per poder aguantar, a part de carreteres i autopistes, el roçament amb terra, fang, pedres i aigua). I, per això, l'autopista n'era plena, de gent de tots els oficis amb bicicletes. Molts, com en Pere, per esport. Altres, per anar a veure els familiars més propers de les poblacions veïnes, i d'altres per pura rutina, perquè era el que s'estilava. Normalment, aquests darrers duïen unes bicicletes de molt bona marca i molt cares, i es passaven el sant dia aturats al mateix lloc, discutint amb els seus amics quina era la més bona de totes.

A en Pere li agradava veure com els policies muntats a cavall perseguïen els conductors agosarats que infringien les normes. Era una persecució espectacular, que posava en guàrdia totes les bicicletes que invertien el camí planejat, pels voltants del lloc on el polissó s'havia excedit.

Aquell dia, al mateix revolt de

sempre, el més conflictiu de l'autopista, on es produïen una quantitat d'accidents bastant elevada, pogué veure des de lluny els policies que, havent baixat del cavall, parlaven amb un parell d'infermers que sense perdre el temps maniobraven sobre un cos estès damunt el terra de la cuneta. En Pere, encuriolit, s'hi acostà. Quan arribà al lloc del sinistre els infermers ja havien declarat cadàver la persona accidentada. En Pere alçà el cap d'entre el rotlle que envoltava la víctima i pogué veure el cadàver. N'Ignasi! Feia temps que no el veia, d'ençà que els cotxes deixaren d'existir! Ell!

Horroritzat es tapà la cara. Encara se'n recordava perfectament del dia que el veié plorar, i que no el tornà a veure pus, perquè deixà definitivament, sense donar cap explicació ni una, la Universitat.

-S'ho mereixia. Havia agafat el revolt a gran velocitat, sense preveure que d'altres s'ho preniën en calma i giraven amb precaució- deia un home de mitjana edat, dels que eren al rotlle, que ho havia vist tot.

-Però, com ha estat?- li demanava un altre.

-Com he dit, ha girat la curva a tota pastilla i no ha vist la bicicleta de davant quan ha iniciat el revolt. Ha frenat tan bruscament, que ha giravoltat i com que no duia casc s'ha fet una contusió greu al cervell, em sembla. Per a mi, que ja és mort!-.

Mentre n'Ignasi era camí del crematori, en Pere s'allunyà del lloc on l'amic, que feia uns anys l'havia marejat en l'autopista perquè anava a gran velocitat, s'havia matat (suïcitat?) fent el propi amb una bicicleta. Amb llàgrimes als ulls pensà amb certa malenconia, que n'Ignasi era qui havia estat més afectat per aquell canvi brusc de vida.

Lentament, el dia anà declinant, i en Pere, lluny de tornar a Ciutat com feia sempre, seguí per carreteres de segon ordre, travessant pobles i grans possessions. En alguns moments infringí les normes que feia un parell d'anys havia après a un llibret vermell. Fou l'homenatge més encertat que dedicà en Pere al seu amic. ■

ELS NORANTA COMENÇAREN DIA 18 DE MAIG A LLUCMAJOR

Ramon Tous

El passat dia 18 de maig va tenir lloc a Lluçmajor el primer concert de rock català. L'escenari va ser el camp d'esports municipal de Lluçmajor i la bulla començà devers les deu del vespre, un poc més tard de quan estava previst.

El concert representava l'acabament festiu del concurs "Banc de Dades" que, dins el programa "Total 4", s'havia emès els dimarts i els dijous per Ràdio 4 (Ràdio Nacional).

El concurs havia congregat al llarg de diverses fases estudiants de 24 instituts de Mallorca que posaven a prova els seus coneixements d'esports, espectacles, aspectes acadèmics, etc. a més de la seva bona estrella i el seu "saber estar" radiofònic.

Entre els nombrosos premis destacava un viatge a Atenes per als guanyadors, 3 participacions a les Trobades amb la Ciència (CIRIT), equips d'excursionisme, 15 viatges a Barcelona en el marc de la campanya El País a l'Escola, discos, llibres, etc.

Els guanyadors d'aquest concurs organitzat per la Direcció General d'Educació del Govern Balear reberen els seus premis unes hores abans del concert amb la presència de les autoritats pertinents.

La gran Festa-Concert va posar un brillant punt i final al concurs i al lliurament dels premis que feren de Lluçmajor el centre juvenil de l'illa durant unes hores. El recital va ser organitzat per l'Ajuntament de Lluçmajor amb la col·laboració de diverses entitats com OCB, l'Ajuntament de Palma, Coca-Cola, la Caixa, el Consell de Joventut, etc.

ELS PETS

LUIS GARCIA : VEU I GUITARRA ELÈCTRICA.
RAMON VICÀ : GUITARRA ELÈCTRICA I ACÚSTICA I VEUS.
PALAU OCEANOS : BAILL I VEUS.
JOAN RIBÓ : BATERIA I VEUS (VEU DE "TOMMY BILLY")

LES LLUFES

MARIA VAN LIEW : VEUS, PIANO I ORQUESTA.
ANABEL CANOJA : VEUS.

ELS VENTS DE BAIANA

JUANE ABELLÓ : SAXO TENOR.
PAUM BURJALS : SAXO ALT I HARMONICA.
XAVI TORRE : TROMPETA.

COL·LABORACIONS

JUANE MONTEUROT : PIANO A "Popilidic", "Pondit al mig de Sibes" i SINTETIZADOR A "Vespre".
JOINET CURULL : GUITARRA ACÚSTICA A "Vespre" i "Ella m'estima".

XAVI PIÉ : SOLO DE SAXO ALT A "I de què vas?".
ERIKO BAY : VIOLONCEL A "Vespre".
LUIS GARCIA : VEUS.
AMICS I PARENTS : HEREDER A "I de què vas?"

AQUEST DISC S'HA GRAVAT DURANT MOLTES NITS DE LA PRIMAVERA DE 1989 ALS ESTUDIS METAMORFOSI DE TARRAGONA, SOTA EL CONTROL TÈCNIC DE JUANE MONTEUROT.

LA PRODUCCIÓ ÉS NOSTRA, AMB L'AJUT, PACIÈNCIA I UN PÈL DE NASPÓS ME D'EN JUANE ("Voleu un amulet?"), I EN CARLES ("Vols un xaf?"), PARCAS, EL QUAL ENS HA AJUDAT EN EL DISENY GRÀFIC I HA FET LES FOTOS. EN MARTÍ SABATÉ HA REDAT LES LLETRES I ELS CRÈDITS.

VOLEM DEIXAR CONSTÀNCIA DEL NOSTRE AGRAÏMENT MÉS SINCER A TOTS ELS AMICS, ELS MÚSICS I LA PENYA QUE ENS HA SORBIT DES DE SEMPRE. SENSE EL SEU SUPORT I LA SEVA CANYA, NO HAVIEM ESTAT EL MATEIX.

DEDICAT AMB MOLT DE "GRIPIU" A LA CORDADA.

"ENCARA ENS SEMBLA VEURE'T PASAR, OMNIBUS CORRETA PLACA ANULI NO SÉ SI ENS SABREM ACOSTUMAR A NO VEURE'T BOLLAR ALLÍ AL CAVIAT (ESTIU 88) NO T'OBIDEM... SILVIA.

CONTRACTACIÓ 977-2100

Es va comptar, perquè l'ocasió ho requeria, amb el millor equip de so de Mallorca, amb 12.000 watts de so i 40.000 de llum, que feren les delícies dels joves mallorquins.

El primer conjunt participant va ser LA FOSCA, que havia guanyat el premi a la millor cançó en català del concurs de pop-rock de l'Ajuntament de Palma en la passada edició. Es

tracta d'un conjunt de joves mallorquins que es dediquen al pop simfònic.

A continuació, l'esperadíssima aparició d'OCULTOS que estrenaren el seu LP "Pa amb oli nacional", del qual s'havia fet ressò la premsa local pel plat fort de la seva actuació "Barco de Rejilla" i que serà una de les atraccions dels escenaris mallorquins durant tot l'estiu.

OCULTOS aconseguiren crear un clima de festa i d'eufòria general. El públic participà vivament cantussejant les lletres de totes les cançons malgrat que la seva música no apareix als "40 principales" perquè les emissores de ràdio comercials no es volen creure que això del rock en català va de bon de veres. La veritat és que l'actuació va ser molt divertida i tothom quedà amb ganes de tornar.

Els components d'aquest grup de Manacor diuen que no cerquen la polèmica i que no intenten fer política, però els ànims primaverals s'encalenteixen i hi va haver bullit amb detenció momentània per part de la Guàrdia Civil, passeig d'estelades i acabament feliç consensuat.

Algunes de les cançons més exitoses foren "Pa amb oli nacional", "Res de Res" o el "Blues de Campanet".

A més dels grups mallorquins, participaren en el concert dos conjunts catalans que actuaven per primera vegada a Mallorca: ELS PETS i SOPA DE CABRA.

ELS PETS és un grup de Tarrago-

na i posa en funcionament dotze persones damunt l'escenari, entre les quals destaca el conjunt femení de LES LLUFES. Aquest grup ha estat triat recentment entre els estudiants de Manresa com el més popular i el més desitjat per a les celebracions d'un concert.

L'èxit d'ELS PETS és bàsicament el directe i treballen molts d'estils. A Lluçmajor cantaren des de cançons clarament provocatives fins a balades sentimentals de molt d'èxit. Entre les cançons provocatives destaquen "Terra-Billy", "Tu de què vas?", "No n'hi ha prou amb ser català", etc., sobre la qüestió lingüística, el fet nacional, la celebració dels Jocs Olímpics a Barcelona... Altres com "Ella m'estima" són de tema amorós i n'hi ha sobre el problema generacional, el sexe, etc.

La posada en escena d'ELS PETS és realment atractiva amb molt de moviment i un vestuari molt particular. LES LLUFES es presentaren amb una estètica d'allò més dels anys seixanta amb shorts de xarol negre, camisetes de retxes, arracades voluminoses i perruca pèl-roja i escarpida.

Tanmateix, el conjunt més seriós i més rigorós des del punt de vista musical actuava en darrer lloc. Es tractava de SOPA DE CABRA. Aquesta colla de gironins que representen, en opinió dels lletraferits d'aquestes coses --que també n'hi ha--, l'esperança del rock català, oferiren a Lluçmajor el seu segon LP.

SOPA DE CABRA, ja a la mala hora, produí el deliri del públic.

L'orquestració va ser perfecta i demostraren que la fama que els havia precedit no era gratuïta. Agradaren molt cançons com "El carrer dels torrats", "Tot queda igual", "Blujin roc" o "Dies de carretera" dins la línia dels vells roquers que ja han esdevingut clàssics. Però les més ben rebudes foren, com era de suposar, dos temes del primer LP, "L'Empordà" i "No hi ha camí" que són gairebé mítiques dins la seva discografia i que ajunten una música molt correcta amb unes lletres realment suggerents.

SOPA DE CABRA connectà tan bé amb l'auditori que repetí quatre temes en finalitzar l'actuació, passades les quatre de la matinada, i acabà parlant amb el públic amb una botella de whisky a la mà i convidant-los a fer una cervesa després de tot el trull.

Recentment, el programa musical SPUTNIK del Canal 33 dedicà un programa monogràfic sobre aquest conjunt i presentà una sèrie d'entrevistes amb els seus membres així com una antologia de les seves actuacions.

En definitiva, el concert de Lluçmajor va ser una festa tal i com s'esperava amb una bona participació de públic i, sobretot, amb un ambient de renou, bulla, ball i bauxa com no s'ha vist ami a Mallorca. Que després no diguin que això del rock català és cosa de vells, capellans i professors xarucs que ningú escolta. ■

ICARIA
ciutat

**Els millors
preus en
fotografia**

- 31 de desembre, 12
- Jaume II, 24
- Balanguera, 8

**Llibreria
Jaume de Montsó**

Passatge Joan XXIII, 1-B

Geranis Centre. Telèfon 72 19 31

07002 Palma (Mallorca)

BÚSTIA

CRÍTICA A LA CRÍTICA

Xavier Lloveras

Acabo de llegir --una mica tard-- l'article de Pere Rosselló i Bover titulat "Blai Bonet, un escriptor controvertit", que va sortir al número 33 (desembre 1989) d'EL MIRALL. M'agradaria, vist que em cita unes quantes vegades per esmenar-me la plana, fer-hi unes poques remarques.

Pere Rosselló diu: "Crec que algunes afirmacions que Xavier Lloveras fa al pròleg de l'*Antologia* necessiten algun tipus de comprovació, com per exemple: ..." que el comte Rossi, en una desfilada que va fer, amb altres nens de Santanyí, a Palma, li va donar (a Blai Bonet) una bossa de dos quilos de caramels i li va dir *bello ragazzo*" (pàg. 8); o, també, que durant el Concili Vaticà Segon el nostre escriptor va conèixer 'un polonès que es diu Karol Wojtila, que també escriu i que vint anys més tard serà Papa' (pàg. 12). No cal fer-ne cap comentari".

Mallarmé deia que, perquè l'escriptura fos realment exacta, li faltaven molts signes de puntuació. I, pel que sembla, n'hi hauria d'haver un de ben gros per marcar la ironia. No crec que sigui gens important --i no sé si és comprovable-- que el comte Rossi donés una bossa de caramels a Blai Bonet (encara que és ben possible, i ell bé que ho explica a *Els ulls*), ni que arribés a conèixer el futur papa Joan Pau II, com tampoc no ho és que, amb els diners del premi Ossa Menor, es comprés una ràdio Marconi. Tot això només volia ser una manera d'escandir, irònicament, un esbós --força sumari-- de la biografia de Blai Bonet, que té, suposo, equivocacions i inexacti-

tuds perquè, per ara, com deu saber Pere Rosselló i Bover, hem de treballar amb uns materials pobres i plens d'errors.

Un exemple és la data de naixement de Blai Bonet. Sembla, com diu Pere Rosselló, que ha de ser el 10 de desembre de 1926. Ara, el 10 de desembre de 1929 no és, com sembla proposar, un simple error de la contraportada de la seva edició de *Mister Evasió* (1987), sinó que surt pràcticament a totes les obres de de *Mister Evasió* (1969) fins a *Has vist, algun cop, Jordi Bonet, ca n'Amat a l'ombra* (1976). I és la data que fa servir Blai Bonet als seus diaris. Per exemple a *Els ulls*: "Són les dues de la fosca amb matinada, i tinc quaranta-dos anys, 1929-1972". Sembla, sí, que cal descartar l'1 de gener (un error de Pere Rosselló) i, també, el 1927 (com surt a *Judas i la primavera*), però l'única manera segura és, evidentment, anar al registre civil, i com que ni ell ni jo no ho hem fet m'hauria de permetre que, amb tota la ironia del món, i fins que no en tinguem una certificació documental, jugui amb aquestes inexactituds.

Em sembla excessiu, també, que invalidi el meu article de "A l'ombra de l'esperit" només per dos *lapsus calami* evidents i, em sembla, perdonables. Si hi posava que Michel Butor havia escrit *La motivation* en lloc de *La modification* és ben clar que no era per ignorància, sinó perquè tenia al cap --i a les mans-- el manuscrit de Blai Bonet *La motivació i el film*, que ara acaba de publicar l'editorial Empúries. I sembla

prou fàcil confondre, a causa de la semblança fonètica, els jardins i la miscel·lània de Raixa per la muntanya i la revista Randa. Més mala fe té la seva última crítica: "...s'atreveix a afirmar una cosa tan estrambòtica com que *Haceldama* és 'la novel·la més interessant, sobretot perquè és la més transparent' (pàg. 39). "Si es vol tornar a llegir l'article, a la pàgina 39 hi trobarà: "*Haceldama*, del 1959, és, per l'estudi de la seva narrativa, potser la novel·la més interessant, perquè és la més transparent..." Em sembla que això no té gaire res a veure amb la seva situació. No dic que sigui la seva novel·la més interessant, que per mi és *Mister Evasió*, i després *El mar*, i després *Judas i la primavera*, sinó la novel·la "més interessant" per estudiar la narrativa de Blai Bonet, perquè és on es veuen millor els mecanismes que fan moure la seva obra. Després de l'exercici de crítica acadèmica que fa al seu article, sembla que Pere Rosselló no s'hauria de permetre la frivolitat de citar una frase a mitges, de manera que li fa dir el contrari del que diu.

Això sí: li agraeixo que, després de tot, consideri que la meua antologia "segueix uns criteris coherents i palesa una més o menys bona coneixença de l'obra de Blai Bonet". I que m'hagi fet adonar dels dos *lapsus calami* i m'eviti de caure-hi una tercera vegada. ■

LA VACA D'AIGUA, UNA EINA PER S'ALABUFERA

Joan Mayol

vaques d'aigua en règim semi-estabulat, a la regió de Casestra (Itàlia), on hi ha les explotacions més modernes de Mozzarella.

La gestió d'un parc natural és apassionant, especialment si el que cal és recuperar els valors naturals d'un espai alterat en el passat. Aquesta és la situació de S'Albufera de Mallorca, una de les àrees naturals més riques de Mallorca, però que va patir canvis en el darrer segle que eliminaren del seu catàleg faunoflorístic tot un conjunt d'espècies, i la seva diversitat biològica ha quedat reduïda. L'adquisició pública de gran part del prat, la declaració del parc natural (Gener de 1988) i la dedicació entusiasta de tot un

equip de professionals, significa per S'Albufera un procés de restauració palès en la major abundància dels ocells i en la presència continuada d'espècies ahir rares o esvaïdes.

Un dels objectius del Parc és la recuperació d'una important superfície d'aigües lliures, biòtop que fou en el passat molt més extens. El mapa de l'enginyer A. López, de meitat del segle passat, indica a S'Albufera grans extensions de llacunes, que actualment han desaparegut. La dessecació i cultiu del prat, i la degradació posterior de

tota la infraestructura creada per "Majorca News Lands Co" a finals del XIX significà una colonització massiva del prat pel Canyet i la Cesquera i la desaparició de la major part de llacunes, així com de la fauna i la flora associada a aquest medi.

Com recuperar els miralls d'aigua? Com controlar la vegetació? Hi ha distints mètodes, des dels herbicides (utilitzats amb aquesta finalitat en distintes reserves naturals, paradoxalment) fins al foc (d'efectes efímers en aquest medi) o el

dragat mecànic, relativament traumàtic aplicat a gran escala. A S'Albufera s'ha adoptat com a mètode principal i extensiu l'ús de bestiar, l'ús d'herbívors que poden aprofitar durant la major part de l'any la creixença massiva i rapidíssima de les plantes del prat. No hem inventat res: la mateixa paraula mallorquina "prat" --amb què s'han denominat secularment les zones d'aiguamoll a l'illa-- indica el seu ús tradicional com a terres de pastura, ús ben documentat justament fins als intents de cultiu per part dels anglesos. Durant segles, cavalls i vaques foren habitants nombrosos de S'Albufera. La magnífica narració "Lluita de Braus" de Rosselló de Son Fortesa (Vegeu la Biblioteca Bàsica de Mallorca) n'és un testimoni excel·lent. S'Albufera va passar de l'ús ramader extensiu a l'agrari, però quan aquest es va revelar inviable, no es va recuperar el primer i els ecosistemes locals, adaptats secularment a aquella explotació, se'n ressentiren.

Gràcies a la col·laboració del Patronat de Races Autòctones de Mallorca, PRAM, el Parc compta avui amb la pastura de ramats de vaques i cavalls mallorquins. Una guarda inicial de vaques menorquines, de l'Associació d'Amics del Parc, contribueix també a la gestió d'algunes parcel·les del Parc. I amb gran eficàcia: les poblacions d'aus han augmentat de manera molt significativa en els indrets pasturats, on les ànneres, limícoles, agrons i altres troben més aliment. Alguns exemples: han hivernat enguany a S'Albufera més de vint oques, quan la població d'altres anys no superava gaire la mitja dotzena; els esplugabous, uns bells agrons que conviuen amb el bestiar, eren raríssims a Mallorca i avui passen gran part de l'any sobre els lloms dels ramats del Parc. I la darrera novetat: el Bitó (o Queca dels poblers), una espècie extingida a S'Albufera, sembla haver iniciat la recolonització, i aquesta primavera s'han observat fins a quatre exemplars precisament a les parcel·les pasturades.

Però menys d'una tercera part de S'Albufera està formada per sols arenosos o prou fermes perquè el bestiar pugui

pasturar. Gran part del parc està format per llims o masses de relam i matèria orgànica que no té consistència física suficient perquè els animals puguin caminar-hi. I la Cesquera, una planta molt fibrosa, és mal acceptada pels herbívors. Sense comptar que síquies i canals no són, precisament, el millor medi per al nostre bestiar...

Hem trobat una possible solució, a Itàlia. Des de temps immemorials (probablement l'alta edat mitja, o abans) els ramaders de zones humides de la meitat sud de la península exploten una espècie seleccionada per la seva adaptació a ambients com aquests: es tracta de la denominada "Vaca egípcia" o "Bufala d'aigua", per a la qual proposam la traducció lliure de Vaca d'Aigua. Domesticada a Àsia en temps molt antics --segons mileni abans de Crist--, aquesta espècie és coneguda perquè prefereix llocs molt fangosos o inundats, i accepta aliments molt rústics. D'Itàlia cap a Orient, la veim distribuïda arreu, a Europa i Àsia, així com a altres països de la ribera meridional de la Mediterrània. En els darrers temps, els ramaders italians han seleccionat formes especialment lleteres --la qualitat de la producció és molt notable--, per incrementar la producció de la coneguda "Mozzarella", elaborada amb la llet d'aquest animal. Però la Vaca d'Aigua manté la seva biologia rústica i la seva afecció a l'aigua: fins i tot a les granges més sofisticades necessita ser dutxada diàriament.

Diversos parcs i reserves naturals italians disposen de ramats d'aquest animal en règim extensiu per a millorar els seus biòtops. Un assaig a S'Albufera, després d'un estudi acurat, es portarà a terme en els propers mesos. Una parcel·la especialment seleccionada serà ocupada per tres caps d'aquesta espècie, i se seguirà científicament l'evolució de la fauna i la flora locals. Igualment, es compararan els efectes amb els produïts per altres herbívors.

No és sorprenent que aquest projecte resulti polèmic. La introducció d'una espècie exòtica és una pràctica antirecomenada a qualsevol localitat, i més encara a un espai natural. Caldria,

tanmateix, admetre una matisació respecte de l'exotisme de la vaca d'aigua, ja que fa segles que viu en un país mediterrani ben similar. Però sobretot, l'argument definitiu és que es tracta d'una espècie totalment domèstica, sotmesa al control humà més directe, i que s'accepta com a eina de gestió. Res més lluny de les intencions dels gestors del Parc que convertir-lo en un zoo, ni acceptar-hi elements propis d'un parc zoològic. Però si assumim que cal restaurar els valors naturals, hi hem de posar les eines, i el risc dels herbicides o la maquinària resulta més gran que el d'un herbívor domèstic. Finalment, es tracta d'una acció reversible en el moment en què es consideri necessari, de manera immediata; i com s'ha exposat, s'han pres totes les precaucions d'assaig i seguiment per a garantir que els efectes de la mesura siguin positius, o es descarti.

L'animal és prou interessant per a un zoològic. Les seves adaptacions a les zones humides són sofisticades: potons amples i que es separen, per incrementar la superfície de sustentació, cames molt llargues, manca de glàndules sudorípades i capacitat per tancar perfectament els forats del nas, de manera que es pot submergir per complet. La talla és important: els mascles arriben als 900 Kg. de pes, mentre les femelles resulten menors (600 Kgs.). Són fèrtils fins als 25 anys. La gestació és llarga (310 dies), i no són fèrtils fins passats els 3 anys. Ja hem comentat la qualitat extraordinària de la llet (fins a un 8% de greix), i es diu que la carn és també molt bona, per bé que resulta poc apreciada a causa dels prejudicis culturals. Finalment, anotem que es tracta d'un animal prou intel·ligent i dòcil: l'hem vist acudir als xiulos dels pagesos napolitans, trotant com un pollí!

Esperem que l'eficàcia d'aquesta eina viva li depari un bon futur a l'illa i incrementi, per la seva acció sobre els biòtops, el ja importantíssim interès de S'Albufera. ■

Joan Mayol és el Director-Conservador del Parc Natural de S'Albufera.

ELS CURSOS DE CATALÀ PER A ADULTS

Carme Sánchez

Enguany han passat per les aules dels cursos de català per a adults devers 2.600 alumnes.

Des de l'any 1982 en què l'Obra Cultural Balear començà a organitzar els Cursos de Català a Barris, de l'Ajuntament de Palma, la xarxa de cursos ha crescut considerablement. Enguany hem organitzat cursos de català en col·laboració amb els ajuntaments d'Alaró, Alcúdia, Artà, Binissalem, Calvià, Campanet, Inca, Lluçmajor, Pàlma, Pollença, Porreres, Sant Llorenç, Sa Pobla i Sòller; així com també amb el Centre de Professors de Palma, Consell Insular de Mallorca, Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, Empresa Municipal d'Informàtica (EMISA), i Servei Municipal d'Esports i Escola de l'Àrea Municipal de Protecció Ciu-

tadana de l'Ajuntament de Palma, fins arribar a un total de cent vint-i-sis cursos.

Només aquest curs, han passat per les aules devers dos mil sis-cents alumnes que han pogut triar entre vuit nivells educatius: tres per a no-catalanoparlants (primer nivell, segon nivell i grup de conversa) i cinc per a catalanoparlants (elemental, mitjà, superior, llenguatge administratiu i curs de cultura).

Encara que van adreçats a tota la població, de cada vegada hi ha més col·lectius que sol·liciten cursos de català específics per al seu personal. Enguany, els cursos de funcionaris representen més d'un 40% del total.

La formació del professorat ha permès elaborar un material didàctic adient a les necessitats dels alumnes.

Aquesta xifra és una data molt important si pensam que la normalització de les institucions passa, necessàriament, per la formació del seu personal.

També és molt significatiu el fet que més de mil persones s'hagin presentat enguany a les proves d'aptitud per a l'obtenció del certificat de coneixements de català. Cal assenyalar que aquestes proves, a partir del curs vinent, les convocarà la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear un cop constituïda la Junta Avaluadora de Català, creada el mes de juny de l'any passat. (BOCAIB, 76 22/06/89).

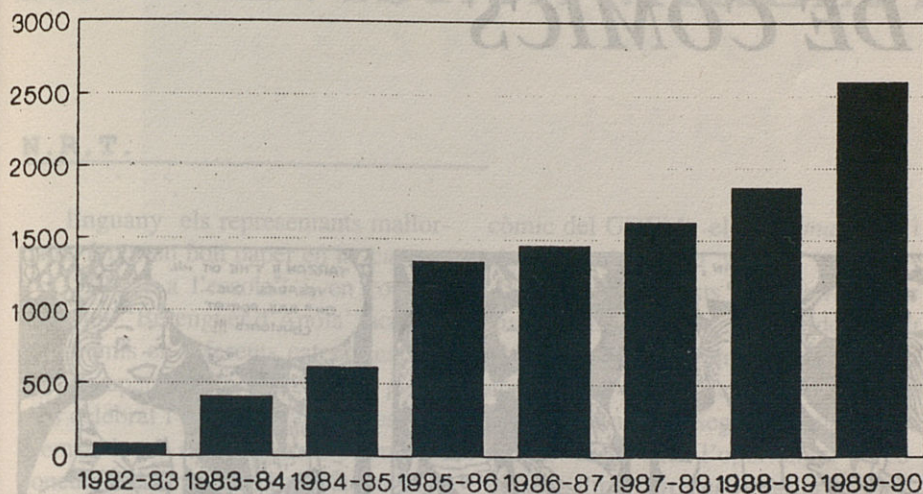
La secció de cursos de català de l'Obra Cultural Balear s'ha preocupat

ESTUDIANTS

diverses sortides per conèixer la ciutat de Palma i els seus edificis (la ciutat alta, la ciutat baixa, visita a l'Ajuntament de Palma, al Parlament i al Museu de Mallorca).

Amb motiu del dia del llibre s'organitzaren unes converses amb escriptors i comptaren amb la participació de: Gabriel Janer Manila, Josep Maria Llompart, Josep Maria Palau i Camps, Jaume Santandreu i Antoni Serra.

Dia 15 de juny, amb un sopar al "Foro de Mallorca", es clausuraven els cursos de català per a adults 1989-90. Assistiren a l'acte alumnes, professors i representants dels diferents ajuntaments i institucions relacionats amb els cursos. Esperam que l'any vinent aquesta representació sigui més nombrosa i que això signifiqui la progressiva normalització de la llengua en tots els àmbits. ■

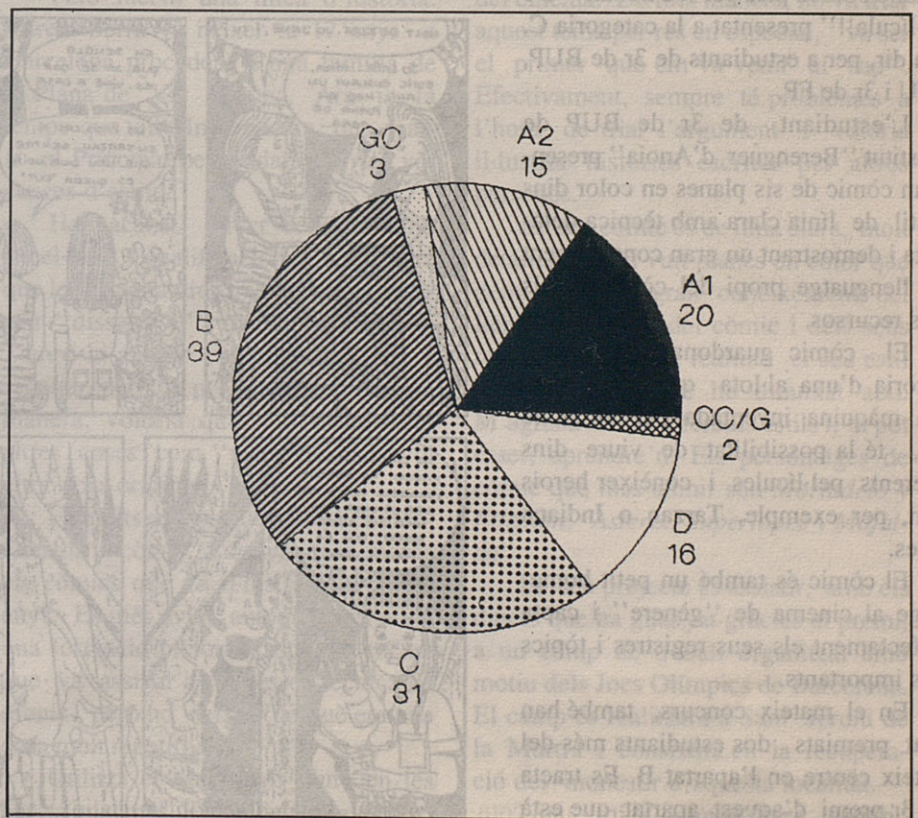

Evolució del nombre d'alumnes 1982-1990.

sempre per la qualitat de l'ensenyament que oferia i, per aquest motiu, des de l'any 1982 s'organitzen sessions de formació per al professorat. A més, el coordinador de cada nivell educatiu s'encarrega d'assessorar el professorat i d'elaborar material didàctic adient a les necessitats dels alumnes.

L'equip de coordinació es reuneix periòdicament per revisar els objectius de cada nivell, avaluar el funcionament dels cursos i preparar nous nivells que facilitin l'assoliment d'un complet domini de la nostra llengua i cultura. En aquest context, cal situar el curs de cultura que, de forma experimental, s'ha fet enguany a Palma i que ha treballat aspectes d'història i literatura.

Dins el marc dels mateixos cursos de català, i amb la intenció d'afavorir el coneixement de la nostra cultura, s'han organitzat excursions a: Les Ermites Velles (Valldemossa), el Castell del Rei (Pollença), el Rafal d'Ariant (Escorca-Pollença), el Puig de Massanella (Escorca), el Puig de Galatzó (Estellencs-Puigpunyent-Calvià), l'avenc de Son Pou (Santa Maria), Deià a Sóller pel camí de Castelló, el Torrent de Pareis i la Dragonera; s'han fet

Curs 1989-90. Nombre de cursos.

Cursos per a no catalanoparlants:
A1 Primer nivell.
A2 Segon nivell.
GC Grup de Conversa

Cursos per a catalanoparlants
B Elemental
C Mitjà
D Superior
G Llenguatge Administratiu
CC Curs de Cultura

VII JORNADES D'INTERCANVI D'ESTUDIANTS

EL CONCURS DE CÒMICS

Mireia Serra Puig, alumna de l'Institut de Batxillerat "Berenguer d'Anoia" d'Inca, ha estat guardonada amb el primer premi del concurs de còmics organitzat per Acció Escolar del Congrés de Cultura Catalana.

El premi es convocava dins el marc de les Jornades d'Intercanvi d'Estudiants dels Països Catalans i la campanya "El País a l'Escola" que es desenvolupa durant tot el curs escolar i culmina amb una trobada d'estudiants que enguany tengué lloc a Coma-ruga els dies 11 i 12 de maig.

Mireia Serra ha rebut un premi dotat amb 50.000 ptes pel seu treball "De pel·lícula!!" presentat a la categoria C, és a dir, per a estudiants de 3r de BUP, COU i 3r de FP.

L'estudiant de 3r de BUP de l'Institut "Berenguer d'Anoia" presenta un còmic de sis planes en color dins l'estil de línia clara amb tècnica detallista i demostrant un gran coneixement del llenguatge propi del còmic i dels seus recursos.

El còmic guardonat presenta la història d'una al·lota que, gràcies a una màquina inventada per un amic seu, té la possibilitat de viure dins diferents pel·lícules i conèixer herois com, per exemple, Tarzan o Indiana Jones.

El còmic és també un petit homenatge al cinema de "gènere" i capta perfectament els seus registres i tòpics més importants.

En el mateix concurs, també han estat premiats dos estudiants més del mateix centre en l'apartat B. Es tracta del 3r premi d'aquest apartat que està dotat amb 15.000 ptes. Els alumnes són Llorenç Carles Barceló Pons i Gabriel Amer, de segon de BUP. El seu còmic presenta una fantasia sobre un torneig de tennis i el món de l'esport.

Inca, 6 de juny de 1990

ENTREVISTA A MIREIA SERRA PUIG

N. R. T.

Enguany els representants mallorquins feren un bon paper en la campanya "El país a l'escola" i, en concret, l'institut "Berenguer d'Anoia" aconseguí premis en diferents categories i en tots els apartats. Tanmateix, el premi més celebrat i del qual s'ha fet ressò la premsa local és el primer premi del concurs de còmic que ha estat atorgat a Mireia Serra Puig.

Mireia és una estudiant de tercer de BUP de l'esmentat institut que ja havia participat en les jornades d'intercanvi d'estudiants celebrades a Coma-ruga, també dins la campanya d'"El País a l'escola".

Ens conta que va participar a la trobada d'estudiants perquè "vull contribuir a la difusió de la nostra llengua". Se sent satisfeta de l'experiència perquè hi va conèixer molta gent nova -hi havia estudiants de Mallorca, Catalunya i la Catalunya Nord- i llocs nous -visites a Poblet, Santes Creus i Barcelona. Però sobretot considera que el que és realment important és reflexionar durant una sèrie de dies sobre la problemàtica dels Països Catalans. De fet, ella hi va anar ben conscientment, sap que aquests tipus d'iniciatives són molt importants perquè "ajuden molt a promocionar i motivar els joves i conèixer les diferents postures en el tema dels Països Catalans".

Però per participar en les jornades era necessari prendre part en algun dels concursos i Mireia no ho haver de pensar gaire: "L'Institut ho va proposar i com que m'agrada molt dibuixar..."

Immediatament va decidir que faria un còmic perquè hi té molta facilitat i ja en tenia experiència. "Sí, ens diu, vaig participar a la Setmana del Còmic del Palau Sollellic, el concurs de

còmic del GDEM, el d'*Ultima Hora* i el de la revista *Vida y Luz*.

Alguns d'aquests treballs varen ser guardonats i d'altres, com el del Palau Sollellic, no. Tanmateix ho recorda com "una experiència molt positiva encara que no aconseguís cap premi. A Palma vaig tenir l'oportunitat de conèixer altres artistes i parlar-hi. Vàrem intercanviar experiències i em vaig interessar per la manera de fer feina de cada autor. Va esser una experiència que m'agradaria repetir".

Però facem una mica d'història. Mireia Serra va néixer fa 17 anys a Barcelona procedent d'una família de la Plana de Vic -Osona. Ara ja fa temps que viu a Inca encara, que viatja al Principat per Nadal i per les vacances d'estiu.

Ha acabat tercer de BUP amb excel·lents qualificacions i assegura que les assignatures que més li agraden són "disseny", "català" i "anglès". També hi afegeix la història "per a escoltar, però no per estudiar". De tota manera, voldria que s'hi estudiassin altres coses com "teatre o qualsevol altra cosa original".

Fa molts d'anys que Mireia és afeccionada al còmic. La seva mare guarda els còmics que va il·lustrar als quatre anys. Es més aviat autodidacta i no té una formació pictòrica especial encara que va assistir a classes de tècnica de dibuix, però ho deixà "perquè era una cosa molt repetitiva".

Utilitza el seu temps lliure en les coses que més li agraden com llegir, viatjar, escoltar música... "Si pogués muntaria un zoo a casa nostra, però no em deixen". També li agrada el cinema, "el cinema de tot tipus, sobretot si hi ha acció".

Precisament el còmic premiat es

Mireia Serra.

titula "De pel·lícula" i té com a protagonistes personatges famosos del món del cinema. De tota manera, no va triar aquest tema per res en especial, "va ser el primer que em va venir al cap". Efectivament, sempre té problemes a l'hora de triar l'argument i voldria il·lustrar històries escrites per altres persones.

El seu còmic és de línia clara, molt detallista. Són vuit planes en color que demostren un gran coneixement del llenguatge propi del còmic i dels seus recursos. És, una realitat, el seu estil habitual: "sempre he dibuixat així. M'agrada veure diferents estils i, si pot esser, aprendre'n. Els personatges de còmic que més admir són *Mortadelo y Filemón*, *Asterix*, *Superlópez* i *Mafalda*".

El seu projecte és assistir, amb els diners que ha guanyat gràcies al premi, a un camp de treball organitzat amb motiu dels Jocs Olímpics de Barcelona. El camp es realitzarà a Sant Jeroni de la Murtra i consistirà en la recuperació del monestir d'aquesta localitat.

Una mica a més llarg termini, pensa estudiar disseny gràfic en acabar COU, encara que és molt jove i no ho sap ben bé.

El talent i la il·lusió no li falten i té, des de sempre, el suport de la seva família i els seus amics. Enhorabona. ■

I TROBADA DE TEATRE D'ENSENYAMENT MITJÀ EN LLENGUA CATALANA

(Monestir de Lluc, dies 27 i 28 d'abril)

Magdalena Serra Capó

La idea era molt bona: juntar i intercanviar experiències de diferents grups de teatre, amb integrants de 15 a 19 anys aprox i amb problemes similars (manca d'experiència -molts dels qui hi participaven era la primera vegada que pujaven damunt un escenari-, manca de lloc digne on fer els assejos, falta de mitjans, dificultats d'expressió oral i corporal...)

el santuari de Lluc va er el lloc on, aquest any, va tenir lloc la primera Trobada. Hi estava prevista la participació de cinc grups però, aquests són els que, finalment, participaren en la 1. edició:

Palma que posà en escena l'obra de Joan Puig i Ferrater, *Aigües Encantades*.

Es pretenia que cada grup nostràs la seva feina i, a la vegada, veiés al dels altres. No es volia fer una mostra competitiva. Cada un dels grups participants a aquesta 1. Edició treballà obres molt distintes (Exercicis d'estil. *Aigües Encantades*, la Pau (retorna a Atenes) i al posada en escena i els resultats foren també molt diferents.

El que va importar, però, va ser que els mateixos integrants dels grups de teatre valorassin, o positivament o negativament, els resultats.

Al vespre h hagües temps per a la gresca: una vetlada musical amenitzada pel grup mallorquí *Estepes* que, per cert, va tenir molt d'èxit entre els joves actors; renou, música, gresca nocturna i altres herbes.

**I TROBADA DE TEATRE
D'ENSENYAMENT MITJÀ
EN LLENGUA CATALANA** dies 27 i 28 d'abril a Lluc.

ORGANITZEN: SEMINARIS DE CATALÀ I GRUPS DE TEATRE DELS CENTRES

VIENDES DIA 27 - 11 h. GRUP CARÀTULA INSTITUT "BERENGUER D'ANOIA (NOI) LA PAU (RETORNA A ATENES) de Rodolf Sirera

VIENDES DIA 27 - 14 h. - DINAR -

VIENDES DIA 27 - 18 h. GRUP L'ALBA DE L'INSTITUT N.º 7 (NOI) AIGÜES ENCANTADES de Puig i Ferrater

VIENDES DIA 27 - 22 h. ACTIVACIÓ DEL GRUP ESTEPES

VIENDES DIA 28 - 9 h. - DINAR -

DIABTE DIA 28 - 10.30 h. - GRUP XICARANDANA INSTITUT "GUILLER TAGRER (PALMA) EXERCICIS D'ESTIL

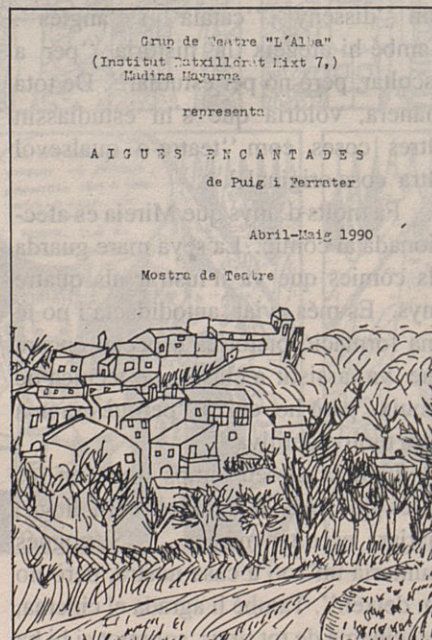
DIABTE DIA 28 - 13.30 h. - DINAR

DIABTE DIA 28 - 15 h. CONCLUSIONS I PROPOSTES

PATROCINEN:

ajuntament de palma DIRECCIÓ GENERAL D'EDUCACIÓ

Programa oficial de la Trobada.

Portada del programa de mà de l'obra *Aigües Encantades*.

Portada del programa de mà de *La Pau*.

Els
assistents
a la
Trobada.

Inconvenients? El capítol del finançament de les Jornades. Despatxos, visites i entrevistes per aconseguir que, finalment, tres entitats (Ajuntament de Palma, conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear i El Consell Insular de Mallorca) concedissin una subvenció que resultà insuficient perquè cada un dels al.lots assistents h pogués participar gratuïtament. Es aquest tot l'interès que desperta el foment del teatre entre els joves als nostres polítics?. Per a ells, és molt còmode. La majoria d'iniciatives sorgeixen des d'avall, des del poble, en aquest cas, d'un grup de professors interessats en aquests assumptes, què fan des de d'alt? Ah sí, una vegada tot organitzat exigeixen o suggereixen la inclusió al programa de l'anagrama de l'Entitat en qüestió i llavors, hi figuren.

En tant d'anys volem dir que ningú que treballi en aquest organisme se li ha apssat pel cap organitzar actes d'aquest estil? o cursos d'expressió corporal? o tallers de teatre? o de vocalització? o obrir la secció d'art dramàtic que està tancada al Conservatori de Palma des de fa anys? a ningú?

Tothom mirava i escoltava atentament.

Vet aquí, per si algú ho vol tenir en consideració, les conclusions a què s'arribà els dies de les jornades:

-Ha estat una experiència molt positiva i seria desitjable que tingués continuïtat al futur.

-S'ha proposat que els matins *no* hi hagués funcions teatrals si no que es dedicassin a fer tallers (d'expressió, tècniques d'improvisació, mímica, vo-

calització..)

-Tothom coincideix a demanar l'ampliació de les jornades -tres o quatre dies- per tal de tenir més temps per realitzar més activitats.

-També es va apuntar la idea que seria molt interessant i enriquidor realitzar una activitat teatral conjunta entre tots els participants a les Jornades. ■

HIPOTECA DE CABÒRIES

CONCERTS DE ROC I ALTRES MÚSIQUES NO (EXCESSIVAMENT) CELESTIALS

Rafel Crespi i Ramis

Hi ha un adagi, no sé si excessivament ancestral i nostrat --no oblidem que hi ha un substrat comú dins la cultura popular dels adagis-- que diu allò de "tots els camins duen a Roma..."

Ja sé que el lector prou perspicaç, malgrat la canícula estiuenca, (enguany, com cada any, fa més calor que mai), interpel·larà, mentalment, que de camins n'hi ha de tota mena: des de les rutes ecologistes, sovint polsoses i tortuoses, fins a les sempre blasfemes ràpides autopistes.

Però avui no volem parlar ni de camins rurals, ni d'ecologia. Voldríem parlar de la marxa trepidant que imposa el rock --traduiu-ho genèricament per *música moderna amb forts decibels* i així no ofendrem la docta saviesa dels melòmans-- i de les possibilitats que té per generar conversions saúliques¹ o post-cinquagemístiques¹ a la migrada doctrina d'allò que en diu, la turba, despectivament, el catalanisme. Expressió que hauríem de desmistificar --perdonau la invenció del mot-- i dir-ne simplement i amb un cert orgull, exercir amb tota naturalitat de mallorquins.

El fenomen no és nou. Si miram amb nostàlgia el tramvia de B. Vidal i Tomàs ens adonam que va quedar ja petit per acollir les barbes progressistes dels encantadors yuppies d'avui. Gent que ja fa més de vint anys que ha fet vint anys i, tot i que alguns ja han expiat els vells pecats de joventut, en qualche moment s'encaterinaren amb el compromís social i també amb el lingüístic.

Si el fenomen no és nou sí que és curiós, sobretot en un moment en què el pragmatisme dogmàtic sembla esser

ELS 90 COMENCEN EL 18

CONCERT

LLUCMAJOR
18 de maig 21'30
Camp Municipal

SOPA DE CABRA
ELS PETS
OCULTOS
LA FOSCA

Organització: AJUNTAMENT DE LLUCMAJOR
DIRECCIÓ GENERAL D'EDUCACIÓ
CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORTS
GOVERN BALEAR

Amb el suport de:

COLLABORADORS

UIB
Universitat de les Illes Balears

Ajuntament de Palma

JOVENTUT

OBRA CULTURAL BALEAR

Rne.4

tve BALEAR

Coca-Cola

Tru Espectacles S.A.

"la Caixa"

la (des) ideologia dominant. Per això és d'admirar i d'elogiar que les autoritats nostrades posin tot l'interès a promoció de programes com *Banc de Dades* o el concert del 18 de maig a Lluc-

major. Actes com aquests produeixen un doble miracle: contribueixen a estimar la llengua i no cauen en la greu heretgia de la imposició. Com diria un pagès: es tracta d'entrar-los-ho dolcet,

dolcet --untadet amb vaselina, que diria un progre post-modern.

Mirau per on, aquest doble miracle el té ben clar el nostre president Cañellas (fullejau les recents declaracions a El Temps i veureu com parla de no imposicions i d'amors cap a la llengua). Pens que el President va una mica errat. Una llengua no s'estima, almenys no s'estima platònicament. Hom no sol quedar encisat ni per la musicalitat dels seus sons, ni per la càrrega emotiva-pairalística que contenen els seus vocables. Una llengua s'estima per l'interès, pel dot que pugui aportar al no sempre estable matrimoni amb l'usuari. El dot és l'única cosa que és capaç de fermar l'usuari i comprometre'l a la fidelitat absoluta. I això, segons els tradicionals cànons de l'ars amandi, no és estimar. En una cosa crec que té raó el president Cañellas: la llengua no s'ha d'imposar, no l'hem de voler casar per força, basta donar-li un bon dot i no li mancaran pretendents, que, si abans la trobaven

malcarada, local, antiquada i rústica, ara la trobaran ben vitenca i atractiva; fins i tot els enemics més ancestrals en voldran tastar el dret de cuixa.

I com se li dona el dot? Com se la fa rica? La seva riquesa és la seva necessitat, la seva utilitat, com més útil més rica. I per fer-la útil no calen reials decrets, en tenim de sobra: basta fer-la la única llengua de l'administració, la única llengua de l'escola, la única llengua del lleure... Proporcionar-li realitats perquè torni a ocupar el lloc que li pertoca. I, aleshores, es discrimina l'altra? No, rotundament no, i qui no ho cregui que cerqui conformitat cristiàna a la Bíblia --paràbola del fill pròdig.

I tornem al rock. Que la gent va més a veure un conjunt de primera línia que canta en espanyol? Això és cert, però no deixa de ser cert que si es promou el rock català, a la gent li agrada. Molta gent que va anar a veure *Sopa de Cabra* o *El Pets* va quedar emocionada de l'espectacle i d'escollar

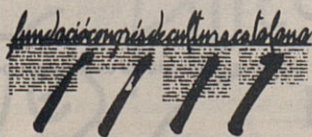
música rock en la seva pròpia llengua. I molts descobriren una cosa més important: el català no és només aquella assignatura avorrida que ells tenen de demés i que a Madrid no tenen, sinó que és una llengua que ho fa possible tot, fins i tot la marxa més trepidant; que és una llengua amb possibilitats, amb dot, útil. Molts descobriren el seu valor, l'estimaren a la llum de la lluna i a través de las frenètiques notes del rock, i altres en feren un crit de joia, una cabòria per deshipotecar.

També va vibrar la gent amb l'*Orquestrina d'Algaida* i amb En Tomeu Penya, dies més tard... Potser la millor campanya de normalització lingüística seria hipotecar tot "el oro catalán" per fitxar *Loquillo, Ultimo de la fila, Inhumanos...* i fins i tot les turgents protuberàncies de na Marta Sánchez. ■

1. La Bíblia, *Fets dels Apòstols*, 1 (1-47); 9 (1-9).

FES-TE CONÈIXER Anuncia't en EL MIRALL

«EL MIRALL» amb el suport:

Podeu adquirir EL MIRALL a les següents llibreries:

Barcelona	Ona	Palma	Byblos
Barcelona	Signe	Palma	Embat
Campos	Colom	Palma	Fondevila
Ciutadella	Roser Seguí	Palma	Jaume de Montsó
Eivissa	Vara de Rei	Palma	Llibres Mallorca
Inca	Casa Pedrós	Palma	Manera
Inca	Espirafocs	Palma	México
Inca	Vilanova	Palma	Papereria Mallorca
Felanitx	Ramon Llull	Palma	Quart Creixent
Felanitx	Còndor	Palma	Selecta
Manacor	Xaloc	Palma	Totem
Maó	Catalana	Sant Joan	Ca na Blanch
Maó	Católica	Sóller	Calabruix
Palma	Alcaide	Son Cladera	Arbós
Palma	Balmes	Son Ferriol	Verd en Blau
Palma	Baron	València	Tres i Quatre

I als principals quioscos de Palma.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./a. _____
Adreça _____
C/ _____ Núm. _____ Pis _____
Codi Postal _____ Població _____
Telèfon _____

Em subscric a la revista EL MIRALL, al preu de 2.800 ptes. de quota anual. Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària / d'estalvi que indic a continuació a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:

Banc/Caixa _____
Agència/Oficina _____
Cte/Lta. núm _____

Signatura _____

“JERUSALEM, DE JOSEP M. LLOMPART: LA BELLESA PERFECTA DE LA MORT”

Pere Rosselló i Bover

Quasi trenta anys separen la publicació de *Poemes de Mondragó*, el primer llibre de Josep M. Llopart, i *Jerusalem*, el darrer fins ara editat (al qual sembla que ha de seguir *Spiritual*, encara en preparació). Si observem les dates d'edició, veurem que la poesia de Llopart ha aparegut majoritàriament durant la dècada dels 70. En 1961, quan entre els lletraferits del moment ja s'havia convertit en un dels valors principals de la nostra poesia, tot i ésser inèdit, sortiren a la llum els *Poemes de Mondragó*. El poeta encara va estar onze anys a tornar treure cap altre poemari. Articles i treballs diversos de crítica i d'història de la literatura són la seva contribució al món de les lletres durant aquesta dècada. Una feina que, cal dir-ho, havia de fer algú, en substitució del que havia estat el gran crític i mestre de la generació de l'Escola Mallorquina: Joan Pons i Marquès. Josep M. Llopart va prendre aquesta comesa d'urgència, d'elaboració de pròlegs, cròniques literàries, articles, comentaris, etc. El resultat ha estat una obra crítica insubstituïble, un punt de referència constant en haver de parlar del passat i del present de la literatura catalana. Però Llopart no torna a treure cap altre llibre de poemes fins al 1972, quan apareix *La terra d'Argensa*. Ara, en canvi, no es farà esperar tant i durant els anys següents publicarà el gruix principal de la seva producció poètica: *Memòries i confessions d'un adolescent de casa bona* (1974), *Urbanitat i cortesia* (1979), *Mandràgola* (1980) i *La Capella dels Dolors i altres poemes* (1981). A més, ha donat a conèixer tres volums de traduccions del portuguès:

Amb *Jerusalem*, Josep M. Llopart ens demostra que la seva poesia ha esdevingut potser l'obra més sòlida de la seva generació.

Quinze poetes gallecs (1976), *Poesia galaico-portuguesa* (Antologia del segle XII al XIX) (1984) i *Poesia gallega, portuguesa i brasilera moderna* (1988). Entre *La Capella dels Dolors...* i *Jerusalem* el poeta ha tornat a tenir un altre llarg silenci de nou anys.

La perspectiva que el temps dona ens fa veure que l'obra poètica de Josep M. Llopart és fruit de l'aprofundiment en uns mateixos temes i recursos, tot recercant la perfecció formal i l'expressió definitiva, molt més que el resultat d'un univers poètic

ampli i variat. Deu anys després de *Mandràgola*, la publicació de *Jerusalem* ens confirma que la fama de què gaudien els *Poemes de Mondragó* era ben justa, ja que en aquell primer llibre es podia entreveure el que havia d'esser la seva obra futura.

Alguns dels pomes de *Jerusalem* ens recorden altres dels volums precedents. Només en posaré alguns exemples: el penúltim poema de *Jerusalem* i el darrer de *Mandràgola* tenen el mateix títol ("Athànatos"); "Raval de senectut", una composició de la primera part del darrer llibre, és també el títol de tota la primera part de *Mandràgola*; el cinquè poema de la primera part de l'últim aplec, "Paisatge", refà --com d'altres del volum-- el tema que ja trobàvem en aquella composició de *La terra d'Argensa* que comença "Passa, passeja, va a la feina"; a "Cançó de bres" reinterpreta una forma de cançó com ja havia fet a *La Capella dels Dolors...*; l'apartat "La cançó de tots els camins" se subtitula "Interludi lleuger per a infants de bona casa", cosa que remet al seu tercer volum de poemes; etc. En realitat, *Jerusalem* sembla esser una continuació de la tercera part de *Mandràgola*, on també havia assajat el poema en prosa. De fet, aquest és el volum amb què *Jerusalem* sembla estar més vinculat, sobretot per dos motius: en primer lloc, per la importància absoluta que adquireix el tema del pas del temps i de la mort en ambdues obres; i, en segon lloc, per l'adopció predominant en *Jerusalem* del poema en prosa. Només la segona

Josep M. Llopart

JERUSALEM

... Ara ja saps
que les manetes del rellotge
no tornaran a ser teves mai més.
Ara ja saps que mai no podràs albirar
en l'airecel, esveltes i daurades,
surmontades d'arquers, les torres
de Jerusalem.

Poesia

part del llibre, "La cançó de tots els camins", que més tost és una pausa o interludi, està en forma versificada. Tal volta, convendrà dir que, encara que és essencialment un interludi, conté alguns dels poemes més bells del volum, com el titulat "Camí florit". A més, alguns dels poemes en prosa en realitat són poemes en vers "prosificats".

L'estructura de *Jerusalem*, dividida en tres parts, és també un tret característic dels darrers llibres del poeta (*Mandràgola* i *La Capella dels Dolors...*), al contrari dels dos primers que es dividien en quatre parts que en realitat eren quatre "plaquettes". Certament, a *Mandràgola* Llopart ja

havia assajat una estructura molt més complexa, d'una "arquitectura" simètrica: la primera i la tercera part tenien 18 poemes, mentre que la segona estava formada per 14 sonets, la qual cosa feia un total de 50 composicions. El que explicava aquesta divisió de *Mandràgola* era sobretot l'adopció per a cada secció d'una forma absolutament diferent: el poema lliure de signes de puntuació i amb una especial disposició gràfica, que acabava sempre amb un diàleg; el sonet; i el poema en prosa. En canvi, entre les tres parts hi havia un nexa comú de contingut. En *Jerusalem* ens tornam trobar amb una estructura molt unitària, àdhuc matemàticament perfecta. Cada una de les tres parts del llibre pren com a base el nombre 7: la primera i la darrera de 21 poemes (7 x 3) i la segona de set cançons. 49 composicions en total. El primer poema de la primera part es titula "Incipit fabula" i ens explica la clau de la construcció del llibre:

"Tres cops invocaràs les set branques del Canelobre. Set cançons cantaràs a lloança d'Adonai. De bell nou tres cops invocaràs les set branques del Canelobre. Set vegades set serà el nombre de les teves jornades, el sol que veuràs eixir, les ombres que sentiràs atansar-se". (pàg. 9)

Naturalment, *Jerusalem* es clou amb un altre poema titulat "Explicit fabula", a l'estil dels llibres antics. Els poemes en clau de cançó de la segona part, juntament amb la recurrència al tema del caminant i la mort (a més

Ses Piules
Estudi
de
Perruqueria

Carrer Navarra, nº 3, 1er - 07003 Palma - Tel. 71 80 37

Plànols topogràfics
Fotografies aèries

Plaça del Rosselló, 4-A, 3r.
Telèfon 72 33 56 07002 Palma de Mallorca

d'algunes referències clàssiques i bíbliques), ens recorden especialment *El caminant i el mur*, de Salvador Espriu, poeta a què Llompart vol retre homenatge i al qual dedica el tercer poema del volum.

Si *Jerusalem* pot considerar-se una obra que ha assolit el nivell més alt de perfecció estructural, temàticament també es pot veure com el punt àlgid a què el poeta ha arribat en l'aprofundiment del tema del pas del temps i de la progressiva proximitat de la mort. En aquest motiu únic, com a única veritat de l'existència humana, se sintetitzen alguns dels temes constants de la seva obra poètica. També, pràcticament tots els recursos i tècniques de la seva poesia. No seria difícil escorcollar en *Jerusalem* algunes figures que ja apareixien en *Poemes de Mondragó*. Aquest, però, no és el lloc més adequat per a aquesta classe de treballs. Això no obstant, hem de constatar en *Jerusalem* la presència d'unes constants temàtiques, que convergeixen en el tema únic de la mort: el record de la infantesa, un món irremissiblement perdut; l'evocació d'uns ambients i personatges amb un cert aire d'estantís i marcit; algunes notes d'una cruel ironia de què ni ell mateix s'escapa; la introducció de referència de personatges històrics, víctimes de la impassibilitat de la mort; etc.

Jerusalem és el trajecte del caminant, sotjat per la presència de la mort, cap a l'ideal impossible. Les torres de Jerusalem, "esveltes i daura-

des, surmontades d'arquers" (pàg. 72), representen el somni inabastable. El poeta, en el seu camí cap al no-res, intueix la carícia del vel d'Agnès, la mort, que com la seva enamorada més fidel l'esguarda silenciosa per emportar-se'l. Tanmateix, el poeta coneix el seu destí, que és el dels éssers estimats que l'han precedit en el temps. Ells també, amb una crueltat macabra, el criden al seu costat, l'"habiten", formen part d'ell mateix, tal com diu en "Els morts", un dels millors poemes del volum: "Ja no et caben dins la casa ni dins l'ànima" (pàg. 24). Aquesta presència vigilant dels difunts arriba a convertir-se en una espècie de dansa macabra, àdhuc interpretada per personatges de la nostra tradició cultural. Un cert onirisme, no gens exempt d'ironia, sovint amara molts dels poemes. Llompart ha bastit *Jerusalem* en base a visions perfectament controlades, amb què ens comunica els pressentiments i la por a la mort. De vegades, un fet tan intrascendent com fer una fotografia durant un viatge a uns nuvis desconeguts (com en "Anacreòntica") provoca el sentiment de la presència de la mort. Els records de la infantesa, un tema constant en Llompart, són la manifestació d'un món perdut (i d'una part de si mateix) a què no pot tornar. Els rius --una imatge tradicionalment vinculada a la mort--, el curs dels quals cap a la mar tampoc no pot ésser aturat ni controlat, és un altre dels motius recurrents de *Jerusalem*, igualment com el rellotge imparable o el llangardaix. Fins i tot en algun

moment del llibre reapareix molt tímidament el vessant social que trobàvem en els primers llibres. És el cas de "Electrodomèstics", on el poeta descobreix l'absoluta solitud entre la companyia sorollosa de les màquines domèstiques de la societat moderna.

Amb *Jerusalem* Josep M. Llompart ens demostra que la seva poesia ha esdevingut al llarg del temps potser l'obra més sòlida de la seva generació. En un to constant i persistent de devoció a l'equilibri i l'elegància de la paraula, lluny de tota casta de genialitats que massa sovint han resultat decebedores, Josep M. Llompart ha elaborat una obra madura des del primer moment, que ara dona els fruits més esplèndids. ■

Pere Rosselló i Bover és crític literari.

Josep M. Llompart, *Jerusalem*. (Barcelona, Edicions 62, 1990).

Durant el mes de juny JOSEP M. LLOMPART ha estat escollit l'*Escriptor del mes* per la Institució de les Lletres Catalanes. Aquest esdeveniment ha coincidit amb la jubilació com a funcionari del Ministeri d'OP i com a professor de Literatura Catalana de la Universitat de les Illes Balears i amb el nomenament de President de "LLULL. Federació d'Entitats Culturals dels Països Catalans". A més, durant aquest mes passat ha sortit al carrer el seu darrer llibre de poemes, *Jerusalem*, que aquí ressenyam. EL MIRALL vol aprofitar l'ocasió per felicitar-lo efusivament i desitjar-li una jubilació plena de feina, perquè la feina que farà serà, com sempre, agraïda, prestigiosa i de qualitat.

Papers pintats

Marc i Motlures

Pintures

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES

Sant Miquel, 77. Tel. 72 14 83

07002 PALMA

INDICIS, de Miquel Bezares

Felip Munar Munar

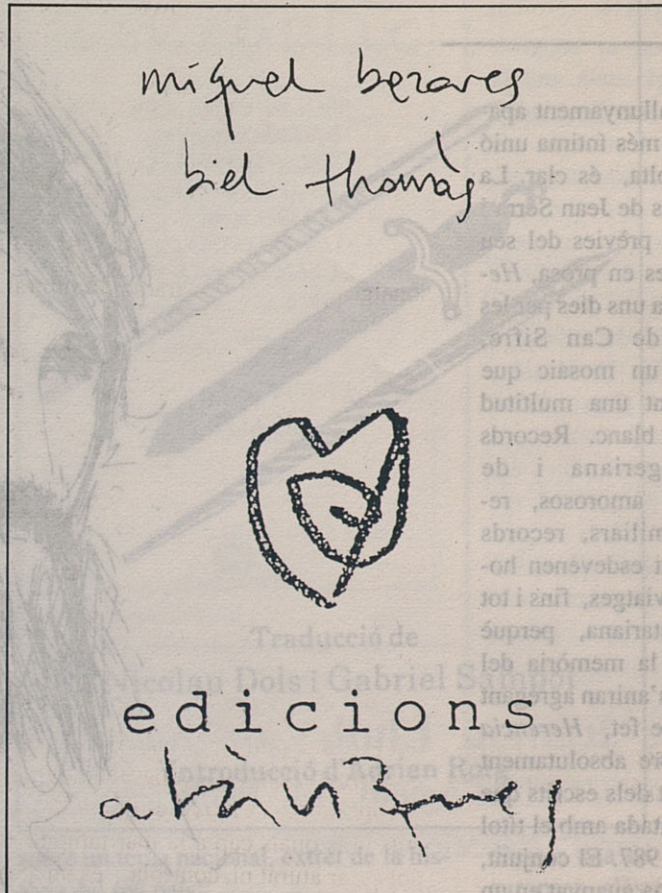
INDICIS és, abans de tot, una obra d'art, una bellesa plàstica que absorbeix la poesia i en surt una obra bella. L'estètica hi és insinuada en els més petits detalls i, per això, sobrepassa els límits estrictes d'un llibre. Les paraules ragen com els dibuixos i cada cop que en fas una lectura hi veus noves possibilitats d'interpretació, com si l'autor es dedicàs a obrir portes que el possible lector tancarà o traspasarà. L'acte de creació és una acte lliure, com lliure ha de ser l'opció que cadascú en faci. INDICIS ofereix tot un ventall d'opcions que encerclen un món poèticament ben definit, amb unes constants simbòliques i unes arrels que el temps s'encarregarà de definir. Vet aquí, doncs, una opció d'aquest ventall.

Què vols, però tu, home del cos baldat, del vell i bell tritó, del miserable i zelós tritó? Per què tu et sents baldat i miserable i, emperò, també et calgué la sort d'haver nascut rei?

Aquest home que diu que "hi ha en algun lloc una dona enamorada / d'un tritó", una dona qui mai no voldrà conèixer, com un acte de magnànima potestat i perquè, molt al fons, és terriblement humà: "Sóc un home perillós per a mi mateix".

Però encara no ha trobat -ni, potser, no vulgui trobar- l'Amor, encara no ha arribat per poder girar l'ullada, encara ha de somniar les hores que passaran per arribar-hi: "Ens estimarem no ho dubtis amb abans del foc". I també: "Tot esperant el foc el joc el cop".

L'acte amorós en sí, no el pot portar més enllà del que ell cerca: ell és l'enamorat, el filòsof de l'amor, l'entenedor, i sembla, com una guspira ausiasmarquiàna aquesta recança envers l'altra per si no podrà assolir la

seva altura. Tanmateix l'amor en excés, l'amor total, és inassolible. I el llenguatge emprat pel poeta reflecteix aquesta paradoxa: la sirena i el tritó, com exponents d'allò inabastable encara que bell, gran i desitjat; i per l'altra, el foc, la mar... paraules que per la seva connotació de l'infinit no poden ser copsades per l'enteniment humà.

Amb quins fonaments sustentats els Indicis? Qui i què et porta a l'estadi de l'enteniment pur i, a la vegada, a la més fonda arrel del desig humà? El desig no guanyat és sempre bell; la paraula ens porta al desenfrè dels sentits: l'obra és bella també pel que té de misteriós encara que vulgui aferrar-se al codi antic. El tot esdevé

una boira massa atterradora perquè pugui ésser copsat pel raciocini. La indefensió és total, les onades romanen quietes a un punt àlgid; l'home és, tanmateix, víctima de tot el que ha conformat el seu esdevenir. L'hora de l'eclipsi, com un joc sinuós de recercar-se constantment un rera l'altre, pot aconseguir-se: el rellotge ha parlat; el temps, que ofega segon rera segon el desig, ha escopit una paraula que impedeix estimar abans del foc. Són les estàtues, tot confonent-se amb llurs cosos, que no

amollen més que brutícia, com a darrer acte d'insubordinació, de rebel·lia davant la fredor que les envolta.

Voldria, tanmateix, poder veure, amb tu, la mar. Aquesta mateixa que engoleix el vell i bell tritó, i miserable també: mai no podrà, com tantes estàtues, conèixer l'amor, encara que visqui dins els més grans dels eclipsis. Voldria veure la teva mort, i sentir-te com dius allò de "jo he vist coses que ningú no ha vist". Aquesta mort que t'alliberaria de la immòbil, crua i somorta realitat. Perquè tu, del tritó, només en tens la part fantàstica del semi-déu. ■

LES EVOCACIONS POÈTIQUES DE JEAN SERRA

Aina Perelló

Què hi ha rere l'allunyament aparent del poeta? Una més íntima unió amb el món que el volta, és clar. La resposta, si fa no fa, és de Jean Serra i pertany a les paraules prèvies del seu darrer recull de poemes en prosa, *Herència clara*, publicat fa uns dies per les animoses Edicions de Can Sifre, d'Eivissa. El llibre és un mosaic que l'autor ha fet incrustant una multitud de records al paper en blanc. Records de la infància algeriana i de l'eivissenca, records amorosos, records dels morts familiars, records d'amistats, que sovint esdevenen homenatges, records de viatges, fins i tot records de cuina vegetariana, perquè res no s'escapa de la memòria del poeta, on, si de cas, s'aniran agregant uns nous records. De fet, *Herència clara*, no és un llibre absolutament inèdit, perquè una part dels escrits que el componen ja fou editada amb el títol *Poema al pare* l'any 1987. El conjunt, però, ha augmentat i ha guanyat en un doble vessant. D'una banda, Jean Serra ha perfilat sovint allò que a *Poema al pare* només havia estat esbossat: el protagonista col·lectiu que hi ha més enllà del jo del poeta; d'altra banda, amb la lectura d'*Herència clara*, que no cal dir que recomanem, el lector de *Poemes al pare* podrà comprovar ben aviat la intensificació de la cura a escriure amb precisió i sobrietat, reflectida, d'entrada, en els títols, que solen ser molts curts, com si Jean Serra hagués volgut resumir d'una manera extrema els fragments de vida que contenen: el resultat n'és una notable correcció formal que el converteix en un model de prosa contemporània, i aquí per força ens hem de referir al mes-

tratge de Marià Manent i Marià Villangómez, dos esplèndids prosistes més coneguts com a poetes, en l'actual període literari de Jean Serra. Sense cap dubte, l'hibridisme dels gèneres literaris, sovint blasmat per la crítica, no podia esdevenir més afortunat en aquests casos.

Pel que fa als editors, només ens cal felicitar-los per la proesa d'editar

L'autor retratat en 1982 per Vicent Calbet.

llibres en català a l'illa d'Eivissa. Uns llibres excel·lents i ben fets, val a dir-ho, que contenen, fins ara, teatre de Shakespeare traduït i adaptat per M. Villangómez, romanços d'Antoni Cardona, una novel·la d'Enric Ribas, i poemes i fotografies avantguardistes de Toni Roca i de Toni Pomar, respectivament. ■

LLIBRES

CASTRO

António Ferreira, *Castro*.. tragèdia. (Traducció de Nicolau Dos i de Gabriel Sampol; introducció d'Adrien Roig). Palma, Universitat de les Illes Balears (col.lecció de traduccions "Ferrando Valentí", 2) 1990, 128 pàgs.

Dins la col.lecció de traduccions "Ferrando Valentí", editada per la U.I.B., ha sortit la tragèdia *Castro*, d'António Ferreira (Lisboa 1528-1569). Nicolau Dols i Gabriel Sampol han duit a terme la feina de passar al català els versos portuguesos, amb el propòsit de conservar-ne la màxima fidelitat possible. Una tasca certament gens fàcil, la d'aquests dos joves traductors, en la qual han comptat amb l'assessorament de Joan Alegret i de Perfecto Cuadrado. L'edició porta un estudi introductori d'Adrien Roig.

Com assenyala Roig en la introducció, Ferreira va escriure sempre en portuguès, lloà les excel·lències de la seva nació i les virtuts del seu poble. Al contrari d'altres escriptors portuguesos, no va escriure mai en altra llengua que en la seva. En el cas de la tragèdia *Castro*, "António Ferreira tingué el mèrit --diu A. Roig-- de compondre en portuguès una tragèdia

António Ferreira

CASTRO
tragèdia

Traducció de

Nicolau Dols i Gabriel Sampol

Introducció d'Adrien Roig

sobre un tema nacional, extret de la història del seu país".

L'obra se centra en la història de Dona Inés de Castro, que ha perviscut

en romanços i cançons populars generalment idealitzadors. Ferreira, però, va intentar ajustar-se als fets autèntics. Potser per això se li va fer el retret de manca d'acció que, ben al contrari, ara es considera una de les qualitats del text. Així, evità la descripció de situacions macabres (com la coronació *post mortem* de Dona Inés) i violentes a què la llegenda donava peu.

Castro, escrita entre 1553 i 1556, fou publicada anònimament en 1587 i més tard va ésser inclosa dins l'edició dels *Poemes lusitanos* (1598). En 1587 havia estat representada a Coïmbra. Escrita en versos blancs (generalment decasíl·labs) i formada per un total de cinc actes, segueix la regla de les tres unitats. Entre d'altres, *Castro* té el mèrit

d'ésser una de les primeres tragèdies europees clàssiques i és considerada la primera escrita en llengua portuguesa. **P.R.**

hilario

- Material Tècnic de dibuix
- Llibreria Tècnica de dibuix
- Papereria

EN CATALÀ:

Blocs impresos de factures,
albarans i rebuts.

C/. Aragó, núm. 10 Tel. 46 45 72

Palma de Mallorca

C/. Quint, núm. 3 Tel. 71 54 33

LLIBRES

Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Llibre blanc sobre la unitat de la llengua catalana. Editorial Barcino, Barcelona 1989.

Aquest llibre respon al propòsit d'evidenciar la unitat del català, amb la particularitat que es tracta d'una obra científica feta per professionals de diversos països, especialistes en català, "perquè el conjunt constituït per llurs aportacions no sofrís de cap eventual deformació deguda a mires subjectives", en paraules d'Antoni M. Badia i Margarit, prologuista del volum. Giuseppe Tavani, Philip D. Rasico, Max W. Wheeler, Joseph Gulsoy, José Antonio Pascual, Georg Kremnitz i Marie Claire Zimmermann són els autors que tracten sobre la història, els sons, les formes, els mots, la lexicografia del català, les relacions entre llengua i societat, i la unitat de la llengua poètica.

SEGON • CONGRÉS
• INTERNACIONAL •
DE • LA • LLENGUA •
CATALANA • LLIBRE
• BLANC • SOBRE • LA
• UNITAT • DE • LA •
LLENGUA • CATA
LANA • • • • •

BARCELONA • 1989

Escrips sobre Ramon Llull, de Salvador Galmés. Biblioteca Marian Aguiló, 13, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona 1990.

Es tracta d'un volum que conté escrits de Salvador Galmés sobre Ramon Llull, interessants perquè són una mostra de la intensa activitat lul·lística i de la bona prosa de l'autor, un dels millors narradors catalans de tots els temps. Pere Rosselló, que n'ha tingut cura, ha fet una tria dels treballs de divulgació de Galmés amb l'objectiu d'oferir una idea clara d'una part de la feina que Salvador Galmés va dur a terme en el camp del lul·lisme. Per això, n'ha exclòs els escrits que tracten temes purament bibliogràfics, que desenrotllen qüestions molt especialitzades o erudites, o que són massa extensos. Alguns dels treballs han restat inèdits fins avui.

**Escrips sobre
Ramon Llull**
Salvador Galmés

13

biblioteca
Marian Aguiló

UNIVERSITAT D'ALACANT Divisió Departamental de Filologia Catalana

PREMI L'ESCOLA I EL TIRANT Per a Centres d'EGB i Centres de FP-BUP

1. Podran concórrer tots els professors de centres d'EGB o de FP-BUP
2. El treball consistirà en la programació i desplegament d'una unitat didàctica en català el recurs bàsic de la qual serà qual-sevol aspecte del text de *Tirant lo Blanc*
3. El premi consistirà en cent mil pessetes.
4. Els concursants lliuraran el treball per quintuplicat a la Secció de Filologia Catalana de l'Escola Universitària d'Alacant de Formació del Professorat (c/ Castell de Sant Joan, s.n., 03005 Alacant), abans del 15 de novembre de 1990.

7. Els treballs seran inèdits i no hauran rebut cap altre tipus d'ajut d'entitats públiques o privades.

10. El Jurat es reserva la interpretació d'aquestes bases.

(Per manca d'espai, no publicam completes aquestes bases, les quals els interessats poden recollir a l'OCB).

ELS COLORS I EL ZODIAC

Antoni Vidal Ferrando, *Els colors i el Zodíac*.

Palma, Ed. Moll (Col.lecció "Balenguera", 49), 1990.

Els colors i el zodíac és el títol del darrer llibre del poeta santanyiner Antoni Vidal Ferrando. Amb ell va guanyar el Premi de poesia de la Festa d'Elx l'any 1987. El pròleg és de Blai Bonet. Vidal Ferrando és conegut per altres llibres, com *Racó de N'Aulet* i *A l'alba lila dels alocs*.

Els colors i el zodíac és un llibre característic de Vidal Ferrando: la recerca lingüística, el treball del llenguatge entès com una matèria a modelar, es combina amb la reflexió sobre si mateix i l'entorn humà. Una poesia, en resum, que sembla haver-se fixat el difícil repte d'aproximar-se tot el possible a la perfecció formal. El llibre està format per 48 poemes més tost breus. Un de cada quatre poemes està dedicat a un dels signes del zodíac. Però, com també assenyala el títol, els colors constitueixen un altre dels referents que solca les diverses composicions. Vidal Ferrando concep la poesia com una recerca de la màgia especial que resta de l'aventura de viure, tal com diu el poema "Records":

ELS COLORS I EL ZODÍAC

PREMI FESTA D'ELX 1987

BALENGUERA

ANTONI VIDAL FERRANDO

...'' en resta el lila
contorn libidinós dels horabaixes,
el prodigi magenta dels confins
on hem après a preservar la força,
l'inescrutable atzar de la bellesa
perduda''...

FUNDACIÓ CULTURAL PREFAMA

Quarta convocatòria de beques

La Fundació Cultural PREFAMA convoca tres beques per a estudis de nivell universitari o formació professional de segon grau o similar per al curs 1990-91, que podran sol·licitar els naturals o residents en els termes de Llucmajor, Porreres o Santanyí. La petició podrà formular-se fins el 15 de setembre 1990 a la seu de la Fundació, c/ Bisbe Pere Roig, 29, Llucmajor, on els interessats poden adreçar-se per conèixer tots els termes de la convocatòria (Tel. 770154, Sra. Maria Vidal Pons)

ALS AMICS BUGERRONS,

la meua disculpa per l'error en què es va incórrer en escriure malament el vostre gentilici en l'article LA FESTA DES JAI, (EL MIRALL-37). No sé com va arribar a la redacció el text original, però a mi em correspon la revisió de les proves i, per tant, la correcció. No em vull disculpar, però, certament, em va ajudar a l'error la capçalera de la revista DIARI DE BUJA, que accepta el nom de la població amb ortografia pre-normativa.

J.M. Magrinyà

DIARI DE BUJA

MARÇ, 1984

BOLLETI INFORMATIU DE L'OBRA CULTURAL BALEAR PER ALS SOCIS
DELEGACIO DE BUGER: Carrer Major, 4, 1.º

CAPÇALERA

LA RODA DEL TEMPS

Quan un no sap de què parlar és molt freqüent recórrer al tema del temps. D'aquest temps que s'ha dit que és or i que com si res se'n escapa de les mans, se'n esmuny, llenagadis, entre els dits sense que puguem fer gairebé res per evitar-ho. Mes, el temps mai no és per a tothom la mateixa cosa. Per als vells de la pagesia és el créixer i el minvar constant que fa la lluna. Per alguns és com una corredissa ràpida, bronzenta i fugissera. Per a altres és quelcom d'esquí i

La enseñanza de la Ortografía. Editorial Graó. Colección El Lápiz. Barcelona, 1990. 112 pp.

L'editorial Graó acaba de publicar, dins la col·lecció "El Lápiz", una obra molt interessant amb el títol *La enseñanza de la ortografía* feta en col·laboració per diferents autors: Anna Camps, Marta Milian, Montserrat Bigas, Montserrat Camps i Pilar Cabré.

No es tracta d'un manual d'ortografia com tants n'hi ha, sinó que constitueix una autèntica novetat editorial, un llibre que estava per fer.

Les autores hi estudien com el nin aprèn l'ortografia, per quins mecanismes es fa seu el codi gràfic de la llengua o per què s'hi encalla sense remei, quin lloc ocupa l'ortografia en el conjunt d'aprenentatges sobre l'escriptura i, per tant, quin lloc cal donar-li a l'hora d'ensenyar a escriure. És un estudi que requereix molt de treball d'investigació, que encara no havia estat fet en el nostre país.

Aquest llibre pretén ser una reflexió sobre l'ensenyament de l'ortografia, basada en la pràctica de les mateixes autores com a mestres a diversos nivells, i en les aportacions més recents de la psicologia en el camp de l'aprenentatge i de l'estudi dels processos d'escriptura.

Tot i que aquest títol ja existeix

en llengua catalana (*L'ensenyament de l'ortografia*), el contingut dels dos llibres és diferent, ja que un tracta el tema des del punt de vista de la llengua catalana i el que s'acaba de publicar el tracta des de la perspectiva de la llengua castellana.

En definitiva, un llibre molt interessant i profitós que haurien de conèixer tots els mestres que ensenyen llenguatge.

Pau Llabrés

FAJAS REINA

José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
07002 Palma de Mallorca

dona
corseteria

J. Masdeu

Colón, 20 - Tel. (971) 71 65 58
07001 Palma de Mallorca

"L'ENCICLOPÈDIA DE MENORCA" PUBLICA ENGUANY ELS TOMS DEDICATS A L'ECONOMIA I ELS INVERTEBRATS

Josep Pons Fraga

En la primavera de 1979 els responsables de l'Obra Cultural de Menorca van anunciar l'inici de l'empresa editorial més important durant molts anys en aquesta illa: la publicació de l'Enciclopèdia de Menorca.

El primer fascicle va aparèixer el juny de 1979.

Josep Miquel Vidal i Hernández ha renunciat a exercir els seus estudis de física per dur a terme la tasca de direcció i coordinació de l'Enciclopèdia menorquina.

Des del seu inici s'han completat els dos primers toms de l'obra, dedicats a la geografia física i el món vegetal, i han aparegut 33 fascicles pertanyents a la resta de toms.

A partir d'ara, i per resoldre els entrebancs que suposa haver de guardar els fascicles solts a l'espera de poder-los enquadrar, l'Obra Cultural de Menorca editarà per toms complets els volums dels quals no hi ha cap fascicle al carrer. La seva publicació serà simultània a la de fascicles solts.

En primer lloc apareixerà enguany el tema dedicat a l'economia, elaborat pels especialistes Sergi Marí, Guillem López Casasnovas i Tomás Serra, amb la col·laboració de Salvador Florit i Pere Pons Bagur. Després s'ha previst la publicació del tom dedicat als invertebrats.

Recentment es van reunir els grups responsables de la redacció dels toms sobre història i vertebrats, per fixar el contingut i criteris dels seus respectius toms, i s'ha tornat a reunir

l'equip redactor del tom sobre antropologia, fixant el guió definitiu del seu àmbit d'estudi.

Josep Miquel Vidal ens informa que els temes que tracta el tom dedicat a l'economia menorquina són: la indústria a Menorca, el turisme, l'agricultura i la ramaderia, la pesca; els serveis financers, el comerç i el transport; i el sector públic.

En novembre de 1988 el ple del Consell Insular de Menorca acordà per unanimitat, a proposta del Conseller Joan F. López Casasnovas, la declaració d'utilitat pública per a l'Enciclopèdia de Menorca, atès l'abast cultural i científic d'aquesta empresa editorial, el seu rigor i la tasca de recerca que duu a terme.

Diverses institucions donen suport econòmic i estaló a l'Enciclopèdia menorquina: els ajuntaments de l'illa, el Consell Insular de Menorca, el Govern de la Comunitat Autònoma, el ministeri de Cultura, La Caixa, la Fundació del Congrés de Cultura Catalana, la Fundació Jaume Bofill, els Serveis de Cultura Popular i la Fundació Rubió Tudurí-Andròmaco.

L'Enciclopèdia de Menorca ha estat distingida amb nombroses guardons: el premi Jaume I d'acció cívica, que atorga la Generalitat de Catalunya; el premi Miquel dels Sants Oliver, concedit per l'Obra Cultural Balear a l'entitat que millor contribueixi a la recuperació lingüística i cultural de les Illes; el premi de Foment del Turisme de Menorca a la millor promoció cultural de l'illa; i el premi de l'Editorial Menorca --que

publica el diari "Menorca"-- a la producció cultural.

A la presentació, en la primavera de 1978, els promotors de l'Enciclopèdia menorquina van escriure: "L'Enciclopèdia no és cap utopia, ans al contrari, és força necessària, i per tant, serà!"

Des d'aquella primavera han anat sortint, amb qualitat d'impressió excepcional, els fascicles de l'enciclopèdia, un rera l'altre. Hi ha hagut moments de tensió i dificultat, amb entrebancs greus que han fet perillar la continuïtat d'aquesta magna empresa editorial, motivats sobretot per dificultats d'ordre econòmic i financer, però l'enciclopèdia continua endavant, motivant comentaris elogiosos arreu d'allà on arriba. Per exemple, "Optima Neweletter", de Berlín (1982): "cette Encyclopédie est un ouvrage excel-lent et fort méritoire".

Gabriel Janer Manila (1980) ha dit: "una de les experiències més fascinants que m'he trobat a Menorca és l'Enciclopèdia d'aquesta illa. La seva publicació és una aventura en el total sentit de la paraula. Una aventura que es realitza absolutament a Menorca".

"L'Independent" de Perpinyà, ha comentat: "Menorca est uns lle peuplée d'à peine une soixantaine de mille d'habitants. Qu'elle soit parvenue à produire une telle imposant publication est un exploit. Possible d'abord par la volonté et la convergence d'intérêts d'especialistes de disciplines diverses et tous menorquins". ■

Josep Pons Fraga és periodista.

L'ULL DE VELLUT

LA MALA SETMANA

Miquel Serra

Possar l'accent en les formes i no en la substància és tècnica molt freqüent. "No hem pogut millorar la pasta, per tant hem millorat el tub", diu l'intel·ligent anunci publicitari d'una pasta de dents anglesa, citat per Nabòkov a la seva autobiografia "Parla, Memòria". No crec que ningú pugui negar que una bona campanya de publicitat pot fer vendre un mal producte. Els productes nocius, intrínsecament dolents, només poden ser imposats amb mètodes coercitius, això sí a vegades acompanyats d'operacions de bona imatge, fetes no només per tal de mitigar els efectes negatius de la imposició, sinó també per tranquil·litzar les consciències dels imposadors: un grapat de lloances rebudes (fetes a conveniència?) pot servir per tapar la bruta realitat.

Potser ja sigui arribada l'hora d'explicar-vos quina cosa és la que ha motivat els comentaris anteriors. Afortunadament, ja llunyana l'època en què uns senyors, a conveniència seva, que no meva, m'obligaren a jugar a batalletes de soldats de carn i ós (Melilló, any 1975), per a mi la "Semana de las Fuerzas Armadas" era un titular de periòdic o una imatge de televisió. Però... d'aquells senyors, en solen lloar només les seves habilitats tàctiques, quan jo trob que la saben llarga, la didàctica. I per mostra, una botonada: any rera any passen la "Semana" a tall d'exposició itinerant per viles i poblets, amb l'ànim tan després, tan innocent, de divertir-los, i de franc, durant unes jornades. La tediosa monotonia d'aquests indrets ha estat trencada. Les revistes locals, molt so-

vint acusades d'inventar-se les notícies, ja sabran de què parlar.

Enguany un dels afavorits ha estat el meu poble, Algaida. El campament de tendes color de caqui, l'han instal·lat allà on a vegades s'hi posa un petit Ram; la il·lusió dels cavallets i dels cotxets de "choque" ha estat substituïda per la de tancs espectaculars com un tro. Aquestes nits, les primeres de l'estiu per esser assaborides dolçament, Sa Plaça era durant unes hores el pati d'armes d'una caserna. Ahir hora-baixa els helicòpters convertiren el cel algaidí en una realista còpia de l'"Apocalypsis now" coppolià. Tots aquests dies els nostres carrers han estat agitats per la desfilada d'uns vianants externs: soldats potser innocents, però armats per professionals que ja fa temps que perderen la innocència. Professionals que bé saben on han d'adreçar-se per trobar aliats, col·laboradors: les autoritats municipals (cap sorpresa) i el professorat de

les escoles del poble i d'un poble veïnat (pobres nins i nines; pobres pobles).

Blai Bonet ha deixat escrita ("La motivació i el film", pàg.48) una definició que arriba al cor i a la raó: "M'alegren les quatre realitats substantives, modestes, honestes, entusiastes, que converteixen un territori en una pàtria definida, definitiva: una olor, un color general, una alfabeguera, una alzina, una mata de marduix, l'olor d'una fusteria, una mata de fonoll marí, l'olor d'una esparteria, la identitat d'una amanida". Si hi ficam un exèrcit, el sentit i l'harmonia de la llista anterior queden esclafats. Un exèrcit no pot formar part de cap pàtria, ni que sigui estantissa. El millor que poden fer per millorar la seva imatge és no tenir-ne, desaparèixer. Diuen que els vampirs no reflecteixen imatge dins els miralls. Que no xuclin més sang, però que siguin vampirs. ■

EXCURSIONISME

EL TORRENT DE PAREIS

Gaspar Valero i Martí

Itinerari

Escorca-Torrent de Lluc-Entreforc-Torrent de Pareis - La Calobra.

Horari.

	Escorca
50 min.	
10 "	Torrent de Lluc
50 "	Entreforc
20 "	Gorg del Capellà
15 "	Cova del Romagueral
5 "	L'Estaló
35 "	El Degotís
10 "	Desembocadura
	La Calobra

Total: 3h. 15 min.

(Temps aproximat de marxa, sense tenir en compte les aturades).

El punt d'inici de l'excursió al Torrent de Pareis, una de les clàssiques de la muntanya mallorquina, és el llogaret d'Escorca, que es troba a cinc quilòmetres de Lluc, sobre la carretera C-710 en direcció a Sóller. Des de la carretera, just davant del restaurant, hem de passar la barrera de fusta que dona accés a les cases d'Escorca i a l'església de Sant Pere.

L'església de Sant Pere és una petita joia de l'arquitectura rural religiosa del segle XIII. Ja a la primerenca data de 1248 tenia reconeguda la categoria de parròquia, segons la bul·la papal d'Innocenci IV. Actualment es manté en un magnífic estat de conservació i amb tota la seva puritat de línies gràcies, sens dubte, a

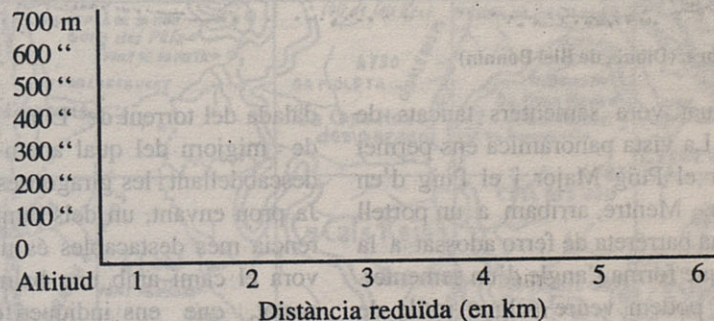
l'aïllament de la muntanya i al pas de la capitalitat esglesiàstica l'any 1436 al proper monestir de Lluc. No obstant aquest canvi en favor de Lluc, sempre s'ha mantingut el nom d'Escorca per designar el vast i escassament i disseminadament poblat terme municipal de les muntanyes.

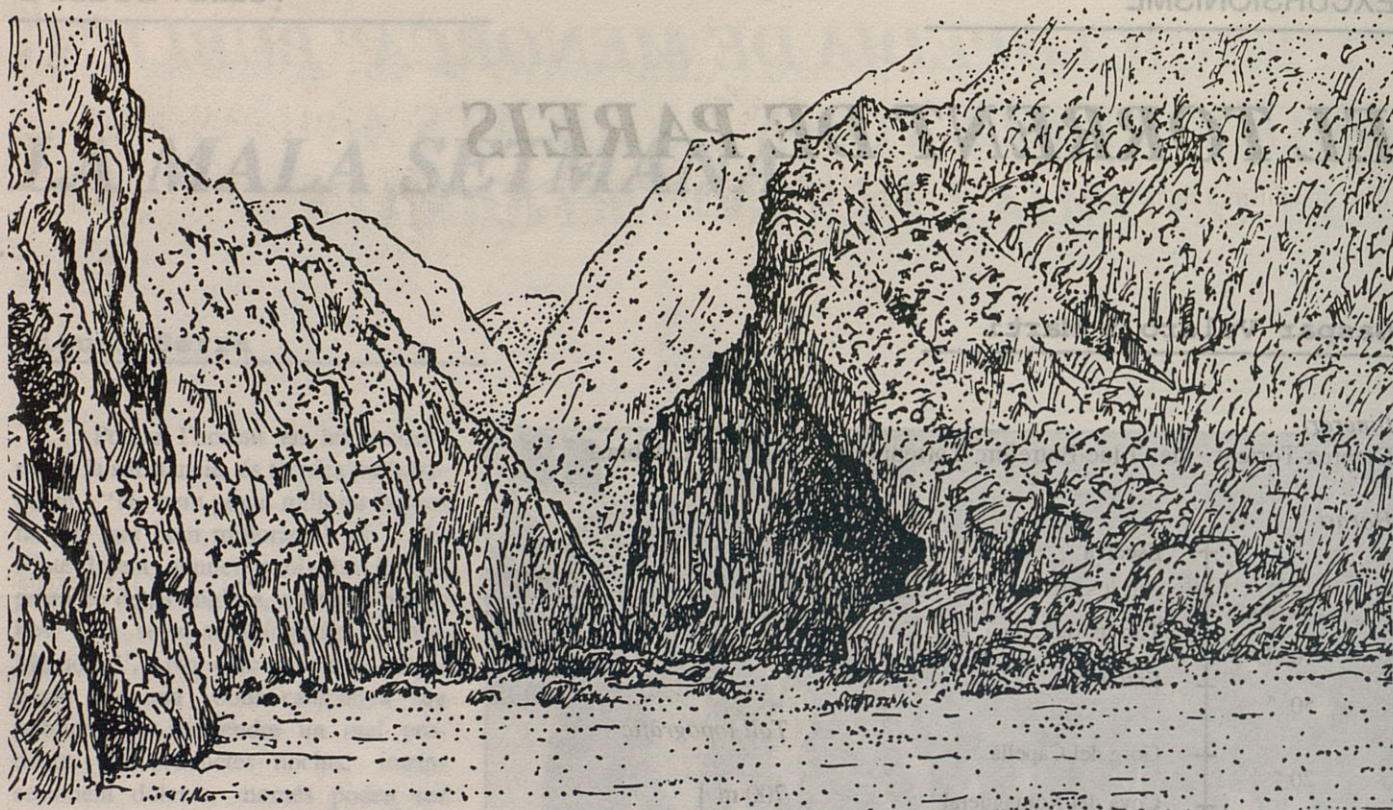
Té planta rectangular i portal amb arc rodó rovellat, situat sobre una petita escalonada d'amples graons. L'interior presenta un gran arc diafragma que sosté una coberta de fusta i teules que formen dos aiguavessos. Corona el conjunt una espadanya amb campana. A més del portal, les úniques obertures són dues petites finestres, gairebé espitlleres, una a cada paret lateral petita que configuren la planta rectan-

gular. Envoltan l'església bells elements de jardineria, especialment la carrera situada al davant de l'oratori, amb una petita bassa amb nenúfars.

El camí del torrent de Pareis parteix de darrera el lateral de llevant de l'església. Si ens situam mirant de front el portal, hem d'avançar cap a l'església, però per la part dreta, on trobarem una olivera i haurem de pujar alguns esglaons. Prest passam una barrera, apareixen les primeres alzines i ens comencem a moure per un camí de ferradura que s'ha de destriar d'altres camins d'ús agrícola. Així, aviat hem de voltar cap a l'esquerra (oest), en davallada; serveix com a referència d'aquest gir un antiestètic bidó. El paisatge ara és conformat per un alzi-

Tall topogràfic

Sa Calobra. (Dibuix de Biel Bonín)

nar situat vora sementers tancats de paret. La vista panoràmica ens permet destriar el Puig Major i el Puig d'en Galileu. Mentre, arribam a un portell amb una barrereta de ferro adossat a la paret que forma l'angle d'un sementer. També podem veure algun rotlle de sitja.

Abandonada ja la zona de camps de conreu, s'intueix el gran buit que formen les clotades dels torrents de Lluc i de Pareis. Per abastar-les adequadament, hem d'encertar la direcció cap a l'esquerra que pren el camí. Si anam massa cap a la dreta, trobarem una roca amb un orifici, la Penya foradada, que ens indica que hem de corregir cap a l'esquerra. Una vegada guanyada la sorprenent vista sobre l'Entreforc, el camí, a voltes empedrat i en altres trams farcit de pedreny solt, davalla en ziga-zaga per entre ullastrs, carritxeres, argelaga i zones de lapiaz, aquestes roques punxegudes anomenades popularment monges. Poc més envant, es completa la panoràmica amb l'aparició del Puig Roig, que fins al gran trenc que configura l'Entreforc, ens ofereix una ampla visió de la fon-

dalada del torrent de Lluc, el vessant de migjorn del qual anam davallant, descabdellant les giragonses del camí. Ja prou envant, un dels punts de referència més destacables és una figuera vora el camí amb una balma al seu costat, que ens indiquen que resten pocs minuts per arribar al jaç del torrent de Lluc. Abans d'arribar-hi, en el vessant nord, enfront del nostre camí, podem observar l'esclatxa vertical que solca el coster. És el torrent dels Bovarons, que neix entre les cases del Cosconar i el Quarter dels carabiners.

Una vegada assolit el jaç del torrent de Lluc, la perspectiva de domini de l'altura i l'itinerari sobre camí relativament planer que fins ara teníem, canviarà. A partir d'ara, la nostra ruta transcorrerà entre altres parets naturals i ens deixarem transportar per l'encís d'aquesta geologia salvatge, singularment dissenyada per milions d'anys d'erosió. Aquí, la natura és l'únic interlocutor i el seu llenguatge, l'únic canal de comunicació. Prest haurem de canviar la tècnica d'excursionisme a peu pla, ja que haurem de botar de roca en roca o desgrim-

par alguna petita penya. Ara, però, encara podem anar una estona per camí planer, que discorre per l'esquerra del torrent, entre càrritx i argelaga. Pel coster de la dreta podem veure algunes coves, la segona de les quals és l'anomenada cova de les Mules.

Alguns minuts més envant arribam a l'Entreforc. Rep aquest nom perquè és l'indret on es junten el torrent de Lluc, del qual fins ara hem seguit un curt tram, i el torrent del Gorg Blau. Aquest darrer, neix a la zona d'Almallutx, forma -a la força- l'embassament de Gorg Blau i, poc més envant, ja ben a prop de l'Entreforc, cisella amb magistral art la mítica contrada allunyada dels raigs solars, la Fosca, que és símbol de la Mallorca esquerra, i recòndita, alhora que culminació de l'activitat excursionista a l'illa. A partir d'ara, els torrents del Gorg Blau i de Lluc, conflueixen en un sol corrent d'aigua, anomenat torrent de Pereis.

Si es vol visitar l'entrada de la Fosca (la sortida, realment), és factible endinsar-se més d'un centenar de

[illegible]

Les altíssimes parets de l'Entreforc, amb la serra de les Farines a la dreta i el cingle del Niu del Voltor a l'esquerra, resumeixen el gran valor paisatgístic d'aquest impressionant canó càrstic que s'apressa a arribar a la mar per la via directa.

A partir d'ara, tot i que es diu que ningú no es pot perdre, ja que es tracta de davallar seguint el jaç del torrent, la descripció de l'itinerari quant a paisatges, fixació toponímica i alguna orientació sobre les passes a fer, pot esser tant o més profitosa que en altres excursions.

Des de l'Entreforc, hem d'anar cap a la part dreta del torrent, en lleugera pujada. La davallada no es fa esperar, i acaba a la Llosa, pas situat en un conjunt de grans roques per les quals s'ha de baixar amb esment. Arribats al jaç amb un bot, continuam per l'esquerra del torrent, on hi ha un pas estret entre roques que gairebé sembla un petit túnel.

Aquest segment del torrent, entre la Llosa i el gorg del Capellà, és potser el més incert des del punt de vista d'endevinar l'itinerari exacte a seguir, i el més irregular per la constant presència de grans roques que obliguen a realitzar "passos de desgrimpada" amb l'ajuda de les mans, tanmateix, sense gaire complicació ni excessiva dificultat.

Després de molts de bots de roca a roca i de recerca de la via més escaient, arribam al gorg del Capellà, caracteritzat per la seva llargada, pel jaç pla i amb pedreny i per les inequívokes marques d'aigua a certa altura, testimonis d'altres temporades de pluja. El nom del gorg recorda el malhaurat episodi d'un capellà de Lluç que hi va morir ofegat quan anava de Lluç a la Calobra per complir les seves tasques religioses, a principis de segle XX.

La sortida del gorg es pot fer per un forat entre roques situat a l'esquerra. Poc més envant, passam per un altre gorg, amb una petita figuera penjada de la paret esquerra. Però, l'autèntic gorg de la Figuera es troba pocs metres més envant i, com és

de difícil accés, el camí es desvia de l'interior del torrent cap a l'esquerra, per un petit tirany que puja. Pocs minuts més tard, una vegada passat el pregon gorg de la Figuera, retornam a jaç, poc abans de la cova del Romagueral, que té una curiosa forma de pera.

A partir de la cova, el torrent s'engorja encara més, ja que les parets s'estrenyen alhora que s'accentua la seva verticalitat i la seva altura. El llit del torrent és recobert de còdols, excepte en els passos de roques. Els passos clau bàsicament són dos. El primer, a deu minuts de la cova del Romagueral, s'ha de franquejar per la dreta, i ha estat batejat per un grafiti anònim com a pas dels "grassos estrenyeuvos", en al·lusió a l'empotrament que

Del Mapa General de Mallorca, de J. Mascaró Pasarius.

s'ha de realitzar per una estreta via que acaba amb un doble bot final. A dos o tres minuts d'aquest pas, aquesta vegada a l'esquerra, es troba el segon, que és conegut com a pas de l'Estaló. L'Arxiduc Lluís Salvador, segons ens explica a la seva obra *Die Balearen*, amb informació recollida al voltant de 1830, diu que el pas deu el seu nom a un gran tronc d'arbre que, gràcies a comptar amb els cimals degudament tallats i amb mosses fetes en el tronc, permetia davallar el pas amb facilitat. Afegeix que després de cada hivern, s'havia de renovar el tronc, ja que les torrentades se l'enduien. És un típic pas de xemeneia, amb empotrament i amb acabament sobre un petit gorg que s'ha de vorejar.

A poc menys de cinc minuts de l'Estaló, trobarem el Degotís. Constitueix una curiosa font que, gota a gota, no atura de rajar aigua que surt, per filtració de la roca calcària, a una altura d'uns quatre metres sobre el fons del jaç del torrent. Les concrecions calcàries i una esponerosa figuera de difícil equilibri, arrodoneixen el singular conjunt.

Pocs metres més envant del Degotís tenim una roca aïllada i aguda, com un típic "carall berrat", que es coneix amb el nom del Frare. Un nou bot, fet per la part dreta, ens situa en una zona amb el jaç més obert. Després de passar per l'esquerra, vora una balma amb un gorg a la dreta, arribam a un altre gorg amb un estret pas a la dreta, que ens situa en un jaç molt obert, d'on parteixen dos rosts camins. El de l'esquerra,

amb un marge de sosteniment ben visible, comunicava les petites zones d'hort de la desembocadura del torrent amb les cases de la possessió del bosc, de la qual depenien els hortets. A la dreta, després de la cova de les Voltes, situada ben amunt, es troba l'inici del camí del pas de l'Argamassa, difícil tirany rost que enllaçava la Calobra amb el Morro de la Vaca i també amb les cases del Cosconar. A les dificultats habituals de pas, s'hi han d'afegir ara les provocades per un recent esllavissament d'aquest coster del torrent.

Ja a prop de la desembocadura, embadalits per la magnitud de l'olla final del torrent que ens engoleix i per la visió de la mar, veurem també les aigües poc profundes del darrer gorg, que precisament rep el nom de gorg de l'Olla.

Les verticals parets que ens escorten l'arribada a la mar ens acomiaden a la vegada d'aquest al·lucinant món de capricis geològics i de colossisme natural on la persona humana, que tantes vegades gosa atemptar contra les meravelles naturals, retorna a les seves justes dimensions -la insignificància davant el seu magne entorn- i té ocasió de reflexionar sobre la imprescindible reconciliació amb la natura.

Per acabar l'excursió i arribar al lloc on el mitjà de transport ens espera per remuntar la carretera de la Calobra, només resta travessar el modern túnel que comunica la desembocadura del torrent amb la Calobra, on recuperarem l'asfalt, oblidat per algunes hores. ■

Sant Miquel, 18, 2^a
07002 Palma

Tel: 71 75 03
Fax: 72 06 50

Altres adhesions a la Campaña de Normalització Lingüística

AJUNTAMENTS

Ajuntament d'Alaró
Ajuntament de Formentera
Ajuntament de Lluçmajor
Ajuntament de Llubí
Ajuntament de Mancor de la Vall
Ajuntament de Calvià

INSTITUTS

I.B. Berenguer d'Anoia. Inca
I.B. Joan Alcover. Palma
I.F.P. de Felanitx

CENTRES D'ENSENYAMENT

C.P. Rafal Nou. Palma
C.P. Joan Mas. Pollença
C.P. Joan Benejam. Ciutadella
Col·legi Sant Vicenç Paül. Sóller
Col·legi La Inmaculada. Palma

ENTITATS POLITIQUES I

SINDICALS

Partit Popular

ALTRES ENTITATS

Col·legi Oficial d'Enginyers de Balears
Col·legi Oficial d'Enginyers de Camins,
Canals i Ports
Col·legi Oficial de Doctors i
Llicenciats en Filosofia i Lletres i en
Ciències de Balears
Revista Miramar. Valldemossa

FEINA DE QUALITAT

Xisco
ARTS GRÀFIQUES

C. del Baix Riera, 1-B
Telèfon 24 03 88
07008 Palma

ESPECIALISTES EN ARTICLES DE MUNTANYA, CAMPING I ESQUÍ

ES
REFUGI

Pl. Palou i Coll, 10 (Banc de s'Oli)
Telèfon 71 67 31
07002 CIUTAT DE MALLORCA

DE CAIMARI A LLUC: ITINERARI TOPONÍMIC

Antoni Ordines Garau

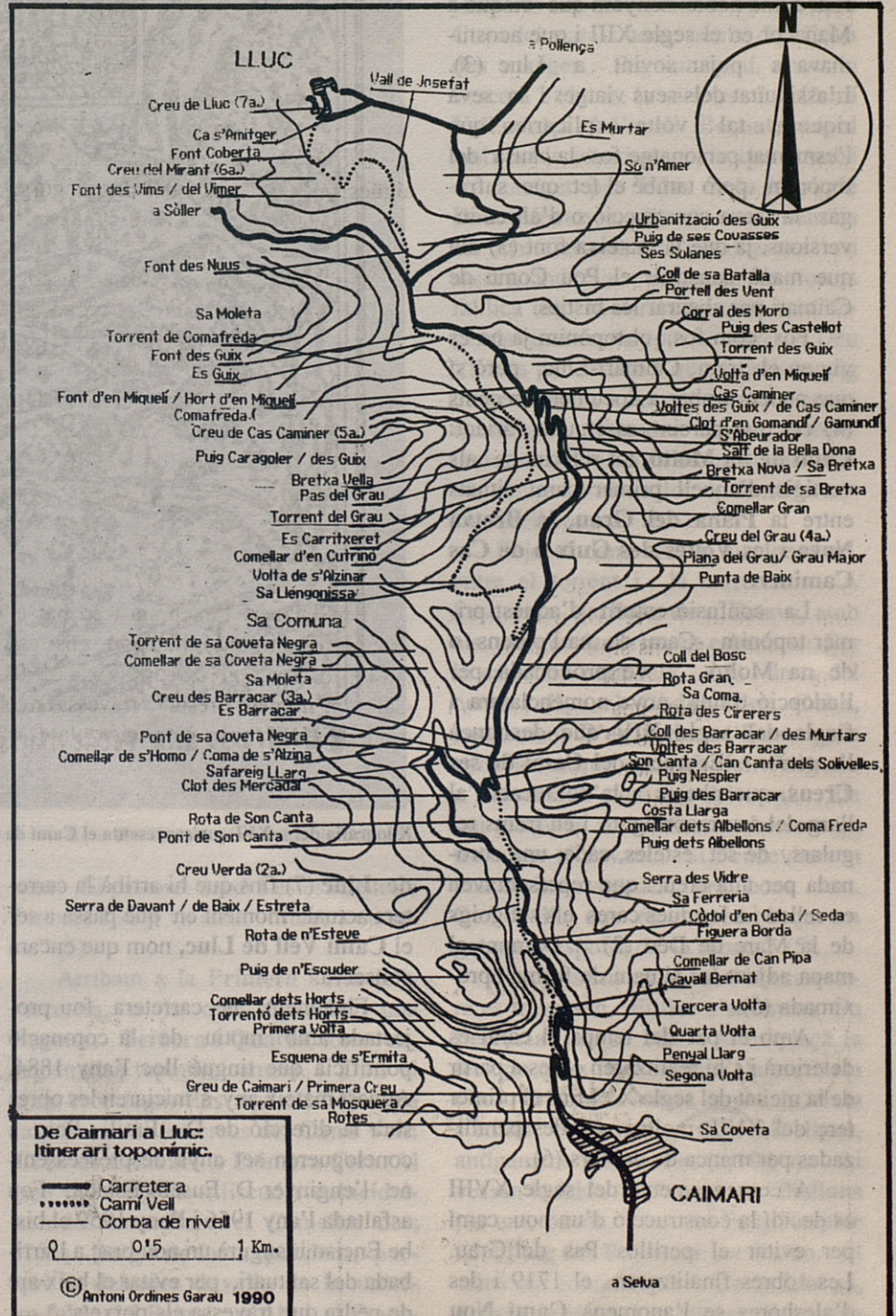
La tradició de pujar a Lluc ofereix dues alternatives des de Caimari: la de fer-ho en cotxe per la coneguda carretera, i la que brinda el camí vell pels que hi volen anar a peu assaborint el paisatge. Ambdós itineraris corren a vegades paral·lels, es creuen i, fins i tot, es confonen a certs trams coincidint amb el traçat de la carretera asfaltada.

En tot cas es tracta d'una antiga ruta de devoció mariana i rica, per això, d'història adornada de llegendes i miracles que en alguna ocasió han estat retinuts per la toponímia.

APUNTS SOBRE LA HISTÒRIA I ELS NOMS DEL CAMÍ

Possiblement el camí ja existia en èpoques prehistòriques perquè des de llavors els paratges de Lluc han estat habitats. Però no serà fins al segle XIII quan Lluc i el seu camí es popularitzaran arreu de l'illa amb la construcció d'una capella dedicada a Sta. Maria. La llegenda religiosa de la trobada de la imatge donà el ressò que adquiriren ràpidament el santuari i el camí de peregrinació, ressò que encara es manté viu.

El recorregut del camí d'aleshores és avui pràcticament desconegut. Hem de suposar que bona part coincidia amb l'actual camí vell i -també és possible- amb qualche tram de la carretera. Sabem de la seva estretor i de la perillositat que representava el Pas

del Grau (única zona on hi queden vestigis) (1), cosa que el feia només transitable a peu o amb cavalcadura ben ensinistrada (2). A aquesta època, el segle XIII, té l'origen un topònim relacionat amb aquest primer camí, però que actualment només tenim localitzat dins el terme de Selva, a les immediacions de Caimari i de Moscarí: **Camí de na Pontons**. Aquest nom de caire popular ja el trobam documentat en el segle passat i sembla que es refereix a una noble senyora que visqué a Manacor en el segle XIII i que acostumava a pujar sovint a Lluc (3). L'assiduïtat dels seus viatges i la seva riquesa tal volta explicarien que l'esmentat personatge fos la causa del topònim, però també el fet que sufragàs la seva construcció o d'altres inversions, ja que la mateixa font (3) diu que manà construir el Pou Comú de Caimari per abeurar les bèsties.

Fos com fos, el topònim ja no és viu en el tram Caimari-Lluc, però sí que podem trobar a documents recents (4) el que pareix ésser una variant: **Camí de na Moltó**, tot referint-se als vestigis d'aquell primer camí situats entre la **Plana del Grau**, la **Bretxa Nova** i les **Voltes des Guix** o de **Cas Caminer**.

La confusió entorn d'aquest primer topònim -Camí de na Pontons o de na Moltó-, ve provocada per l'adopció d'una nova nomenclatura a finals del segle XIV que desbancà l'anterior. Es tracta del **Camí de ses Creus**, que obeeix a la col·locació al llarg del seu recorregut, i en trams regulars, de set esteles, cada una coronada per una creu, que representaven en relleu i a les dues cares els set goigs de la Mare de Déu (2). Damunt el mapa adjunt les situam de forma aproximada (5).

Amb el pas del temps el camí es deteriorà i s'hi realitzaren obres a partir de la meitat del segle XVI fins el primer terç del XVII, moltes vegades paralitzades per manca de doblers (6).

A començaments del segle XVIII es decidí la construcció d'un nou camí per evitar el perillós Pas del Grau. Les obres finalitzaren el 1719 i des d'aleshores se l'anomenà **Camí Nou**

Xilografia del s. XVI que representa el Camí de ses Creus.

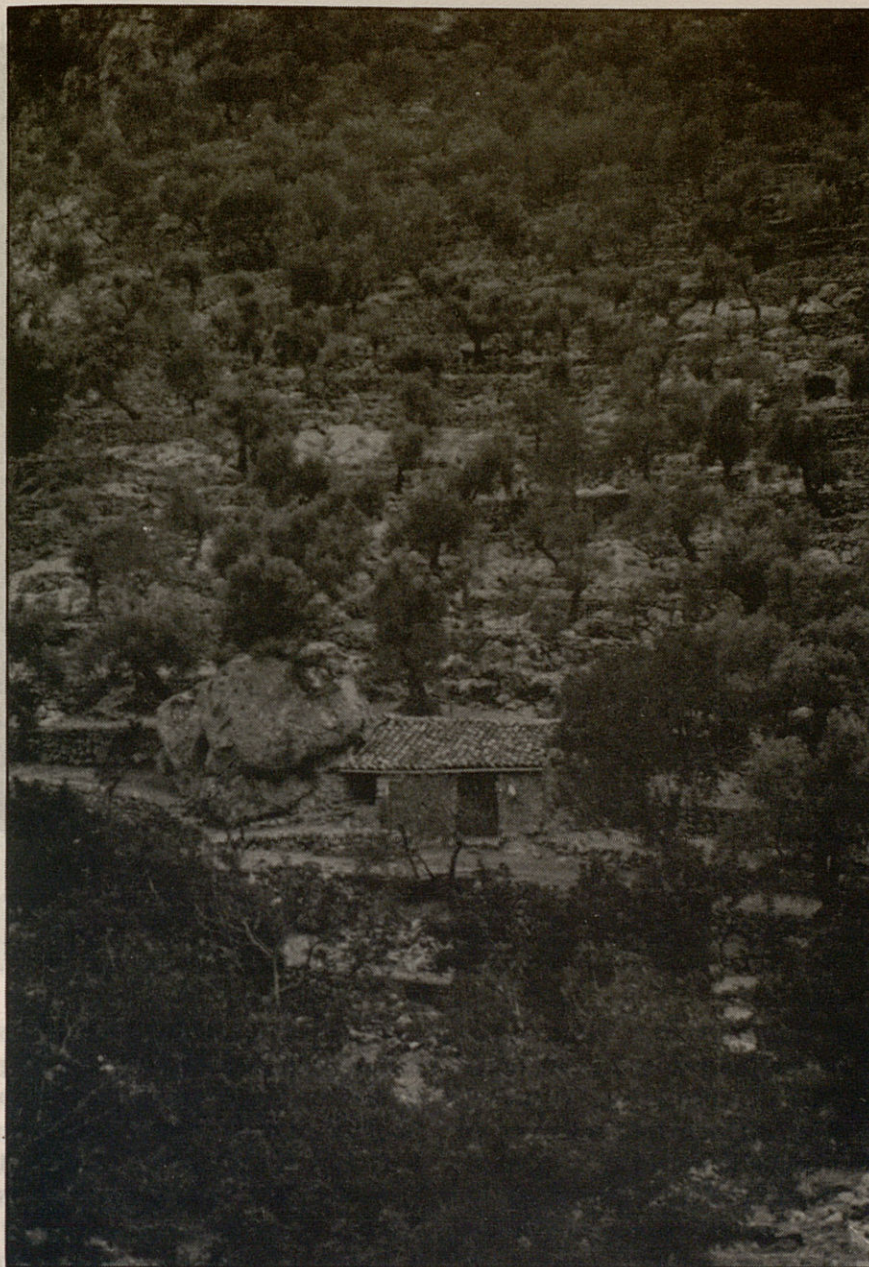
Xilografia del s. XVI que representa el Camí de ses Creus.

de Lluc (7) fins que hi arribà la carretera actual, moment en què passà a ser el **Camí Vell de Lluc**, nom que encara conserva.

Finalment, la carretera fou projectada amb motiu de la coronació pontifícia que tingué lloc l'any 1884. Aquest mateix any s'iniciaren les obres sota la direcció de D. Emili Pou, i conclogueren set anys després essent-ne l'enginyer D. Eusebi Estada. Fou asfaltada l'any 1956 i l'any 1959 el bisbe Enciso inaugurà un nou braç, a l'arribada del santuari, per evitar el baix arc de pedra que travessa els porxets.

LA TOPONIMIA DE CAIMARI A LLUC

Iniciam el camí a **Caimari**, perquè fins aquí hi podem arribar des de diversos indrets (Mancor, Campanet, Moscarí, Binibona,...), si bé l'itinerari més freqüentat és el que ve d'Inca i passa per Selva. La carretera, des de l'entrada a Caimari, discorre paral·lela al **torrent de sa Mosquera** que s'arrossega quasi sempre eixut pel fons del comellar. Sortits del poble, a l'esquerra, les oliveres i els marges de les **Rotes** (d'en Marió, des Sord Tinent, des Carter, de s'Escolana, de Son

Rota des Carter, a la sortida de Caimari.

Albertí, dels Albertins, d'en Tonet...), contrasten amb el pinar de **Sa Comuna** que s'estén dessota la **Penya d'en Pelluc**, a la nostra dreta. Ja des del principi afinam enfront, altívol, el **Puig den'Escuder** que, segons la tradició, amaga en el seu cim restes de construccions del temps dels "moros". La llegenda conta que "els moros volgueren baixar-ne d'alt dins alfàbies i un pastoret, catiu seu, els avisaria si sortia de l'eixida. Redolà el primer i arribà fet benes; però el catiu cridà: Bé ha anat, per avall s'altre! I en davallaren fins que n'hi hagué de

vius. El pastoret deixà l'estesa de tests i moros i se'n va anar, lliure, a ca seva" (5).

Arribam a la **Primera Volta** de la carretera, a la qual segueixen una **Segona, Tercera i Quarta**, totes enregistrades toponímicament. Dins el tram recorregut fins aquí s'hi ubicaria la primera de les creus del **Camí Vell: Creu de Caimari** o **Primera Creu**. Al **peu del Puig de n'Escuder coincideixen dos comellars: el Comellar dets Horts, llarg i de forta pendent, perquè no debades davalla de la mateixa falda del Puig de n'Ali: i el Come-**

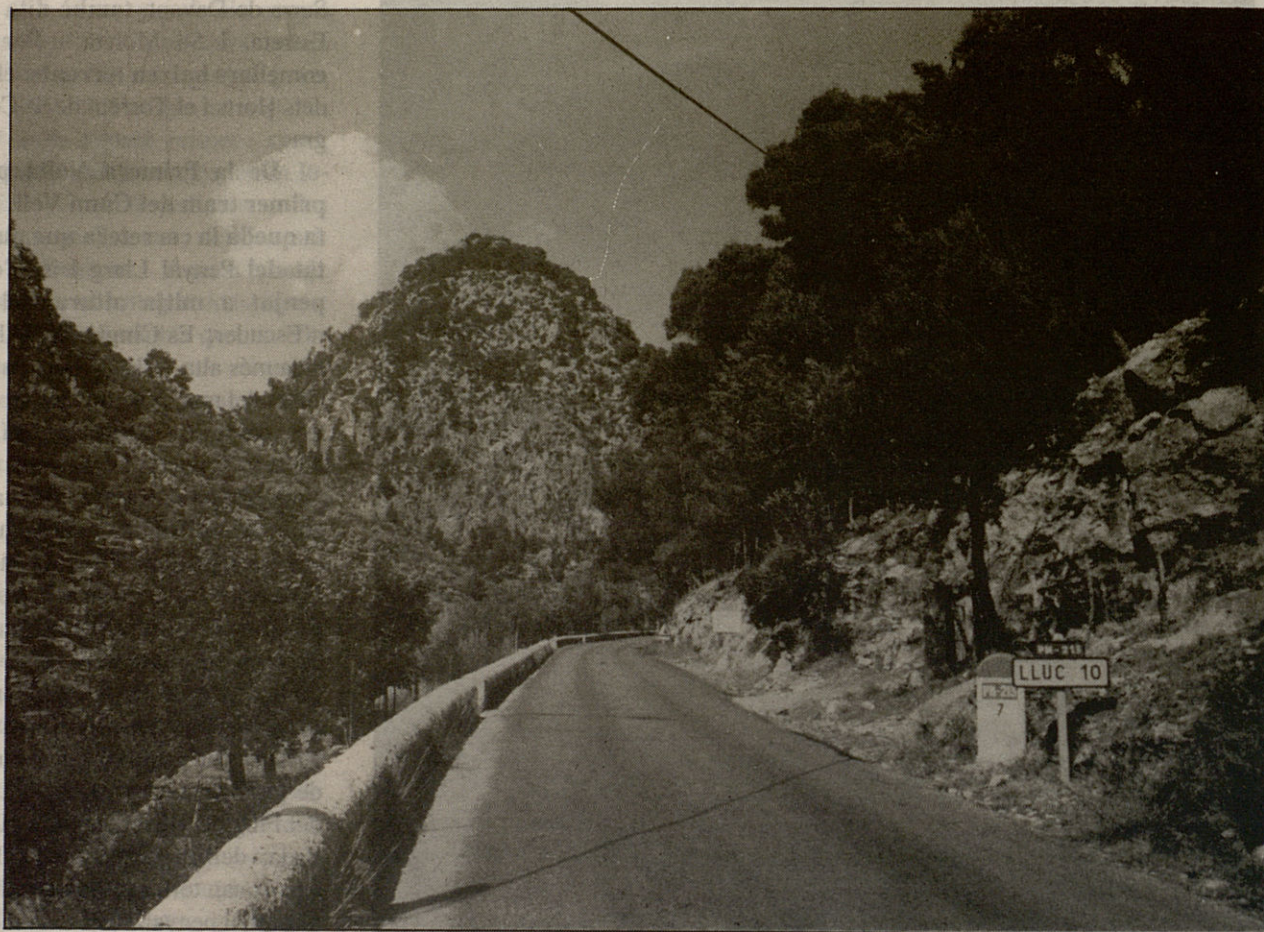
llar de sa Coveta Negra que rodeja la Serra de Davant, **tambè dita de Baix i Estreta, i Sa Moleta**. Per **ambdós comellars baixen torrents: el Torrentó dets Horts i el Torrent de sa Coveta Negra**.

De la **Primera Volta** parteix el primer tram del **Camí Vell**. A la dreta queda la carretera que puja al costat del **Penyal Llarg** i a l'esquerra, penjat a mitja altura del **Puig de n'Escuder, Es Cingle**, i davall, la marmada més alta de la **Rota d'en Tonet**, la Cova del mateix nom, també dita **Cova des marges**. Seguint camí, entre la Tercera Volta de la carretera i el **Camí Vell**, s'alça el **Cavall Bernat**, penyal amb doble identitat, puix que també era conegut per **Filola de la Mare de Déu**. Mentre la primera versió sembla ser un eufemisme de "carall armat" en correspondre a una roca de forma fàl·lica (8), la darrera respon a la llegenda que conta com al mare de Déu "filava per assullà i quan sentia trepig de gent corria a amagar-se a les coves del Puig de n'Escuder. Un pic, àtropeçada, deixà la filosa dreta allà on estava, i quan tornà en lloc de filosa hi trobà aquell penyal" (5).

Puja el camí vell en suau pendent, entre el torrent i la carretera. A l'esquerra, la **Rota de n'Esteve**, amb els marges darrerament esbucats. Per la carretera paral·lela, a la dreta del camí vell, el **Còdol d'en Ceba**, antigament **D'en Seda**. "Es un gros codolàs, que caigué del Puig de n'Escuder i s'aturà ran del camí. Els qui passaven solien tirar pedretes a un forat que té davant. Si l'endevinaven una o cinc vegades, era bona sort. Qualcú diu que és un pedrolí que un gegant s'espolsà de la sabata" (5).

Poc més envant el camí i la carretera es travessen. El lloc s'anomena **Sa Ferreria**, ja que aquí s'hi emplaçà la ferreria quan es construïa la carretera (9). D'aquest indret, cap a la dreta s'enfila el **Comellar dets Albellons**, antigament **Coma Freda**(10), on hi vessen la falda del **Puig dets Albellons** per una banda, i les del **Puig Nespler** i del **Puig des Barracar** per l'altra. El camí vell continua per la **Costa Llarga**, a prop de la qual se situaria la segona

El Puig de
n'Escuder.

creu: la **Creu Verda**. Mentre, la carretera parteix ara cap a l'esquerra i ben aviat traspassa el **Pont de Son Canta**. A la dreta de la carretera, la **Rota de Son Canta**. Una mica més amunt la confluència de dos comellars: el **Comellar de s'Homo**, antigament **Coma de s'Alzina**, primer; i el **Comellar de sa Coveta Negra**, poc després. El Comellar de s'Homo rep el nom a causa de la presència d'un penyal antropomorf: **S'Homo**.

Aquesta petita vall on s'apleguen els dos comellars era antigament coneguda per **Clot des Mercadal**. Dins es Clot, ran de l'asfalt, les restes del **Safareig Llarg**, construït simultàniament amb la carretera, que traspassa pel **Pont de sa Coveta Negra**, el Comellar del mateix nom.

Poc més amunt, la carretera serpenteja. Són les voltes de **Son Canta**, que també alguns en diuen **des Barracar**. A la darrera s'hi topa el Camí Vell, just devora les cases de **Son**

Canta, també documentada amb la forma de **Can Canta dels Solivelles**. Per aquí, dalt de la Costa Llarga, possiblement s'hi situà el **Grau el Ruc**, topònim mort documentat l'any 1526 (5).

Carretera i camí, que ara són tot ú, culminen la pujada en el **Coll des Barracar**, abans també conegut per **Coll des Murtars**. A dreta i esquerra, les **Marjades des Barracar**, annexes a les cases d'aquesta possessió, **Es Barracar** (11), en el passat també anomenada **Barracar des Frares**. Prop de les cases hem de suposar l'ubicació de la tercera creu, la **Creu des Barracar**, restaurada en el segle XVII i conservada i instal·lada després, l'any 1974, a l'entrada de Lluc, davant el Bar Rodó.

Deixades enrera les cases des **Barracar**, a l'esquerra, la **Closa des Barracar**; i a la dreta, la forta pendent no s'atura fins 250 m. més avall, on hi veim **Sa Coma**, també documentada **Coma de Barruga**(12). Però més a prop de la carretera, també trobam to-

pònims com **Rota des Cirerers**, **Sementer d'Alt**, **Sementer des Mig**, **Rota Gran**, **Sementer des Porxo**, **Fonteta des Barracar**, **Hortet des Barracar**, **S'Argelagar**, **Es Pinaret**, **Sementer de sa Rota des Garrovers**, **Rota de sa Parra**,...

Arribam al **Coll del Bosc** i altra vegada, ara per l'esquerra, el Camí Vell reapareix i s'independitza del traçat de la carretera. Puja per la **Volta de s'Alzinar** i assoleix **Sa Llongonissa**, volta que munta el coster del **Puig del Grau** i voreja l'**Azinar Comú** primer i el **Comellar d'en Cutrino**, després. Seguint aquest comellaret, a l'esquerra del camí, pel paratge conegut per **Es Carritxeret** arribariem al cim del **Puig Caragoler** també dit des **Guix**.

Si tornam a la carretera, que passa quasi paral·lela més avall, deixa a la dreta la **Punta de Baix** i travessa la **Plana del Grau**. No gaire enfora de la carretera seguia l'antic camí **-de na**

Es Bàrracar, antigament anomenat Barracar des Frares.

Pontons o de na Moltó-, després dit de **Ses Creus**, i per assullà, segons les fonts, s'hi situaria la quarta de les creus, la **Creu del Grau**. Pel fondal del **Comellar Gran**, hi corre el **Torrent del Grau**, avui també anomenat **Torrent de sa Bretxa**, que agafa noms del seu pas i així, més avall, serà el **Torrent de sa Coma**, mentre que si pujam, li direm **Torrent des Guix** i, més amunt, **Torrent de Comafreda**. La carretera xapa la penya a **Sa Bretxa** a vegades també dita **Bretxa Nova**. El **Camí de ses Creus** esquivava l'obstacle del **Grau Major** pel **Pas del Grau**, lloc on la tradició situa el **Salt de la Bella Dona** (13), topònim originat per la sens dubte més popular de les llegendes que sin gularitzen aquest itinerari. Per si encara qualcú no la coneix, direm que va d'un matrimoni que pujava a Lluç. El marit sospitava sense motiu que la dona l'enganava i, ofegat per la gelosia, havia decidit matar-la. Quan arribaren al lloc, ell la va empè-

nyer i la dona va caure al fons del precipici. Víctima dels remordiments l'home entrà al santuari i, amb gran sorpresa, trobà la seva esposa agenollada davant la Mare de Déu.

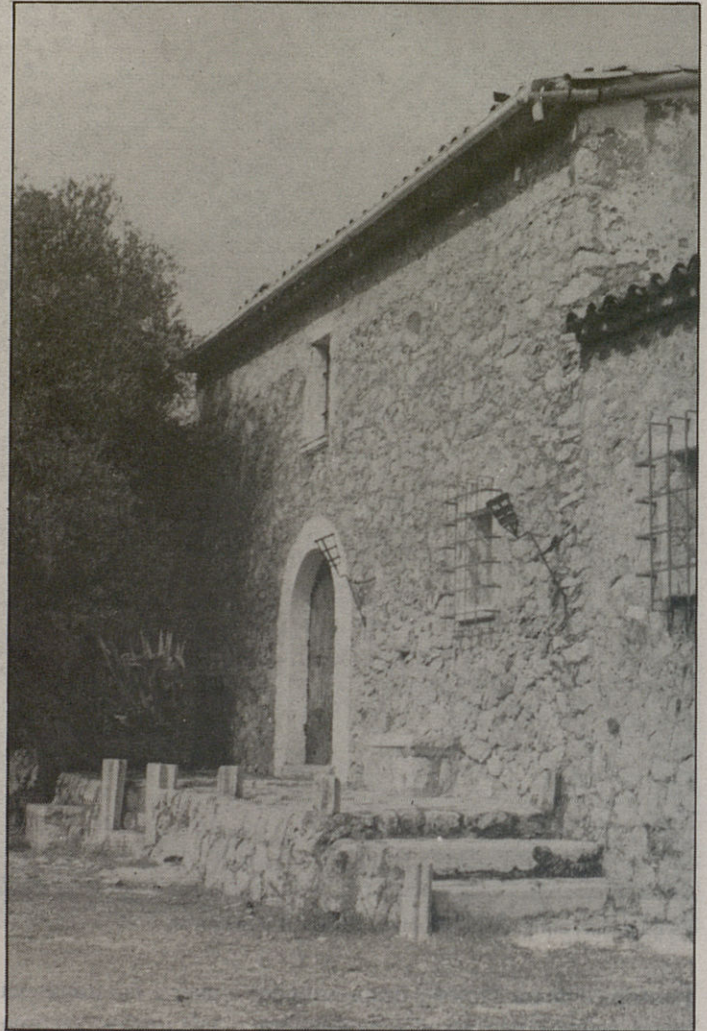
Després del Salt, la carretera passa per **S'Abeurador** abans d'enfilar la primera de les **Voltes des Guix** o de **Cas Caminer**. A la dreta, el torrent baixa per dins el **Clot d'en Gamundí** o **Gomandí** i a l'altra part, enfront, la **Penya de s'Aladernar** de la qual es despenja la **Rosseguera** del mateix nom, situada a la vessant del **Puig des Castellot** que sosté en el seu curucull les runes pre històriques, quasi imperceptibles, del **Corral des Moro**.

Tornant a les voltes de la carretera, entre les dues darreres, els vestigis d'una construcció: **Cas Caminer**, i a prop devia passar el **Camí de ses Creus**, puix que es conserva el basament de la cinquena, que avui anomenaríem **Creu de Cas Caminer**. Feta la darrera volta, a l'esquerra,

dues marjades formen l'**Hort d'en Miquelí**. A dins, la **Font d'en Miquelí** i, a la dreta, la **Volta d'en Miquelí**. Poc més amunt, carretera i camí es tornen unir. El camí vell, que havíem deixat al seu pas per la falda del Puig Caragoler, traspassa la **Bretxa Vella** i ben aviat és a les cases d'**Es Guix**, per on passa la partió entre els termes de Selva i d'Escorca. El nom d'aquesta possessió respon a la presència d'aquest material, ja que a l'any 1827 n'hi extreien per construir la vicaria de Caimari (3). Deixades les cases, el camí troba la **Font des Guix** i davalla una mica per confondre's, com dèiem, amb la carretera que tot d'una creua el **Torrent de Comafreda** en el **Pont des Guix** i arriba a la benzina situada en el **Coll de sa Batalla**. Aquest està conformat per la prominència de **Sa Moleta** a l'esquerra, i la del **Puig de ses Covasses** a la dreta, que a la part del **Comellar de ses Figueroles** --entre aquest puig i el **des Castellot**-- rep el

El Cavall Bernat.

Son Canta / Can Canta dels Solivelles.

nom de **Ses Solanes**. Des del Coll de sa Batalla l'itinerari es torna dividir: la carretera volta prop de les cases de **So n'Amer** i d'**Es Murtar**, deixa la desviació de Pollença i enfila ja dreta el santuari, mentre que el Camí Vell travessa la **Urbanització des Guix**, passa la **Font des Nuus**, voreja la Vall de Josefat i deixa la **Font des Vims** o **Del Vimer**, més antigament dita **Font d'en Valldaura** (5). A prop de la font, el **Sementer de la Foradada** i seguidament l'emplaçament de la sisena de les creus, la **Creu del Mirant**. El camí baixa encara més, fins a la **Font Coberta**, i ja només queda **Ca s'Amitger** per entrar a la **Plaça dels Pelegrins** on s'hi aixeca la darrera creu: la **Creu de Lluc**.

Notes

- (1) Segons m'informà el ja desaparegut P. Rafel Juan, de grata memòria i immillorable coneixedor de la contrada.
- (2) P. Gaspar Oliver: "**Breve historia del santuario y colegio de Ntra. Sra. de Lluc**", Palma, 1987, 54 pàgs.
- (3) Pablo Morro: "**Nociones históricas del pueblo de Caymari...**", 1884, 180 pàgs. manuscrites.
- (4) Jesús García Pator: "**Lluc por su viejo camino de Selva**", Col. Rutas Escondidas de Mallorca, num. 3, Palma, 1965, 22 fulls.
- (5) P. Rafel Juan Mestre: "**Pel camí de la Coronació 1884**", Comunicació Lluc, núm. 21, 1983.
- (6) Varis autors: "**Història de Lluc**", Ed. Ajuntament d'Escorca, Publicacions del Santuari de Lluc, 1983, 30 pàgs.
- (7) P. Rafel Juan Mestre: "**Escorca. Apuntes para la historia del municipio. El Camí Nou de Lluc (La Llengonissa)**", Hojas de Lluc, núm 25, sense data, 13 fulls.
- (8) Enric Moreu-Rey: "**Els nostres noms de lloc**", Ed. Moll, (Els treballs i els dies, núm. 22) Palma de Mallorca, 1982, 217 pàgs.
- (9) Antoni Ordines Garau: "**Els noms de lloc del terme de Selva**", Ajuntament de Seva i Conselleria de Cultura del Govern Balear, 1989, 216 pàgs.
- (10) Jaime Lladó Ferragut: "**Descripción del término de la villa de Selva hecha en 1848 por el Dr. D. Juan Ferragut**", Programa Festes. Selva, 1963, 3 pàgs.
- (11) P. Rafel Juan Mestre: "**El Barracar**", Hojas de Lluc, núm 8, sense data, 16 fulls.
- (12) Antonio Despuig i Dameto: "**Mapa de Mallorca**", escala aproximada 1:70.000, Mallorca, 1785.
- (13) Contada i cantada per nombrosos autors, seria aquí massa llarga la seva relació, al temps que injusta davant la possibilitat d'oblidar-nos de qualcun.

VIATGE QUASIAL CENTRE DE LA TERRA

Antoni Picazo i Muntaner

A l'extrem més oriental de la costa de Mallorca s'aixeca, imponent, el Cap Vermell amagant dins les seves entranyes una de les coves més grans d'Europa: Les Coves d'Artà.

Les Coves han estat visitades pels homes que recercaven aquesta bellesa natural de la qual estan tan dotades. El 17 de setembre de 1877 un grup d'élite va baixar al fons de la gruta: Jules Verne, Alenxandre Dumas, Victor Hugo, Charles Paul de Koch i Sara Bernhardt, varen rememorar junts aquell viatge que anys abans havia somniat Verne i que l'havia fet famós. Però altres personatges amb més o menys fama també baixaren quasi al fons de la Terra. Entre ells, Isabel II, Alfons XIII, Menéndez Pelayo, J.L. Estelrich, Eugeni d'Ors, Albèiz, Juan i Mossèn Alco-ver...

Les coves estan emmarcades dins el paisatge típic de les Serres de Llevant i constituïdes per materials del triàsic, juràssic i eocè¹. Segons Pericàs, les grutes estan formades a partir d'un anticlinal buit de la calcària juràssica que es va sobreposar al neocasià i de sis diaclasis verticals i paral·leles, és a dir, fractures en una roca rígida sense desplaçament relatiu dels dos fragments. Això ha permès l'acció i circulació de l'aigua que, mitjançant l'erosió mecànica i la dissolució, ha produït les actuals cavitats.

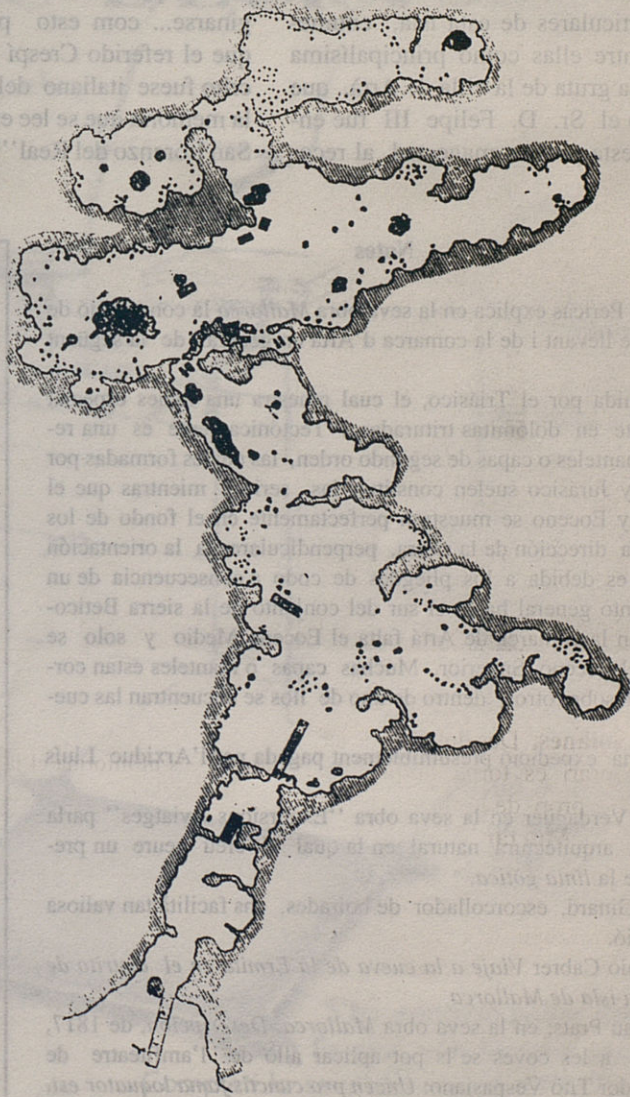
Les estalagmites i estalactites seran el producte del goteig permanent al llarg dels segles de l'aigua saturada dels elements dissolts anteriorment.

Al 1886 el pare de l'espeologia moderna, M. Martel², va explorar les coves i avaluà la seva llargària en 450 metres (180 en línia recta) al llarg dels

quals trobam vertaderes joies de l'arquitectura natural³.

Just a l'entrada de la cova hi ha una de les formacions geològiques de més valor, es tracta d'una duna fosilitzada⁴.

*Dinanzi a me non fluor cose create
se non etterne, e io etterna duro.
Lasciate ogni speranza, voi ch'entrate.
Dante La divina Comedia
Inferno Cant III*

Plànol de la cova.

Les coves han estat conegudes i visitades des de sempre. Es tenen notícies d'inscripcions àrabs, desgraciadament perdudes. Les inscripcions més antigues de què es té constància històrica són una de 1517 deixada per una

dona, Josefa Clar, i un altra de 1614 que segons tots els indicis la va fer Mateo Crespí Román, enviat especial de Felip III.

Antoni Cabrer ens narra una entrevista amb el Bisbe Nadal en què:

“Habiendo el autor puesto de manifiesto esta inscripción al Il. Sr. D. Bernardo Nadal, Obispo de Mallorca, sugeto conocido por su vasta ilustración y literatura, expreso su Ilma. haber leído en unas memorias que encontró en el archivo del Escorial cosas muy particulares de esta isla, enumerando entre ellas como principalísima la famosa gruta de la villa de Artà, que reinando el Sr. D. Felipe III fue enviado a esta por su magestad al reco-

nocimiento de la consabida gruta que se tenía por cosa extraordinaria un caballero italiano, gran naturalista, y de muy profundos conocimientos; y por relación que se dió después de muy atentos y minuciosas observaciones manifestó ser verdadera esa gruta, obra gigantesca y maravillosa por su estilo, entre cuantas tienen nombre en toda la redondez del mundo y esceda a toda ponderación la realidad de tanta belleza ofreciendo un serio estudio de todas las que contiene cual no puede imaginarse... com esto podría muy bien que el referido Crespí Román allá inscrito fuese italiano del que hace mento la memoria que se lee en los estantes de San Lorenzo del Real”⁵.

Les avui famoses coves d'Artà⁶ foren conegudes amb un altre nom: la cova de l'Ermità o cova de l'Ermita. Joan Binimelis (1538-1616) en la seva obra “Historia del Reino de Mallorca” les denomina Coves de l'Ermità, així mateix ho feu el Cardenal Despuig en el seu mapa de Mallorca de 1785. L'Arxiduc en la seva rondalla “El fet de la Torre de Canyamel” també les denomina així. Però Gori Bernat en “Viaje a la villa de Mallorca. 1789” les mencionerà com a Coves de l'Ermita⁷. Aquesta petita diferència, que recullen altres autors posteriors pot tenir origen, presumiblement, en l'omissió de l'accent, transformant així Ermità en Ermita.

Notes

1. Dader Pericàs explica en la seva obra *Mallorca* la constitució de la serra de llevant i de la comarca d'Artà en general de la següent manera:

“Constituida por el Triásico, el cual muestra una facies especial consistente en dolomitas trituradas... Tectónicamente es una región de manteles o capas de segundo orden, las cuales formadas por Triásico y Jurásico suelen constituir las series, mientras que el Cretácico y Eoceno se muestran perfectamente en el fondo de los valles. La dirección de la sierra, perpendiculares a la orientación general, es debida a los pliegues de codo a consecuencia de un curvamiento general hacia el sur del conjunto de la sierra Betico-Balear. En la comarca de Artà falta el Eoceno Medio y solo se muestra el Eoceno Superior. Muchas capas o manteles estan corridos unos sobre otros, dentro de uno de ellos se encuentran las cuevas”.

2. En una expedició presumiblement pagada per l'Arxiduc Lluís Salvador.

3. Jacint Verdaguer en la seva obra “Excursions i viatges” parla d'aquesta arquitectura natural en la qual hi creu veure un predomini de la línia gòtica.

4. Pere Ginard, escorcollador de boirades, ens facilità tan valiosa informació.

5. Antonio Cabrer *Viaje a la cueva de la Ermita en el distrito de Artà de la isla de Mallorca*

6. Nicolau Prats; en la seva obra *Mallorca. Descripción*, de 1817, diu que a les coves se'ls pot aplicar allò de l'amfiteatre de l'Emperador Tito Vespasiano: *Uncen pro cunctis fama loquator est*.

7. Geroni Bernad parla de les coves des d'una visió purament econòmica:

“...tiene una celebrada cueva que llaman de la Ermita, que en sus varios espacios y concavidades, llenas de maravillosas producciones de agua en gruesos carambanos se petrifica, ofrece a la curiosidad de muchos el gusto por admirarlas, pero nadie las utiliza y son excelentes estas piedras, como he podido comprobar en casa, para obras pequeñas, y de palmo y medio de ancho, porque toman el lustre y pulimento deseable”.

GRUP BLANQUERNA VI SEMINARI D'INFORMACIÓ I ESTUDI

"EL PAS CAP AL FUTUR"

Ponents:

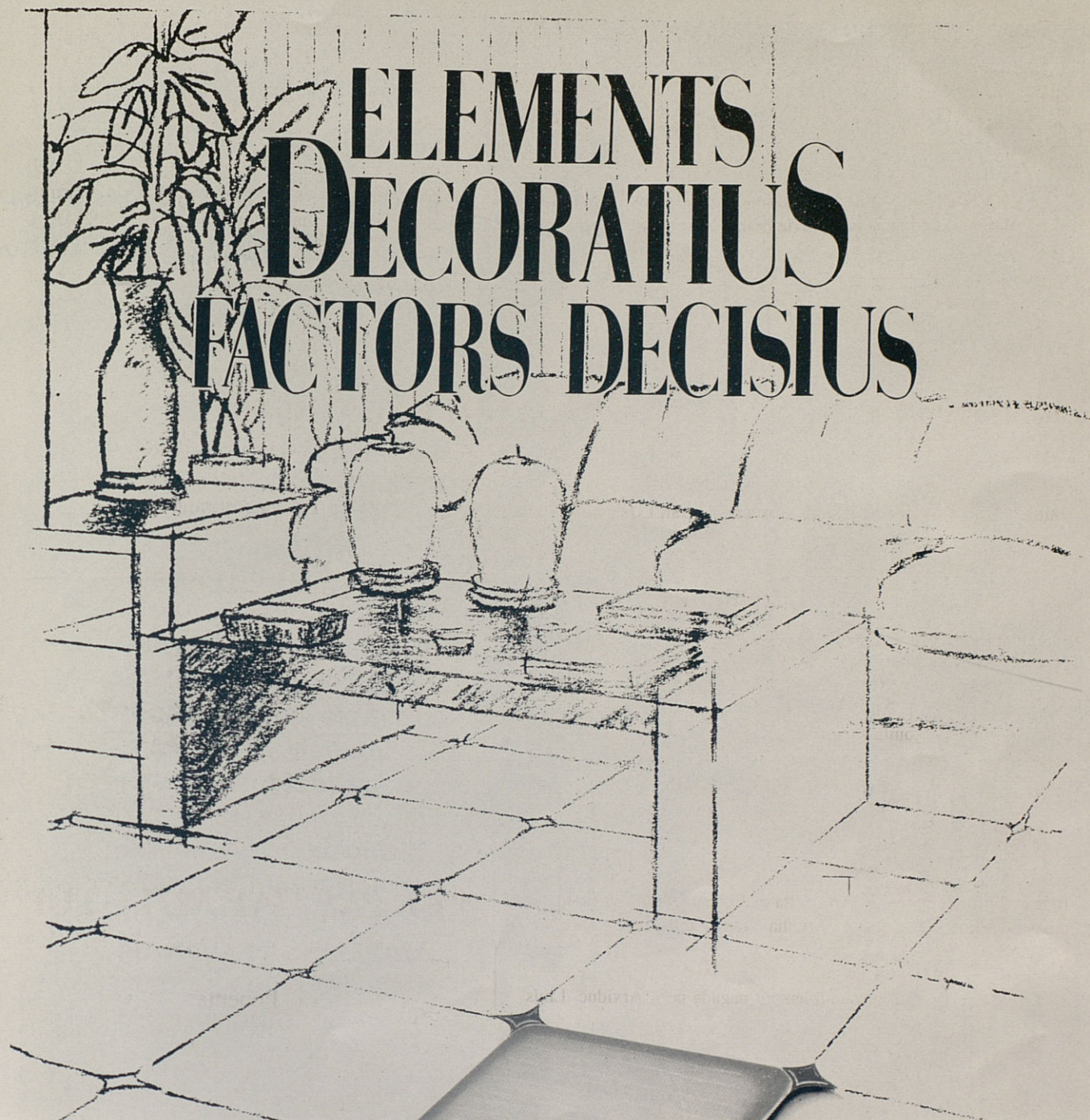
Josep M. Llompарт, Josep A. Grimalt,
Gabriel Ensenyat, Sebastià Serra,
Josep M. Ballarín, Josep M. Coll,
Salvador Cardús, Gabriel Janer Manila,
Àngel Castiñeira,
Jaume Santandreu, Joan Fc. Mira.

Santuari de Lluc

Del 27 al 30 de setembre

INFORMACIÓ I INSCRIPCIONS: Obra Cultural Balear.

ELEMENTS DECORATIUS FACTORS DECISIUS

Nosaltres sabem bé
que la decoració, la persona-
lització de la seva llar, és el
resultat d'una tasca conjunta: espai,
mitjans, formes i productes diversos. Ele-
ments decoratius que donen forma i vida ex-
clusiva al seu entorn familiar.

S'ho imagina sense rajoles?
És clar, són factors decisius!
Completi la seva decoració a PREFAMA.

PREFAMA

■ PALMA DE MALLORCA:

Exposició:
Anid. Lluís Salvador, 84 - Tels. 75 54 45 - 75 16 31

Magatzems:

Poligon San Castelló, Gran Via Asima - Tel. 29 40 04
Poligon Ca'n Valero, C/ 4 Novembre, 11 - Tel. 20 66 66
Ca'n Blau, C/ Socrates, s/n - Tel. 27 01 61

■ LLUCMAJOR:

Oficines, Fàbrica i Exposició:
Bisbe Pere Roig, 29 - Tels. 66 01 50 - 66 01 54

■ S'ARENAL:

Magatzem i Exposició:
Carretera Militar, 228 - Tel. 26 22 38

■ CALA D'OR:

Magatzem i Exposició:
Ctra. Calonge - Cala D'Or, Km. 1'500
Tels. 65 82 10 - 65 82 28

■ PORRERES:

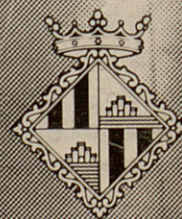
Fàbrica i Magatzem:
Ctra. Campos, Km. 0'400 - Tel. 64 71 05

FEIM FEINA PER POSAR LA CULTURA A L'ABAST DE TOTHOM

A través del Centre
Coordinador de
Biblioteques i amb la seva
xarxa de 52 biblioteques,
el **CONSELL INSULAR DE
MALLORCA** apropa, dia a
dia, la cultura a tots els
ciutadans.

Aquest Centre, que va
nèixer l'any 1985 amb tan
sols onze biblioteques, en
l'actualitat cobreix
gairebé la totalitat de
l'àmbit insular, refermant
la decidida voluntat i la
tasca continuada del
**CONSELL INSULAR DE
MALLORCA** a l'hora de
posar la cultura a l'abast
de tothom.

**CONSELL INSULAR
DE MALLORCA**